

A close-up, black and white photograph of a handgun barrel, focusing on the muzzle. The barrel is centered in the upper half of the frame, with the trigger guard visible below it. The background is dark and out of focus, showing parts of the handgun's body.

TWEE MYSTERIEUZE SCHIETPARTIJEN

**WAAROM VIER SLACHTOFFERS
DOOD MOESTEN EN TWEE VAN HEN
HET OVERLEEFDEN**

HANS F.M. CROMBAG
ROBERT HORSELENBERG
PETER J. VAN KOPPEN
GWENNY J.P. ZELES

Bju

Boom Juridische uitgevers

Twee mysterieuze schietpartijen

In de reeks *Gerede Twijfel* verschenen de volgende delen:

- M. de Maaré & P.J. van Koppen, *Dissidente chercheurs in Enschede. Tegenspraak in de opsporing* (2006)
- Han Israëls, *Moord in Wamel. Bewijs met liegende getuigen* (2006)
- Hans Crombag & Mirthe den Hartog, *Kindermisbruik. Het probleem van escalerende beschuldigingen* (2007)
- Eline Havinga, Suus Hopmans, Petra Melis, Judith Vastenburger, Mara Zeeman, Hans Nelen & Peter J. van Koppen, *De dood in het Chinese restaurant. Een moord met vele verhalen* (2008)
- Hans Crombag & Han Israëls, *Moord in Anjum. Te veel niet gestelde vragen* (2008)
- Peter J. van Koppen & M. Vere van Koppen. *De Appelschase baby moord. Een misdrijf met slechts één verdachte* (2008)
- Peter J. van Koppen, Fokke Fernhout & Saskia van Bergen. *Het maagdenvlies als bewijs. Tegenstrijdige verklaringen in twee incestzaken* (2009)
- Hans Crombag, Robert Horselenberg, Peter J. van Koppen & Gwenny J.P. Zeles. *Twee mysterieuze schietpartijen. Waarom vier slachtoffers dood moesten en twee van hen het overleefden* (2009)
- Peter J. van Koppen, Jasper J. van der Kemp & Guillaume W. Beijers. *De Warnsveldse pompmoord. Ofwel de Vier van Warnsveld* (2009)

Twee mysterieuze schietpartijen

Waarom vier slachtoffers dood moesten en twee van hen
het overleefden

Hans F.M. Crombag
Robert Horselenberg
Peter J. van Koppen
Gwenny J.P. Zeles

Boom Juridische uitgevers
Den Haag
2009

Ontwerp omslag: Haagsblauw, Den Haag
Opmaak binnenwerk: Textcetera, Den Haag

© 2009 H.F.M. Crombag, R. Horselenberg, P.J. van Koppen & G.J.P. Zeles / Boom Juridische uitgevers

Behalve de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) van deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission of the publisher.

ISBN 978 90 8974 150 9
NUR 824

www.bju.nl

VOORWOORD

Aan de Universiteit Maastricht richtte ik samen met dr. Han Israëls het Project Gerede Twijfel op. Voor dat project kunnen veroordeelden, hun familie of andere betrokkenen een strafzaak aanmelden waarin naar hun oordeel iemand onterecht is veroordeeld. Na een voorselectie – de criteria daarvoor staan op www.geredetwijfel.nl – worden de geselecteerde zaken onder strenge supervisie onderzocht door steeds een andere groep van speciaal geselecteerde studenten. De studenten zijn, net als hun begeleiders, afkomstig van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid en de Faculteit der Psychologie. Studenten van andere faculteiten zijn overigens ook welkom om zich aan te melden, zeker als zij bijzondere expertise kunnen inbrengen. Ik bekleed ook een kleine leerstoel aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Op verzoek van studenten aan die universiteit richtte ik het Project Gerede Twijfel Antenne VU op dat op dezelfde manier zaken onderzoekt, maar dan aan de Vrije Universiteit.

Hieronder wordt verslag gedaan van twee zaken. Het zijn beide schietpartijen. Bij elkaar werd op vier mensen geschoten. Van hen overleefden twee het. We beginnen met de zaak die aan de Vrije Universiteit Amsterdam werd onderzocht en vervolgen met de zaak die aan de Universiteit Maastricht werd onderzocht.

De studenten die meewerkten aan de Antenne VU-zaak waren Michelle Braber, Dafna Groeneveld, Jorno Jon-Ming, Anne Kroesen, Wieke Overtoom, Hannah van der Schaft, Coen Staal, Sofie Stalman, Hilde Stuart en Annelies Wesstra, van wie Dafna studeert aan de Universiteit van Amsterdam. Zij werden begeleid door drs. W.M.E.H. (Guillaume) Beijers, drs. Jasper J. van der Kemp, mr. D. Maarten Noordzij en mij.

De moordaanslag te Brielle is in menig opzicht bijzonder. Het meest bijzonder is wellicht dat het slachtoffer het schieten met een vuurwapen van korte afstand heeft overleefd. Maar ook is bijzonder dat hij, voordat hij in het ziekenhuis arriveerde al de man genoemd had die volgens hem de dader

was. En ook is bijzonder dat voor de voortgang van het opsporingsonderzoek ingrijpen van een hooggeplaatst persoon nodig was.

Voor ons onderzoek was bijzonder dat, hoewel de zaak werd aangemeld door een zwager van de veroordeelde Marcel Joossen, het slachtoffer Berend Blaise ruimhartig en, we mogen wel zeggen, nogal actief aan ons onderzoek meewerkte. In het Project Gerede Twijfel heeft de veroordeelde het recht om een nawoord te schrijven van maximaal 200 woorden. In deze zaak doet zich de bijzondere situatie voor dat zowel veroordeelde als slachtoffer een nawoord inleverde.

Wij zijn prof. dr. Willem Albert Wagenaar en prof. mr. Gerard Mols, leden van de Raad van Toezicht van het Project Gerede Twijfel dankbaar voor hun commentaar op een eerdere versie. Zowel de veroordeelde Marcel Joossen als het slachtoffer Berend Blaise kregen de gelegenheid commentaar te geven op een eerdere versie. Daarvan maakten zij gebruik.

De studenten die meewerkten aan de Universiteit Maastricht-zaak waren Linda de Beukelaar, Nicole van Geel, Cindy Kortlever, Trees Lepez, Christel Linders, Vera Ostendorf, Job van Schaik, Sara Windsant, Gwenny Zeles en Anne Zonnenberg. De begeleiding werd gedaan door Hans Crombag en Robert Horselenberg. Wij zijn dr. Albert Koeleman en mr. Hans van der Neut, leden van de Raad van Toezicht van het Project Gerede Twijfel dankbaar voor hun commentaar op een eerdere versie. De veroordeelde Olaf Huisman kreeg met zijn advocaat de gelegenheid commentaar te geven op een eerdere versie. Daarvan maakten zij gebruik.

In de beschrijvingen van beide zaken hebben wij de betrokkenen die niet een officiële rol hebben in de strafzaak zo veel mogelijk anoniem gemaakt. Dat lukt natuurlijk nooit helemaal, al was het maar omdat beide zaken ter plaatse veel publiciteit trokken en de zaken in ieder geval voor velen herkenbaar zullen zijn. Wij veranderden om redenen van anonimisering ook de namen in de nawoorden die ons werden aangeleverd.

Peter J. van Koppen

Mei 2009

INHOUD

1 De schietpartij te Brielle	9
Inleiding	9
Wie is wie?	11
De plaats delict	15
Het Luxor-theater	19
Het alibi van Marcel Joossen	21
Tussentijdse conclusie	30
Mogelijke scenario's	31
Onze conclusie	34
Nawoord Berend Blaise	35
Nawoord Marcel Joossen	42
Bijlage: Wie is wie	52
2 Dubbele moord in Winterswijk: roofmoord of criminele afrekening?	55
Korte weergave van de zaak	55
Wie is wie?	57
De gebeurtenissen op 12 juli 2003	63
De gebeurtenissen volgens Olaf	65
Het politieonderzoek	71
Het vonnis in eerste aanleg	87
Anita's hervonden herinnering	91
Het gerechtshof	97
De Hoge Raad	105
Scenario's	105
Schuldig of onschuldig?	120
Tot besluit	127
Reactie Olaf Huisman	128
Bijlage: Wie is wie	131

1

DE SCHIETPARTIJ TE BRIELLE

Hans F.M. Crombag & Peter J. van Koppen

*Met medewerking van Michelle Braber, Dafna Groeneveld,
Jorno Jon-Ming, Anne Kroesen, Wieke Overtoom, Hannah
van der Schaft, Coen Staal, Sofie Stalman, Hilde Stuart en
Annelies Wesstra*

Inleiding

Op 21 maart 2002 zitten Jetta Veth en Lea Jonkers in hun huis in Brielle te kijken naar een voetbalwedstrijd tussen Feyenoord en PSV. In de vierde minuut van de verlenging, om 22:17 uur, horen zij vier schoten die kennelijk in of nabij het huis van hun buurman Berend Blaise worden afgevuurd. Daardoor verontrust, kijken zij door de matglazen ruit van hun voordeur en zien de schim van een man wegrennen over de oprit van het huis van hun buurman. Lea belt buurman Berend, maar krijgt geen gehoor. Even later wordt er op het raam aan de achterzijde van hun huis gebonkt en om hulp geroepen. Daar treffen beide dames hun buurman aan met bebloed hoofd. Hij is kennelijk ernstig gewond aan zijn hoofd, maar is nog in staat gebleken om zich naar de tuin van de burens te bewegen, daarbij een bloedspoor achterlatend. Hij is ook nog in staat om tegen de vrouwen te zeggen dat hij is neergeschoten door Marcel Joossen, de broer van zijn ex-echtgenote.

Met hun auto brengen de twee vrouwen Berend naar een huisarts in het dorp die eerste hulp verleent en Berend vervolgens per ambulance laat overbrengen naar het Dijkzigt Ziekenhuis in Rotterdam. Bij de huisarts wordt de politie gewaarschuwd. Als tijdstip van de melding bij het alarmnummer wordt 22:39 uur genoteerd. Als Berend nog bij de huisarts is, arriveert de gealarmeerde politie. Hoofdagent Christel Smeenk constateert dat een

formeel verhoor met Berend niet mogelijk is, maar uit het proces-verbaal van bevindingen blijkt dat Berend op dat moment toch de volgende verklaring aflegt:

‘Omstreeks 22:30 uur was ik in het washok achter mijn woning. Ik hoorde toen dat iemand aan mijn voordeur was. Ik deed de tussen-deur, welke tussen de woning en het washok is, open en zag toen dat mijn ex-zwager Marcel daar stond. Deze had ik al heel lang niet gezien. Voor zover ik weet, woont hij in Hongarije. Ik vroeg hem wat hij kwam doen. Marcel vroeg aan mij of Diederik [Berends zoon] thuis was. Ik zei dat hij er niet was. Marcel zei dat hij voor mij kwam en dat ik dood zou gaan. Ik zag dat hij uit zijn binnenzak een zwart pistool haalde en ik zag dat hij met het pistool in mijn richting wees. Ik hoorde dat hij op mij schoot. Ik voelde direct een hevige pijn in mijn hoofd en begreep dat ik geraakt was. Ik ben toen op de grond gevallen. Marcel is weggelopen. Ik weet niet waarheen. Ik ben naar de burens gegaan. Deze hebben mij bij de arts gebracht.’

Zo helder als het in dit citaat staat, zal Berend, gezien zijn toestand op dat moment, wel niet gesproken hebben, maar als wat hoofdagent Smeenk hem in de mond legt waar is, lijkt de strafzaak tegen Marcel op het eerste gezicht bewijstechnisch betrekkelijk eenvoudig. Dat wordt tegengesproken door de hardnekkige ontkenningen van Marcel. Hij heeft niets met de zaak te maken, zegt hij. Hij was die avond zelfs niet in Nederland, maar in Hongarije, waar hij met zijn gezin woont. Alleen af en toe bezoekt hij zijn familie in Nederland. Terzijde zij opgemerkt dat enkele simpele handelingen die avond door de politie in Brielle heel wat latere onduidelijkheid hadden kunnen voorkomen. Een simpel telefoontje naar Hongarije, desnoods een bezoekje van de collega's ter plaatse, had klaarheid kunnen scheppen over de vraag of Marcel Joossen zich nu wel of niet thuis in Hongarije bevond. In plaats daarvan kwam het onderzoek al spoedig stil te liggen en moest op gang gebracht worden vanuit een bijzondere hoek. Maar dat komt hieronder nog allemaal ter sprake.

Hetgeen volgt, handelt over de vraag of er voldoende bewijs is om Marcel, ondanks zijn ontkenning, als dader van de aanslag op Berend aan te merken.

Wie is wie?

Wij stellen de belangrijkste personen die in deze zaak een rol spelen aan de lezer voor.

Berend Blaise

Berend, geboren in 1944 en in 2002 derhalve 58 jaar oud, is een man van gewicht met een groot netwerk van invloedrijke relaties. Hij gaat om met de groten des lands en de groten der aarde. Dat zouden we nader kunnen preciseren, maar dat zou een wel erg zware aanslag zijn anonimiteit vergen.

Er is echter ook een andere kant aan zijn persoonlijkheid, die misschien het best kan worden aangeduid als choleric. Hij is nogal eens verwickeld in controverses die op het scherp van de snede worden uitgevochten. Soms krijgen die de vorm van rechtszaken, zoals tegen kranten en televisieprogramma's, die bijzonder langdurig worden uitgevochten.

Nu kan men menen dat Berend een goede reden heeft om zijn publieke goede naam te beschermen: de organisatie waarvan hij het boegbeeld is, had en heeft daar groot belang bij. Maar ook in zijn persoonlijk leven is Berend nogal eens verwickeld in langdurige en virulente twisten, waarbij hij er niet voor terugschrikt om zijn invloedrijke relaties in te zetten of althans ermee te dreigen dat hij dat zal doen. Dat doet zich in het bijzonder voor in het kader van zijn wel zeer turbulent verlopen echtscheiding van Mary Joossen, waarover in het vervolg meer.

Marcel Joossen

Marcel – geboren in 1943 en in 2002 derhalve 59 jaar oud – komt uit een gezin dat behalve hemzelf bestaat uit drie zussen (Mary, Monica en Lara) en twee broers (Pim en Henri). In 1967 huwt hij met Rolinde Haddeman, uit welk huwelijk geen kinderen geboren werden. Na 26 jaar volgt echtscheiding, waarna Marcel in 1998 huwt met de 25 jaar jongere Hongaarse Elsa Ulasz. Met haar krijgt hij op 25 mei 1999 een zoon, die ze Marcel Axel noemen. Tot het gezin behoort tevens een dochter uit een eerder huwelijk van zijn tweede vrouw, Daphne genaamd, die Marcel heeft geadopteerd. Hij woont met zijn gezin meestentijds in Hongarije, maar heeft bij een vriend in Nuenen een adres waar hij post naartoe laat sturen, onder andere betreffende de twee pensioenen die hij geniet, die in 2000 teza-

men ruim 63.000 gulden bedragen. De bewoner van het adres, Jeffrey Vandenplas, stuurt de post door naar Hongarije. In Hongarije verdient Marcel wat bij door buitenlanders die in dat land op zoek zijn naar onroerend goed te adviseren en bij te staan.

Marcel heeft, naar zijn zeggen, een vakopleiding gevolgd. Na het vervullen van zijn militaire dienstplicht was hij 26 jaar in dienst van de bedrijfsvereniging Tabak, belandde vervolgens in de WAO en is thans gepensioneerd. Sinds 1992/1993 woont hij vrijwel permanent in Hongarije, waar hij vrienden van diverse nationaliteiten heeft, waarvan sommigen een rol zullen spelen bij het vaststellen van zijn alibi voor 21 maart 2002. Een daarvan is jurist Agnes Nagy, die in het verleden voor haar rechtenstudie in Tilburg enige tijd in Nederland bij Marcel en zijn vrouw verbleef. Hij noemt haar zijn aangenomen dochter, maar zij is dat niet officieel. Op enig moment zou Marcel haar ontuchtig hebben benaderd. Toen zijn vrouw hem daarover verwijt maakte, werd Marcel gewelddadig en dat was niet de eerste keer dat zich tussen de echtelieden gewelddadigheden voordeden, meldt Marcells ex-vrouw Rolinde. Overigens zegt Marcel dat het geweld wederzijds was: Rolinde viel hem eens aan met een ijzeren staaf en een fles wijn. Volgens Berend, die goed geïnformeerd lijkt over het verleden van Marcel maar in deze natuurlijk niet de meest betrouwbare bron is, heeft deze een lange voorgeschiedenis van gewelddadig gedrag.

Marcel lijkt dus niet een in ieder opzicht aardige man. Hij is ook niet erg gezond. In 1987 had hij een ongeluk dat een operatie aan zijn wervelkolom noodzakelijk maakte. Hij viel van een wenteltrap en door zich vast te klemmen zijn enkele van zijn wervels verschoven en dat is sindsdien niet meer goed gekomen. Dat is nog niet alles: jaren eerder werd hij wegens een sportblessure aan zijn enkel geopereerd. Dit moge verklaren waarom Marcel op zeker moment arbeidsongeschikt wordt verklaard. Zijn lichamelijke conditie is nog steeds beroerd. Zo meldt hij zich op 26 maart 2002 – dus enkele dagen nadat Berend beschoten werd – met een verwijsbrief van zijn huisarts dokter Arany bij de spoedafdeling van het ziekenhuis in de nabijheid van zijn Hongaarse woonplaats Kisköre. Hij heeft dan klachten over zijn wervelkolom en VB-insufficiëntie, dat wil zeggen een slechte bloedcirculatie naar de hersenen die tot duizeligheid leidt. Het ziekenhuis constateert inderdaad verdere achteruitgang van zijn wervelkolom en tevens ontstekingen aan maag en ingewanden. Het ziekenhuis verklaart hem chronisch ziek, zij het niet levenbedreigend. De gebrekkige gezondheidstoestand van Marcel zal in het vervolg van dit verhaal nog een rol gaan spelen.

Mary Joossen

De in 1953 geboren Mary, jongste zus van Marcel, trouwde op 19 februari 1988 met Berend, met wie zij al sinds 1979 een relatie had. Sinds 1980 wonen zij samen. Tijdens dit huwelijk worden twee kinderen geboren: zoon Diederik in 1988 en in 2002 dus 14 jaar oud, en dochter Antoinette in 1991 en in 2002 dus 11 jaar oud.

Mary is allerminst een trouwe echtgenote. Van meet af aan heeft zij buitenechtelijke relaties. Berend zegt dat met behulp van DNA-onderzoek is vastgesteld dat de twee kinderen niet van hem zijn. Die ontdekking is om begrijpelijke reden een grote schok voor Berend. Hij vermoedt dat de vader een van de belangrijkste buitenechtelijke relaties van Mary is, Jacco Volders. De spanningen tussen Berend en Mary lopen hoog op, en meermalen moet de politie eraan te pas komen. Met hulp van een bevriende ex-politie-man installeert Berend een telefoontap in zijn huis en komt zo in het bezit van geluidsopnamen van telefoongesprekken waarin Mary afspraakjes maakt met mannen, onder wie Jacco. Berend start een gerechtelijke procedure tegen Jacco voor 'het verpesten van zijn leven en geleden schade'. Met behulp van de geluidsopnamen stelt Berend Mary's familie op de hoogte van haar ontrouw en geeft ze zelfs door aan de roddelpers, bijvoorbeeld een bandje met telefoonseks van Mary en Jacco, dat hij aan de hoofdredacteur van een roddelblad geeft.

Tussen Berend en Mary komt het ook tot gewelddadigheden. Op 17 december 1996 doet Mary aangifte bij de politie van mishandeling en bedreiging met een vleesmes op een vakantiepark in het Limburgse Vaals waar Mary haar toevlucht had gezocht. Berend spreekt dit tegen en zegt dat nu juist een verzoening tussen de echtelieden had plaatsgevonden. Wat daarvan zij, een week later trekt Mary weer bij Berend in waarna zij, volgens Berend, 'een goede Kerst' gehad zouden hebben en het nieuwe jaar (1997) goed waren begonnen. Vervolgens verblijft Mary enige tijd in het huis van Berends moeder – die inmiddels in een verzorgingshuis woonde – en schrijft hem een emotionele brief, waarin zij spijt over haar echtelijke ontrouw betuigt en beweert nog een toekomst voor hun huwelijk te zien. Maar na terugkeer in Brielle vervalt zij in haar oude gedrag en lopen de spanningen opnieuw op. Een geraadpleegde psycholoog constateert dat het huwelijk duurzaam ontwricht is en scheiding onvermijdelijk.

De scheiding van Berend en Mary

Bij hun scheiding wordt zowel Berend als Mary bijgestaan door een advocaat; Mary door mr. Schoots, die de zaak echter spoedig overdraagt aan collega mr. In 't Veld omdat zij, zo verklaart zij, door Berend wordt bedreigd. Mary geeft te kennen af te willen zien van zowel haar aandeel in de huwelijksgemeenschap als alimentatie, maar desondanks verloopt de scheiding allerminst vreedzaam. Naar zeggen van Berend informeert Mary haar familie regelmatig over het verloop van de procedure. Mary's familie raakt aldus meer dan in zulke gevallen raadzaam is bij de zich ontwikkelende perikelen betrokken. In het dossier zijn inderdaad e-mails te vinden aan en tussen de leden van de familie Joossen.

Marcel probeert daarbij een bemiddelende rol tussen de echtelieden te spelen en stelt zich, naar eigen zeggen, in ieder geval aanvankelijk neutraal op. Dat laatste is niet zo verwonderlijk omdat het gedrag van zijn zus zich niet gemakkelijk laat verdedigen. Omdat Berend en Mary al sinds 1997 het huis niet meer delen, dient er een omgangsregeling te komen voor de twee kinderen, die Berends biologische kinderen weliswaar niet zijn, maar wel zijn wettelijke kinderen. Diederik en Antoinette zijn dan nog te jong om daarover zelf te worden gehoord en hun ouders worden het daarover niet eens. En ook niet over het ouderlijk gezag na scheiding. De rechter wijst het gezag over de kinderen aan Berend toe, een beslissing die vervolgens door het gerechtshof wordt bevestigd nadat de Raad voor de Kinderbescherming op 5 mei 1999 in die zin adviseerde. De Raad houdt Mary kennelijk voor onvoldoende competent om het ouderlijk gezag over haar kinderen alleen uit te oefenen. Wat er daadwerkelijk gebeurt, is dat Diederik bij zijn (wettelijke) vader gaat wonen en Antoinette afwisselend twee weken bij vader en bij moeder woont.

Berend toont zich ten opzichte van Mary blijkbaar niet geheel intransigent. Toch noemden wij in het voorgaande het verloop van de echtscheiding turbulent. Wij herinneren aan Blaises bedreigingen van Mary's eerste advocaat (althans, volgens die advocaat). Ook zou hij een keer Antoinette klem hebben gereden toen zij zijn huis verliet om naar haar moeder te gaan. Bij die gelegenheid zou hij Mary ook hebben uitgescholden en bedreigd. Die nam die scheldkanonnade op geluidsband op en deed aangifte bij de politie. Die daar vervolgens niets mee deed. Ook Jacco Volders moet het met zekere regelmaat ontgelden. Er zijn voicemail-opnamen waarop Jacco door Berend wordt uitgemaakt voor 'vuile schoft, zwerver en pedofiel'. Inmiddels heeft Mary een nieuwe relatie met Kaspar Zielke.

Kaspar Zielke

Kaspar Zielke was in 2002 – en is nog – de nieuwste relatie van Mary. Zij woonden samen en zijn inmiddels gehuwd. Mary heeft Kaspar leren kennen doordat hij de onderwijzer van haar kinderen was. Mary had al een relatie met Kaspar toen zij nog was gehuwd met Berend. Dat maakt hem tot een favoriet doelwit van Berend en blijft dat ook nadat de echtscheiding een feit is geworden. Kaspar beklagt zich erover dat hij vrijwel voortdurend door Berend wordt lastiggevallen en bedreigd. Het dossier bevat een brief van onduidelijke herkomst, waarin Kaspar wordt bedreigd met de woorden: 'Ik snij je je strot af. Ik heb elke dag een mes bij me.' Ook is er een proces-verbaal van aangifte door Kaspar tegen Berend, maar die aangifte is in overleg met de politie ook weer ingetrokken. In dat proces-verbaal staat ook dat Kaspar al eerder meermalen door Berend is mishandeld.

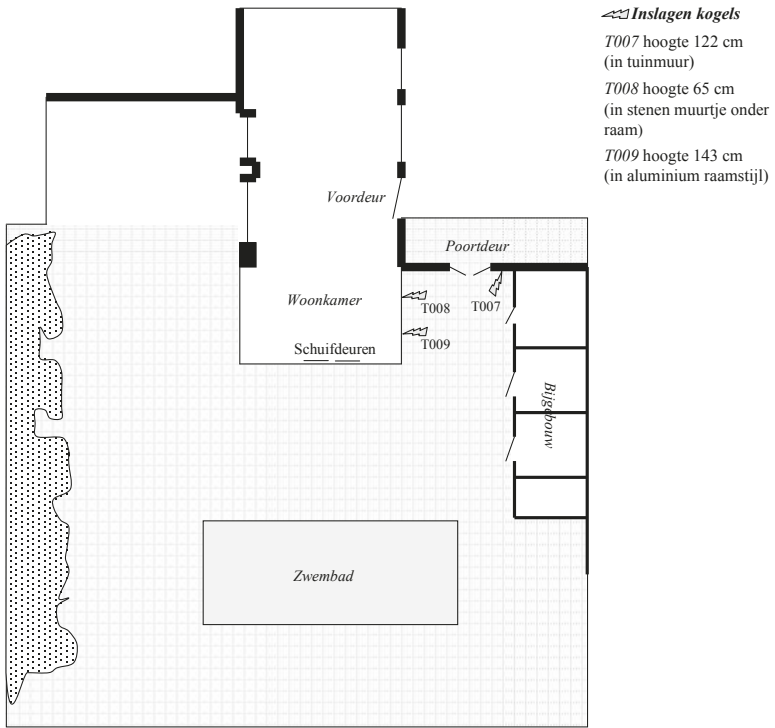
Op 12 mei 2000 doet Kaspar Zielke aangifte over het feit dat Berend hem, in het bijzijn van Mary en andere getuigen, op zijn hoofd heeft geslagen. Kaspar kon de klap niet goed afweren omdat hij toen op krukken liep. Berend ontkent deze ontmoeting niet, maar zegt dat Kaspar struikelde en zich bezeerde. De zaak werd door het Openbaar Ministerie geseponeerd. En dan is er ook nog het vermoeden van Kaspar dat Berend zijn auto met zoutzuur heeft beschadigd.

En toch blijkt de relatie van Berend met Mary en Kaspar niet geheel verstoord, getuige het feit dat zij op de avond van 21 maart 2002 met de kinderen Diederik en Antoinette een voorstelling van Hans Klok hebben bezocht in het Luxor Theater in Rotterdam. Daarvoor had Mary op 6 maart 2002 per fax aan Berend toestemming gevraagd en kennelijk ook gekregen.' Zulke arrangementen waren blijkbaar nog steeds mogelijk ondanks Berends weezin tegen zowel Mary als Kaspar. Over dit theaterbezoek zullen wij in het vervolg nog meer te horen krijgen. Overigens, van Kaspar weten wij dat niet alleen hij, maar ook de leden van de familie Joossen geregeld doelwit van wraakacties van Berend waren.

De plaats delict

Het incident waarvan Berend het slachtoffer werd, vond plaats in de tuin van zijn woning in Brielle. De situatie aldaar is weergegeven in figuur 1.

Figuur 1 De plaats delict: de tuin van Berend Blaise

De woning zelf is rechthoekig, met aan de voorzijde een balkon en aan de achterzijde een serre. Achter de woning ligt een zwembad en daarachter een diepe tuin. Links van de woning, gezien vanaf de straatzijde ligt een langgerekt bijgebouw, verdeeld in een aantal ruimtes, één waarvan kenmerkend het washok is waar Berend zich naar zijn zeggen bevond toen de schutter zich aan de voordeur van zijn huis meldde. De woning en het bijgebouw zijn onderling verbonden door een muur waarin zich een poort bevindt. Het was die poort die Berend die avond voor de bezoeker opende, hem aldus toegang tot de tuin verschaffend. In de ruimte tussen de woning en het bijgebouw, je zou het een binnenplaats kunnen noemen, werden de schoten gelost, zoals kan worden afgeleid uit de plaatsen waar kogels zijn ingeslagen, die op de plattegrond zijn aangegeven met T007, T008 en T009.

De kogelinslagen en wat zij impliceren

De schietpartij heeft plaatsgevonden op de betrekkelijk kleine binnenplaats tussen woning en bijgebouw. Het is dan ook daar waar de technische recherche sporenonderzoek doet. Men vindt drie inslagen van kogels van het type 9 mm parabellum en een aantal loodfragmenten. Dat resultaat is verrassend omdat de twee buurvrouwen zeggen vier schoten te hebben gehoord. Dat wordt ook verteld door de vrouw van de huisarts Stikvoort, Jannetje Weeda, die verderop in de wijk in haar tuin stond. Nader onderzoek van de kogels geeft geen uitsluitsel over de vraag of ze uit één enkel wapen komen, laat staan welk wapen dat zou kunnen zijn geweest. Er is nog iets raars aan de bevindingen van de recherche. Uit de verklaring van Berend, zoals weergegeven in de allereerste paragraaf van deze uiteenzetting en die hij in een latere verhoren herhaalt, was het eerste schot raak:

‘Ik zag dat Marcel een zwart pistool uit zijn binnenzak haalde en ik zag dat hij met het pistool in mijn richting wees. Ik hoorde dat hij op mij schoot. Ik voelde direct een hevige pijn in mijn hoofd en begreep dat ik geraakt was. Ik ben toen op de grond gevallen.’

Waar waren die andere twee of drie schoten dan nog voor nodig? Omdat Berend na dat eerste schot weliswaar gewond, maar kennelijk nog niet dood was? Hoe kan het dan dat de schoten op het inmiddels machteloos op de grond van de beperkte ruimte van het binnenplaatsje liggende slachtoffer niet raak waren? Het is nog raarder: de technische recherche vond zowel in het kozijn van de serre (Too9) als in de muur naast de poort (Too7) kogelinslagen. Dat zou betekenen dat de schutter na zijn eerste schot over het op de grond liggende slachtoffer is heengestapt of om hem heen is gelopen om in tegenovergestelde richting van het eerste schot twee of drie volgende schoten te lossen. Over de schoten die op het eerste schot volgen, verklaart Berend niets tegen de ijlings toegeschoten politieambtenaren toen hij nog bij de huisarts was en ook niets in latere verhoren. Hij vervolgt het daarnet gegeven citaat met de zin: ‘Marcel is weggelopen’. Bij zijn later afgelegde aangifte zegt Berend dat Marcel toen hij schoot ‘ongeveer een halve meter voor hem stond’ en het wapen ‘op de rechterkant van zijn hoofd plaatste’. Die mededeling verdraagt zich nauwelijks met de aan zijn hoofd geconstateerde verwonding, waarover in het vervolg meer. In weer een latere verklaring heet het dat Marcel op een meter

afstand van hem stond toen hij (de eerste keer) schoot en dat hij het wapen vervolgens 'op zijn voorhoofd plaatste'. Ter zitting van de rechtbank is de afstand weer een halve meter en plaatste Marcel het weer tegen de rechterkant van zijn hoofd. En bij het gerechtshof heet het dat Marcel het wapen op zijn voorhoofd richtte van een afstand van een halve tot anderhalve meter, dat Berend in de loop van het wapen keek en zag dat Marcel de trekker overhaalde.

Dat alles neemt niet weg dat er wel degelijk op Berend is geschoten en dat hij daarbij een verwonding aan zijn hoofd heeft opgelopen. Gegeven het dramatische karakter van de gebeurtenissen kan men er begrip voor hebben dat Berend zich niet alle details ervan correct herinnert en daarover dan ook bij verschillende gelegenheden verschillende verklaringen aflegt. Maar daarmee is nog niet verklaard waarom na het eerste schot nog andere schoten nodig waren, dat die schoten uit tegenovergestelde richtingen werden gelost en waarom die latere schoten niet raak waren. En ook het raadsel van het aantal schoten, drie of vier, blijft.

De verwondingen van Berend Blaise

Over de precieze aard en ernst van de door Berend Blaise opgelopen verwondingen weten wij weinig. Van huisarts Ward Stikvoort, naar wie Berends buurvrouwen hem brachten, weten wij enkel dat hij eerste hulp heeft verleend die er, nemen wij aan, uit heeft bestaan dat hij de hoofdwond provisorisch met verband heeft afgedekt en Berend vervolgens per ambulance naar het Dijkzigt Ziekenhuis heeft laten brengen. Terwijl Berend nog bij de huisarts is, arriveert de politie. De dienstdoende agenten zeggen dat zij om 22:39 uur melding kregen van een schietincident in Brielle.

Over wat er in het Dijkzigt Ziekenhuis op 22 maart werd geconstateerd, weten wij slechts uit een één enkele bladzijde beslaand voorgedrukt formulier, waarop zaken zijn aangekruist en korte handgeschreven notities voorkomen van de hand van de arts Hecq. Die constateert 'bloed en hersenweefsel in het haar rechts' en een 'wond rechts achter het oor'. Die mededeling is in ieder geval onvolledig, want op een zich in het dossier bevindende foto van het hoofd van Berend, waarvan het haar gedeeltelijk is weggeschoren, is te zien dat er zowel achter zijn rechteroor als in de slaap voor dat oor een wond is. Een halve cirkelvormige hechting verbindt beide wonden, die wij interpreteren als het resultaat van een incisie waarlangs een deel van de hoofdhuid is teruggeslagen om de baan van de kogel te

inspecteren. Dokter Hecq vermeldt 'een inschotwond rechts boven/achter het oor'. Waarom hij de wond achter het oor een inschotwond noemt en de wond vóór het oor onvermeld laat, is niet duidelijk.

Aan hetzelfde formulier ontlenuen wij de mededelingen dat er uitwendig weliswaar bloedverlies was, maar dat de verwonding 'gering' was, 'niet ernstig' en dat de patiënt niet 'in shock' verkeerde. Tevens vermoedt de dokter dat er ook niet-uitwendig zichtbaar letsel is en bloedverlies. Bij wat op het formulier 'psychische stoornissen' wordt genoemd, kruist de arts aan dat die er zijn, in het bijzonder dat er 'storing in het bewustzijn' is. Met behulp van een CT-scan constateert hij 'metaal subcutaan, onderliggend hersenweefsel gecontusioneerd met erin botfragmenten'. De uitgevoerde operatie beschrijft hij wel heel summier als 'de bride met wond/hersenweefsel', een mededeling die wij niet goed begrijpen. Verwijderde hij hersenweefsel uit de wond(en)? Dat zou betekenen dat de kogel de schedel op enige plek doorboord zou hebben, in welk geval men ernstiger symptomen zou verwachten dan de arts rapporteert. In het bijzonder zou men langdurig bewustzijnsverlies verwachten in combinatie met een in ieder geval aanvankelijk gat in het geheugen van het slachtoffer, dat met het verstrijken van tijd weliswaar krimpt maar zich nooit helemaal sluit (organische amnesie).² Van dat laatste had Berend in ieder geval geen last: in zijn verklaringen beschrijft hij tot in detail, zij het niet altijd geheel gelijkluidend, wat zich heeft afgespeeld en wie de dader is geweest, zo zagen wij hiervoor.

Zoveel is echter wel duidelijk: als de kogel Berends schedel al niet geheel heeft doorboord, dan heeft hij het schedelbot in ieder geval wel beschadigd, getuige de botfragmenten die de arts uit de wond verwijderde. Op grond van de beperkte ons ter beschikking staande medische gegevens concluderen wij dat het schot dat Berend raakte waarschijnlijk gekarakteriseerd kan worden als een schampschot. Tegen die naamgeving keert Berend zich met grote verontwaardiging: hij was levensgevaarlijk gewond en heeft dagenlang op de intensive care voor zijn leven moeten vechten. Wij keren nog een keer terug naar het invulformulier van het ziekenhuis, waar de arts genezing binnen 'enkele weken' voorspelt.

Het Luxor-theater

Het kwam in het voorgaande al terloops ter sprake: op donderdagavond 21 maart 2002 bezoeken Kaspar Zielke en Mary Joossen en de twee kinderen

Diederik en Antoinette een voorstelling van de illusionist Hans Klok in het Rotterdamse Luxor-theater. Ruim voor die datum, op 6 maart, had Mary per fax aan Berend toestemming gevraagd om de kinderen die avond mee te nemen. Rond 5 uur 's middags vertrekt het gezelschap naar Rotterdam. Na afloop van de voorstelling – wij weten niet hoe lang die geduurd heeft, maar nemen aan dat het toen ten minste 22 uur geweest moet zijn³ – ging het gezelschap nog wat drinken in de bar van Hotel New York in Rotterdam. Ieder nuttigt twee drankjes; men had kennelijk geen haast. Merk op dat de twee kinderen op dat moment 14 en 11 jaar oud zijn en dat een bezoek aan een bar op de late avond niet erg voor de hand lag. Als het gezelschap vervolgens naar Brielle wil terugkeren, blijkt de auto niet te willen starten. Twee keer wordt de ANWB gebeld, maar die is blijkens een opgave van de ANWB niet gekomen. Als enige tijd later de auto toch blijkt te willen starten, blijft onduidelijk door wie en hoe het probleem is opgelost.

Het gezelschap rijdt terug naar Brielle. In een algemeen proces-verbaal schrijft verbalisant Boonstra dat Mary heeft verklaard dat zij daar tegen 5 voor 1 's nachts zijn aangekomen, maar dat tijdstip staat nergens in de processen-verbaal van verhoren van Mary. Diederik zelf zegt dat hij van Berend om 12 uur thuis moest zijn; Berend zelf noemt daarvoor de tijd van 11 uur. Wat daarvan zij, 1 uur 's nachts is laat voor kinderen van 14 en 11 jaar. Kaspar en Mary hadden die avond kennelijk geen haast. Was dat ook de bedoeling? Tegen de politie zegt Diederik niet dat hij de indruk had dat Kaspar en Mary tijd probeerden te rekken, maar volgens Berend zou Diederik dat wel tegen hem hebben gezegd.

Op de ochtend van de 21e heeft Kaspar Zielke twee keer naar Hongarije gebeld, een keer op de vaste lijn en een keer naar de mobiel van Marcel, zo weten wij uit printlijsten. Kaspar zegt dat hij die ochtend maar één keer naar de vaste lijn in Hongarije heeft gebeld. Niet duidelijk is waarom hij het tweede telefoongesprek naar de gsm ontkent. Er is nog een opmerkelijk telefoongesprek op die dag geweest: om 22:24 uur wordt Kaspar, die op dat moment waarschijnlijk in de bar van Hotel New York zit, op zijn mobiel gebeld vanuit een telefooncel bij het Shell-benzinestation in Brielle. Dat gesprek duurt slechts 43 seconden. Wie de beller was en wat de inhoud was van dit korte gesprek, weten wij niet. Kan het zijn dat de schutter van die avond – wie dat ook moge zijn – Kaspar laat weten dat het karwei bij het huis van Berend geklaard is en dat Kaspar en Mary niet langer tijd hoeven te rekken voor een alibi? Wij realiseren ons dat deze verdachtmaking in dit stadium van onze uiteenzetting nogal uit de lucht komt vallen, maar

wij verwachten het in een van de in het vervolg te presenteren mogelijke scenario's een passende plaats te zullen kunnen geven.

Het alibi van Marcel Joossen

Marcel woont meestentijds in Hongarije, maar komt met enige regelmaat in Nederland voor familiebezoek. Waar was hij op 21 maart 2002? In Hongarije zoals hij zelf beweert, of voor korte tijd in Nederland? Er zijn drie soorten gegevens die daarover uitsluitsel zouden kunnen geven:

- gegevens omtrent overschrijdingen van de Oostenrijks-Hongaarse grens en de tijd die een reis per auto van de Hongaarse grens naar Nederland en omgekeerd vergt;
- gegevens omtrent het telefoonverkeer van Marcel, meer in het bijzonder de plaats waar hij zich tijdens zulke gesprekken bevond; en
- verklaringen van getuigen over waar zij Marcel op de desbetreffende dag hebben gezien en zelfs contact met hem hebben gehad.

In afzonderlijke paragrafen bespreken wij deze gegevens om ten slotte te bezien welke conclusie zij toelaten over waar Marcel zich op 21 maart 2002 bevond.

Eén preliminaire kanttekening moet daarbij worden geplaatst. Weliswaar doet de technische recherche onmiddellijk na de aanslag onderzoek op de plaats delict en worden de belangrijkste getuigen gehoord – in de eerste plaats Berend zelf – maar dan ligt de zaak zes maanden stil. Marcel blijft op vrije voeten ook al noemde Berend hem direct als de dader van de moord-aanslag. Marcel wordt zelfs niet verhoord door de politie. Er komt pas weer beweging in het onderzoek nadat Berend zich tijdens een ontmoeting met de toenmalige minister van Justitie Benk Korthals – zij zaten die zomer naast elkaar bij een diner bij de Marine in Den Helder – erover heeft beklagd dat de politie en het Openbaar Ministerie de zaak hebben laten liggen. Het was, naar zeggen van Berend, de minister die de zaak weer in beweging bracht.⁴ Maar het tijdsverloop van zes maanden maakt eventueel te verzamelen alibigegevens er natuurlijk niet gemakkelijker op, zoals wij zullen zien.

Gegevens over grensoverschrijdingen

Bij Oostenrijks-Hongaarse grensposten werd in 2002 routinematig geregistreerd wie die grens passeerde. Of die procedures thans nog zo zijn, weten

wij niet en doet er voor deze uiteenzetting ook niet toe. Na een aan Hongarije gericht rechtshulpverzoek worden drie Hongaarse politiefunctionarissen belast met de taak na te gaan of Marcel in de dagen rond 22 maart het land is in- of uitgereisd. Op twee verschillende tijdstippen verschaffen de Hongaarse autoriteiten de gevraagde gegevens:

- *Versie 1:* *Uitreis:* 20 maart 2002 om 05:38 uur, met Ford Explorer met kenteken HV-DN-18; *Inreis:* 22 maart 2002 om 12:47 uur, met witte Dodge Neon en in gezelschap van drie personen: Johanna Sipocz, Georg Roman en Valéria Zoharán.
- *Versie 2:* *Uitreis:* 20 maart 2002 om 05:38 uur, met personenauto met kenteken HD-VN-18; *Inreis:* 22 maart om 11:24 uur, kenteken onbekend.

Zo staat het in de Hongaarse opgaven, waaraan we nog kunnen toevoegen dat alle grensoverschrijdingen volgens de gegevens plaatsvonden over de grens bij de Hongaarse plaats Hegyeshalom. Wat de uitreis uit Hongarije betreft zijn de twee opgaven gelijk; het kleine verschil van het kenteken van de auto is vrijwel zeker een verschrijving. Wat de inreis in Hongarije betreft, verschillen de twee opgaven ruim anderhalf uur.

Het is niet helemaal zeker of de Hongaarse gegevens onderscheid maken voor AM en PM. Is Marcel op de 20e de Hongaarse grens om half 6 's ochtends of 's middags gepasseerd? Nemen wij het eerste aan, dan heeft hij voor de heenreis ruim 40 uur de tijd gehad. Dat is veel meer dan voor die reis nodig is, hetgeen de vraag oproept waar Marcel de overbodige uren dan heeft doorgebracht. Vertrok hij om half 6 's middags op de 20e vanaf de grens en kwam hij op de 21e rond 10 uur 's avonds bij de woning van Berend aan, dan moet hij de heenreis in ruim 28 uur hebben afgelegd. Omdat volgens de ANWB-routeplanner de reis van de Hongaarse grens naar Nederland 12 uur en 35 minuten vergt als men gemiddeld 100 km per uur rijdt, waarbij echter de tijd voor tanken, plassen en eten niet begrepen zijn, dan hoeven wij voor de heenreis geen van beide mogelijkheden uit te sluiten.

De tijd voor de terugreis blijkt echter krappere. Als Marcel op de 21e rond 11 uur 's avonds in Brielle is vertrokken en hij op de 22e om 11:24 of 12:47 uur 's ochtends de Oostenrijks-Hongaarse grens passeerde, dan zou hij 12 en een half respectievelijk 13 uur en drie kwartier over de terugreis gedaan hebben. Dat is niet onmogelijk, maar wel krap. Voor een terugreis naar Hongarije hoeven we geen rekening te houden met de mogelijkheid dat de tijden wellicht PM zijn, want die mogelijkheid wordt tegengesproken door de telefoongegevens. Die laatste worden wél in het 24-uursysteem

weergegeven en volgens de telefoongegevens voerde Marcel op 22 maart om 10:45 uur en 11:25 uur gesprekken die werden afgehandeld via een Hongaarse telefoonpaal vlakbij de grensovergang van Hegyeshalom. Maar de telefoongegevens komen weldra nog ter sprake.

In het paspoort van Marcel staat geen stempel, terwijl dat bij binnenkomst in Hongarije wel gebruikelijk is, maar niet op tijdstippen waarop de controle bij de grensovergang 'verlicht' is, waarmee bedoeld wordt dat men een verlicht controleregime hanteert om de doorstroming van het verkeer te versnellen. Volgens de opgave van de Hongaren gold dat regime op de tijden dat Marcel de grens zou hebben gepasseerd.

Bij de eerste van de twee opgaven uit Hongarije heeft Marcel drie medereizigers – Johanna Sipocz, Georg Roman en Valéria Zoharán – die echter desgevraagd zeggen hem niet te kennen; zij bevestigen wel ook op die dag en rond die tijd de grens te zijn gepasseerd. Hij lijkt nu plotseling ook in een andere auto te rijden dan die waarin hij Hongarije eerder heeft verlaten. De verklaring zit hem waarschijnlijk in het feit dat de kentekens van passerende voertuigen automatisch worden afgelezen en reisdocumenten worden gescand. Vervolgens worden de kentekens handmatig aan paspoorten en dus aan personen gekoppeld. Leest de apparatuur het kenteken incorrect doordat auto's te dicht op elkaar staan of worden de verkeerde personen aan een kenteken gekoppeld, dan kan het gebeuren dat de inzittenden van verschillende voertuigen administratief in één voertuig terechtkomen. Dat zou de eerste opgave van de inreis, waarbij Marcel met drie hem onbekende medepassagiers in een andere dan zijn eigen auto terechtkomt, kunnen verklaren. Deze verklaring zeggen Hongaarse ambtenaren voor mogelijk te houden. Bovendien verklaart de Hongaarse luitenant-kolonel Julianna Pulof, het hoofd van de afdeling criminele zaken van het Landelijk Bureau van de Grenswacht, tegen Marcells raadvrouw mr. Thie dat corruptie bij de Hongaarse grensbewaking niet zeldzaam is. Wij weten dat Berend Blaise een uitgebreid netwerk heeft waarmee hij veel voor elkaar kan krijgen, maar als de Hongaarse grensgegevens door zijn invloed tot stand moeten zijn gekomen, veronderstelt dat een invloed van Berend Blaise die wij niet voor mogelijk houden.

Maar zekerheid bieden de grensgegevens evenmin. Zo blijkt elders uit de uit Hongarije ontvangen gegevens dat de bij de inreis op 22 maart als medepassagier van Marcel genoemde Valéria Zoharán zowel op 22 januari 2002 als op 6 februari 2002 Hongarije verlaten heeft zonder in de tussen-

liggende periode het land te zijn binnengekomen. Men moet de Hongaarse in- en uitreisgegevens kennelijk met een fikse korrel zout nemen.

Als wij aannemen dat Marcel met zijn auto tussen Hongarije en Nederland heen en weer is gereden, dan moet dat toch een formidabele lichamelijke inspanning zijn geweest. De ANWB-routepanner geeft als kale reistijd van en naar de Oostenrijks-Hongaarse grens twaalf en een half uur op bij een niet geringe gemiddelde snelheid van 100 km per uur. Daarbij moet men dan nog de 300 km optellen van de rit van de grens naar Kisköre, de woonplaats van Marcel. Twee zulke ritten kort na elkaar van gezamenlijk 3100 km zou voor iedere automobilist een opmerkelijke prestatie geweest zijn, voor iemand als Marcel met zijn chronische ruglachten een welhaast onmogelijke opgave.

In Oostenrijk, Duitsland en Nederland is nergens informatie te vinden die erop wijst dat Marcel in de relevante periode in die landen is geweest. Ook uit zijn bankgegevens, inclusief zijn creditcard, blijkt niet dat hij in die periode in het buitenland is geweest, terwijl hij bij eerdere ritten van Hongarije naar Nederland en terug normaliter wel traceerbare uitgaven deed.

Wie in Hongarije gebruik wil maken van autosnelwegen, moet een autobaanvignet aanschaffen, dat telkens zeven dagen geldig is. Bij het aanvragen wordt het kenteken van de auto waarvoor het bestemd is geregistreerd. Deze registratie laat zien dat Marcel zo'n vignet ook op 18 maart 2002 heeft aangevraagd. Hij kon in de voor ons onderzoek relevante periode dus op Hongaarse autowegen rijden. Ook in Oostenrijk is voor het gebruik van autosnelwegen een vignet vereist, maar in dit geval is niet te achterhalen of Marcel voor de relevante periode over een Oostenrijks vignet beschikte. Het is in ieder geval niet in zijn auto aangetroffen, al zegt dat natuurlijk niet veel. Zo'n vignet kan van de voorruit gehaald worden, al kost dat enige moeite.

Telefoonverkeer

In de loop van het onderzoek werden door de recherche gegevens over het telefoongebruik van Marcel – zogenaamde printlijsten – verzameld, en ook van Kaspar Zielke. Raar genoeg werden de printlijsten van Kaspar al op 4 april 2002 opgevraagd, die van Marcel pas op 13 februari 2003. Werd Kaspar op enig moment als verdachte beschouwd? En als dat het geval was, waarom werden de printlijsten van het telefoonverkeer van de met Kaspar samenlevende Mary dan niet ook opgevraagd?

Wat daarvan zij, voor zowel Marcel als Kaspar hebben de printlijsten betrekking op de periode van 18 tot en met 25 maart 2002. Wij besparen de lezer de volledige lijsten en vermelden slechts enkele opmerkelijk verbindingen:

1. Op 18 maart belt Marcel vanuit Hongarije gedurende bijna zeven minuten met de vaste lijn van Kaspar en Mary in Nederland.
2. Op 21 maart 2002 om of voor 06:34 uur schakelt Marcel zijn gsm uit.⁵ Wie hem toen belde, weten wij niet. Volgens de Hongaarse provider van Marcel betekent dit dat vanuit een ander land werd gebeld, waarbij de buitenlandse provider de nummergegevens niet doorlaat. Even later, om 06:39 uur probeert die beller het nog een keer, maar weer tevergeefs. Marcel blijft telefonisch onbereikbaar tot het moment waarop op 22 maart om 10:45 uur zijn gsm weer aangezet blijkt te zijn.
3. Ook op 21 maart 2002 om 08:27 uur probeert Kaspar naar de gsm van Marcel te bellen, krijgt geen gehoor en laat geen voicemailbericht achter. Kaspar ontkent deze poging ondernomen te hebben. Om 08:57 uur belt Kaspar naar de vaste lijn in Hongarije en krijgt daar Marcells echtgenote Elsa aan de lijn. Dit gesprek wordt wel door Kaspar bevestigd.
4. Op 21 maart 2002 wordt om 22:24 uur vanuit een telefooncel bij een benzinstation in Brielle gebeld naar de gsm van Kaspar Zielke. Dit gesprek vindt plaats even na de schietpartij bij Berend thuis. Het benzinstation is op een steenworp daarvandaan. De verbinding komt tot stand en het gesprek duurt 43 seconden. Wij weten niet of Kaspar met Mary en de twee kinderen dan nog in het Luxortheater is of al in de bar van Hotel New York in Rotterdam.
5. Op 21 maart om 23:34 uur en om 23:40 uur belt Kaspar twee keer met de ANWB, hetgeen bevestigt dat hij inderdaad startproblemen met zijn auto had of die misschien voorwendde. Volgens de ANWB is toen niet daadwerkelijk hulp verleend. Wellicht dat het tweede gesprek ertoe diende om de eerder gevraagde hulp weer af te zeggen.
6. Op 22 maart om 10:24 uur probeert Elsa Marcel op zijn gsm te bellen, maar die is dan nog niet weer ingeschakeld. Tien minuten later, om 10:55 uur, probeert zij het opnieuw en dan lukt het wel. Volgens de gegevens van de grensovergang is hij op dat moment nog niet bij de Hongaarse grens; daar arriveert hij volgens de Hongaarse gegevens op zijn vroegst pas om 11:24 uur. Het gesprek duurt bijna 9 minuten. Er volgen daarna binnen een periode van twee en een half uur nog drie gesprekken tussen die twee, die telkens enkele minuten duren en via Hongaarse zendmasten verlopen. Die ochtend was Marcel dus niet thuis, zoveel is

zeker: hij was van de grensplaats Hegyeshalom op weg naar zijn woonplaats Kisköre, zo weten wij uit de gegevens van de aangestraalde zendmasten.

Wie zijn gsm heeft ingeschakeld, straalt in de regel de dichtstbijzijnde zendmast aan. Onder normale atmosferische omstandigheden heeft zo'n zendmast een bereik van maximaal rond 30 km. Is zo iemand onderweg, dan kun je via die zendmasten zijn route volgen. Dat kan ook achteraf, als er tenminste is gebeld. Is de reden waarom Marcel zijn gsm lange tijd heeft uitgeschakeld dat hij zijn verblijfplaats nu juist niet bekend wilde laten worden? Als hij zijn toestel op de 22e om 10:45 uur weer inschakelt, heeft hij de Oostenrijks-Hongaarse grensovergang nog niet bereikt; die passeert hij volgens de grensgegevens op zijn vroegst pas om 11:24 uur. Toch bereikt Elsa hem al om 10:55 uur op zijn gsm, volgens de gegevens uit Hongarije via de zendmast in de grensplaats Hegyeshalom. Om 11:25 uur, een half uur later derhalve, hebben die twee opnieuw telefonisch contact en ook nu weer via de zendmast van Hegyeshalom. Het halve uur tussen die twee contacten kan verklaard worden door de wachttijd bij de grensovergang. Maar dat zou dan betekenen dat Marcel al om 10:45 uur binnen een straal van 30 km van de zendmast in Hegyeshalom was en dat laat voor de rit van Brielle naar de Hongaarse grens slechts elf uur en drie kwartier over, terwijl daar volgens de routeplanner van de ANWB twaalf en een half uur voor staat. Misschien is hij in Brielle wat vroeger in zijn auto gestapt dan om 23:00 uur, zoals wij tot nu toe aannamen, maar dat kan toch geen drie kwartier eerder geweest zijn. De door de ANWB opgegeven reistijd is gebaseerd op een gemiddelde snelheid van 100 km per uur. De veronderstelde route leidt grotendeels over Duitse autowegen, waar geen snelheidsbeperking geldt en waar 's nachts waarschijnlijk weinig verkeer is. Kan de reis gemaakt zijn met een hogere gemiddelde dan 100 km per uur? Marcel voert aan dat zijn Ford Explorer ten hoogste 130 km per uur haalt. Is dat zo? Volgens onze gegevens is het een zogenaamde first generation Explorer die werd gebouwd in 1991-1994. Dat type kon een maximumsnelheid halen van ongeveer 160 km/u.⁶ Aanvankelijk werden ze uitgerust met een motor van 155 pk, vanaf 1993 met een motor van 160 pk, en in dat jaar is de Explorer van Marcel Joossen afgeleverd.⁷ Het verhaal van Marcel dat hij slechts 130 km/u haalde, is dus onjuist.

Op de ochtend van 22 maart 2002 heeft de gsm van Marcel als eerste de mast in Hegyeshalom aangestraald, maar Marcel zegt die grens niet

gepasseerd te zijn. Hij was daar naar zijn zeggen wel in de buurt omdat hij die ochtend met mensen uit Zeeland ging kijken naar een stuk grond en onroerend goed waarin de Zeeuwen waren geïnteresseerd. Die verklaring voor zijn aanwezigheid in de buurt van de grens kan echter niet worden geverifieerd omdat hij zegt zich de namen van die Zeeuwen niet meer te herinneren.

Alibigetuigen in Hongarije

Marcel ontkent ten tijde van de aanslag op Berend in Nederland te zijn geweest. Hij was op 20 en 21 maart 2002 in zijn Hongaarse woonplaats Kisköre. Merk op dat hij aan deze twee dagen de 22^e niet toevoegt, want toen was hij, zoals wij daarnet zagen, ook naar eigen zeggen niet in Kisköre, maar met dat Zeeuwse gezelschap onderweg.

Op 18 september 2002 zegt hij tijdens een van zijn eerste verhoren dat zijn echtgenote Elsa en zijn burens zijn aanwezigheid in Kisköre op 20 en 21 maart kunnen bevestigen. Maar het is dan vijf maanden later. Laten wij in herinnering roepen dat het tijdsverloop van vijf maanden geheel en al te wijten is aan de politie in Brielle, die haar taak zodanig heeft verzaakt dat mogelijk bewijs tegen de verdachte aanzienlijk zwakker was dan het wellicht had kunnen zijn, maar ook dat de verdachte allerlei mogelijkheden om zichzelf te verdedigen uit handen werden geslagen, bijvoorbeeld met een vers alibi. Wie na vijf maanden zich zoiets als de aan- of afwezigheid van Marcel Joossen nog zonder meer kan herinneren, levert een uitzonderlijke prestatie, tenzij hij kan beschikken over een bruikbaar tijdanker. Dat is een markante gebeurtenis in het persoonlijk leven van de getuige ten opzichte waarvan hij de ervaring waarover hij moet getuigen in de tijd kan plaatsen. Een eenvoudig voorbeeld kan het nut van tijdankers verduidelijken. Stel, men wil weten of een bepaalde persoon op zekere datum in het buitenland was en het antwoord luidt: dat kan niet want op die dag was ik jarig en deed die persoon mij een fraai boek cadeau. Die verjaardag, waarvan de datum buiten discussie is, dient in zo'n geval als tijdanker voor de gevraagde herinnering. Tijdankers kunnen in kracht aanmerkelijk verschillen: 'het was kort na mijn vakantie van verleden jaar' is natuurlijk veel zwakker dan die verjaardag van het voorbeeld.

Elsa zegt dat Marcel op 20 en 21 maart met buurman Werdericz heeft geschaakt, wat zij altijd in de wintermaanden doet. Dat is om meer dan één reden een erg zwak tijdanker. Het betreft immers niet een unieke

gebeurtenis en die schaakpartijtjes zullen wel niet met ijzeren regelmaat op bepaalde dagen en tijdstippen gespeeld zijn. Elsa voegt toe dat haar man in die dagen erg ziek was en op de 22e zijn huisarts mevrouw Arany heeft moeten raadplegen, die hem diezelfde dag nog doorstuurde naar het ziekenhuis. Dat lijkt een sterker tijdanker, zij het dat uit de ziekenhuisadministratie blijkt dat Marcel pas op de 25^e in het ziekenhuis is opgenomen. Als echtgenote is Elsa natuurlijk ook om andere redenen niet de meest geloofwaardige getuige.

Een aantal vrienden en bekenden van Marcel wordt in januari 2003 door een rogatoire commissie gevraagd wat zij zich herinneren over de aanwezigheid van Marcel in Hongarije 8 à 9 maanden eerder. Het feit dat het om vrienden en bekenden van Marcel gaat, rechtvaardigt van meet af aan enige scepsis. Wij geven hun namen en hun tijdankers:

- *Sander Sörös* spreekt Marcel geregeld bij de school van hun beider kinderen. Hij herinnert zich 21 maart in het bijzonder omdat op die dag zijn vrouw naar het ziekenhuis moest; documenten van het ziekenhuis bevestigen dit. Sörös vroeg Marcel of hij ook zijn kinderen van school wilde halen in geval de Sörössen niet tijdig terug zouden zijn. Bij het maken van die afspraak zou Marcel gezegd hebben dat hij zich niet goed voelde, maar dat zijn vrouw Elsa het zou doen. Op de 21^e haalde Sörös zijn kinderen tussen half 1 en 2 uur bij Marcel op, die toen op de bank lag. Dit is geen slecht tijdanker.
- *Marton Steib* herinnert zich dat hij Marcel op 21 maart heeft gezien toen die met Vince Movacs aan het werk was aan de poort voor zijn huis. Steib herinnert zich die dag omdat hij, zegt hij, de 30^e van die maand met pensioen ging. Hij herinnert zich ook dat hij Marcel op 20 en 21 maart telkens tussen 8 en 9 uur 's ochtends heeft gezien bij het uitlaten van de hond. Het eerste tijdanker begrijpen wij niet goed en het tweede is erg zwak omdat het niet een unieke gebeurtenis betreft.
- *Zoltan Suba* is de plaatselijke groenteman van wie Marcel een geregelde klant is. Marcel is een opvallende systematische klant in de zin dat hij altijd op woensdag en vrijdag komt. Er waren in die dagen parlementsverkiezingen en daarover heeft hij het toen met Marcel gehad. Op de 21^e was bovendien een vriend van hem jarig en ook daarover heeft hij het met Marcel gehad. Dit zijn, dunkt ons, in het beste geval matige tijdankers.
- *I. Vladia* is een buurvrouw die vrijwel dagelijks een praatje met Marcel maakt. Op 21 maart heeft zij, zegt zij, het er met Marcel over gehad dat

op die dag de lente begon. Ook hadden zij het erover dat zij beiden geregeld naar het ziekenhuis moesten. In ieder geval bij het laatste gaat het om niet unieke gebeurtenissen en als tijdankers kunnen zij nauwelijks dienen.

- *De familie Werdericz* zijn burens van Marcel. Zij hebben geen specifieke herinneringen aan de periode van 20 tot 22 maart 2002, maar zeggen wel dat het hen zou zijn opgevallen als Marcel enkele dagen afwezig zou zijn geweest. Zij letten erop dat zij hun hond niet op dezelfde tijd uitlaten als Marcel, want hun honden verdragen elkaar slecht. Een afwezigheid van enkele dagen in maart 2002 is hen niet opgevallen, zeggen zij. Een zwak tijdanker naar ons oordeel.
- *Huisarts mevrouw Arany* zegt niets te kunnen zeggen over Marcells aanwezigheid in Kisköre of waar dan ook in Hongarije op 20 en 21 maart 2002. Ze had hem voor het laatst gezien op 13 maart en daarna pas weer op de 25^e, de dag waarop zij hem naar het ziekenhuis verwees. Wel zegt zij dat het haar, gezien zijn lichamelijke toestand, onwaarschijnlijk voorkomt dat Marcel in staat zou zijn geweest om in korte tijd zo'n grote afstand achter het stuur van een auto af te leggen als een reis naar Nederland en terug vergt.
- *Mevrouw Tamok*, bevriend met de familie Joossen, vertelt dat zij op 17 maart de familie Marcel ontmoette die per auto op weg naar de moeder van Elsa was. Elsa zat achter het stuur en verklaarde tegen mevrouw Tamok dit kennelijk uitzonderlijke arrangement met de mededeling dat Marcel er zo slecht aan toe was dat hij zelf geen auto kon rijden.

Al deze getuigen onderhouden een min of meer vriendschappelijke relatie met Marcel en hebben op die grond wellicht een motief om hem uit de brand te willen helpen. Zij zijn door de rogatoire commissie bovendien 8 à 9 maanden na dato ondervraagd. Bij hun antwoorden maken de meesten gebruik van tijdankers, maar die zijn voor de meesten van hen niet erg sterk; het sterkste lijkt ons dat van Sander Sörös. Als het Openbaar Ministerie tot de conclusie zou komen dat het alibi van Marcel niet waterdicht is, dan moet daaraan toch worden toegevoegd dat ditzelfde Openbaar Ministerie maanden liet verlopen voor men op de gedachte kwam om het alibi in Hongarije te gaan verifiëren. En de politie heeft aan deze laksheid ook haar steentje bijgedragen. Wij roepen in herinnering dat Berend luttele minuten na de aanslag al Marcel als dader noemde. Adequaate politieoptreden had ingehouden dat men naar Hongarije had gebeld; hetzij naar

Marcel zelf, hetzij naar collega's die aan zijn huis een bezoekje hadden kunnen brengen. Als Marcel en zijn vriendenkring gelijk hebben, had men hem dan thuis getroffen en was over onschuld van Marcel geen twijfel mogelijk geweest.

Tussentijdse conclusie

Was Marcel op 21 maart 2002 nu wel of niet in Nederland? De gegevens over het grensverkeer bij de Hongaars-Oostenrijkse grens en die betreffende het telefoonverkeer lijken aan de conclusie steun te verlenen dat hij in Nederland was. Maar die gegevens zijn niet zonder problemen. Die van de grensoverschrijdingen zijn niet helemaal te vertrouwen, zoals blijkt uit het feit dat zij voor de terugreis twee verschillende tijdstippen opgeven en voorts ook nog enkele kennelijke fouten bevatten. De telefoongegevens impliceren een welhaast onwaarschijnlijk snelle terugreis en bovendien een monsterrit van 3100 km volbracht door een man met ernstige rugklachten. Op 25 maart werden die rugklachten nog eens door zijn arts in het ziekenhuis bevestigd, maar je kunt je ook afvragen of het nu juist niet een zeer lange autorit was, die maakte dat hij zich enkele dagen later bij het ziekenhuis moest melden.

De alibigugetuigen die Marcel op 20 en 21 maart 2002 in Hongarije moeten plaatsen, overtuigen niet onvoorwaardelijk. Zij moesten maanden later getuigen over twee heel bepaalde dagen en konden, op getuige Sörös na, daarbij op slechts zwakke tijdankers een beroep doen. En voor hen allemaal geldt dat zij min of meer vriendschappelijke relaties met Marcel onderhielden en er om die reden van verdacht kunnen worden met hun verklaringen hun vriend ter wille te willen zijn. Geen van hen bleek bereid om, toen de zaak ter zitting diende, naar Nederland te komen om daar hun verklaringen onder ede te bevestigen. Maar die onwil vindt wellicht zijn verklaring in het feit dat de Nederlandse justitie hun geen duidelijkheid gaf over de vraag of in dat geval hun reis- en verblijfkosten vergoed zouden worden. Onze tussentijdse conclusie is dat niet geheel kan worden uitgesloten dat Marcel op 20, 21 en 22 maart 2002 per auto van Hongarije naar Nederland reisde en terug, maar dat wij vooralsnog niet bereid zijn om op die conclusie vergif in te nemen.

Bij vonnis van 15 juli 2003 veroordeelde de Rotterdamse rechtbank Marcel tot een gevangenisstraf van vier jaar voor een poging om opzettelijk en met voorbedachte rade, na kalm en rustig overleg, Berend van het leven

te beroven. Bij arrest van 9 juli 2004 veroordeelde het Haagse gerechtshof Marcel voor hetzelfde feit, maar nu met als strafmaat negen jaar gevangenisstraf. Bij arrest van 2 november 2004 verwierp de Hoge Raad zonder motivering het beroep in cassatie, onder verwijzing naar artikel 81 RO.⁸

Mogelijke scenario's

Scenario 1: het scenario van justitie

In zijn vonnis noemt de rechtbank als bewijsmiddelen de verklaringen van slachtoffer Berend, zijn twee buurvrouwen en de huisarts die Berend eerste hulp verleende; gegevens van het onderzoek van de technische recherche op de plaats delict, in het bijzonder de inslagen van kogels; en de uit Hongarije afkomstige gegevens over het verkeer bij de Oostenrijks-Hongaarse grens en de telefoongegevens. Al deze gegevens zijn de lezer uit het voorgaande bekend, maar de bedenkingen die wij bij sommige daarvan aantekenden, blijven in het vonnis onvermeld. Opvallend afwezig onder de bewijsmiddelen zijn de medische gegevens van het Dijkzigt Ziekenhuis, waaruit kan worden opgemaakt dat Blaises verwondingen minder ernstig waren dan zich aanvankelijk liet aanzien en hij zelf beweert. De ontkennende verklaring van Marcel beschouwt de rechtbank als kennelijk leugenachtig en laat ook die verklaring tot bewijs meewerken. Marcells verhaal dat hij Hongarije niet uit is geweest, wordt volgens de rechtbank sterk tegengesproken door de Hongaarse grensgegevens, de telefoongegevens uit die buurt en de verklaring van Berend.

In zijn arrest beroept het gerechtshof zich op nagenoeg dezelfde bewijsmiddelen als de rechtbank had gedaan, maar komt tot een aanzienlijk hogere straf. Het is volgens het hof 'je reinste toeval dat het slachtoffer het er levend van heeft afgebracht'. Het hof heeft 'de stellige indruk gekregen dat niet alleen het incident zelf maar ook de reactie daarop door of namens de verdachte diepe sporen bij het slachtoffer heeft achtergelaten', met andere woorden het hof heeft voor de proceshouding van Marcel en zijn raadsman weinig waardering. Had de verdachte openheid betracht over het 'tragische familieconflict' waarin hij en zijn familie met Berend verwickeld waren – had hij met andere woorden bekend – dan 'zouden mogelijkerwijze feiten en omstandigheden aan het licht kunnen zijn gekomen die tot strafvermindering aanleiding zouden hebben kunnen geven'. Maar Marcel ontkende en ontkent nog steeds glashard.

Niet onvermeld mag blijven dat het hof in zijn strafmotivering de mogelijkheid noemt dat Marcel tot zijn daad is gekomen 'na overleg met de direct betrokken familieleden', daarbij kennelijk doelend op mogelijke medeplichtigheid van Mary en haar partner Kaspar Zielke. Die mogelijkheid had de officier van justitie ook al in haar requisitoir opgeworpen, maar tot een zaak tegen hen is het niet gekomen.

Scenario 2: Marcel ontkent terecht

Als Marcel niet de persoon was die op 21 maart 2002 de aanslag op Berend pleegde, dan moet een ander de dader zijn geweest. Maar dat zou betekenen dat Berend wist en weet dat Marcel de dader niet was en dat hij de werkelijke dader waarschijnlijk ook zou hebben herkend.⁹ Dat zou dan betekenen dat Berend het zo belangrijk vond om de broer van de vrouw die hem de hoorns had opgezet en hem bovendien had opgezadeld met twee kinderen die de zijne niet waren een hak te zetten, dat hij bereid was de werkelijke dader vrijuit te laten gaan.

Als Berend uit wraakzucht een valse verklaring over de dader aflegde, waarom richtte zijn wraak zich dan niet tegen zijn ontrouwe ex-echtgenote of tegen haar nieuwe minnaar Kaspar? Of tegen de man die twee kinderen bij zijn vrouw verwekte, Jacco Volders, die aan de basis van de latere tragische ontwikkelingen stond? Zeker, het conflict was er aanvankelijk een tussen Mary en Berend, maar later raakte de gehele familie Joossen erbij betrokken. Marcel zegt dat hij zich in het conflict van zijn zus met Berend aanvankelijk neutraal heeft opgesteld, maar op zeker moment heeft hij toch de zijde van zijn zus gekozen. Berend zou die verandering van houding als verraad gezien kunnen hebben en daarom Marcel als een passend doelwit voor zijn wraakzucht kunnen zien gaan zien, zeker nu hij wist dat de meer voor de hand liggende doelwitten, Mary en Kaspar Zielke, door het theaterbezoek een hard alibi hadden.

Dit scenario overtuigt ons niet erg omdat wij het voor onwaarschijnlijk houden dat Berend bereid zou zijn om de werkelijke dader van een moord-aanslag op hem vrijuit te laten gaan. Het zou ook een nogal grote tegenwoordigheid van geest vergen om in de mêlée na de aanslag het snode plan tegen Marcel te bedenken. In dit scenario moeten wij ook nog accepteren dat Joossen bij toeval die dagen en op de kritieke tijden Hongarije heeft verlaten, zoals blijkt uit de gegevens van de grensoverschijding en het uit-

zetten van diens mobiele telefoon en uit de gegevens van de gevoerde telefoongesprekken die stroken met de gegevens van de grensoverschrijding.

Scenario 3: Marcel is schuldig, maar niet aan het bewezen verklaarde

De conclusie is dus onontkoombaar dat het wel degelijk Marcel was die zich op 21 maart 2002 bij de woning van Berend meldde en vier schoten loste waarvan er één Berend aan zijn hoofd verwondde. Dan blijft het raadselachtig waarom een geplande aanslag niet tot voltooiing van het bewezen verklaarde delict heeft geleid. Het gerechtshof noemt dat ‘je reinste toeval’ en dat is het ook. Uit Berend Blaises eigen verklaring lijkt af te leiden dat het eerste schot hem verwondde. Dat is, opnieuw volgens zijn eigen verklaring, afgevuurd vanaf zeer korte afstand. Het is ons niet onbekend dat pistolen notoir onnauwkeurig zijn, maar van een halve meter afstand of zelfs nog minder is missen praktisch onmogelijk. Daarover zegt Berend in een van zijn latere verklaringen dat hij vlak voor het schot viel zijn hoofd naar links heeft bewogen. Dat zou dan kunnen verklaren waarom het schot maar half raak was.

Opnieuw volgens zijn eigen verklaring viel Berend na het eerste schot bloedend op de grond. Dat verhaal wordt gesteund door een plas bloed die op de plaats delict is gevonden en een bloedspoor, eerst richting de schuifdeuren van Berends woonkamer en dan verder richting de buurvrouwen.¹⁰ Na het eerste schot vielen nog twee of drie schoten. Hoe kan het dat die volgende schoten, afgevuurd op een weerloos op de grond liggend slachtoffer, geen doel troffen? Wij vragen ons af of het wel de bedoeling van de schutter was om Berend te doden. Twee varianten laten zich daarvoor denken. De eerste is dat Marcel zich wel degelijk had voorgenomen om Berend om het leven te brengen en die daad zorgvuldig had voorbereid, maar dat hem op het moment dat hij zijn plan moest uitvoeren de moed in de schoenen zakte. Het eerste schot dat hij loste, moest er net naast gaan, maar zijn onhandigheid of een plotselinge hoofdbeweging van Berend maakte dat het half raak was. Dat was op dat moment niet (meer) zijn bedoeling.

Een tweede variant van dit scenario is dat het van meet af aan niet Marcells bedoeling was Berend te doden, maar alleen om hem zozeer te intimideren, dat hij het voortaan wel uit zijn hoofd zou laten om de familie Joossen nog langer lastig te vallen. De gedachte zou zijn: als jij ons voortaan niet met rust laat, dan zien wij er niet tegenop om jou naar de andere wereld te helpen. Een nogal drastische maatregel, die hij ook niet op enig moment

daadwerkelijk zou hoeven uitvoeren zo lang men Berend maar kon doen geloven dat hij daartoe zo nodig zou overgaan. Moest dat geloof Berend worden ingescherpt door hem daadwerkelijk te verwonden, zij het niet dodelijk?

Dat laatste komt ons weer niet zo waarschijnlijk voor. Het zou een hoge mate van precisie van de schutter hebben gevergd. Waarschijnlijker lijkt het ons – in deze variant van dit scenario – dat het niet de bedoeling was om Berend daadwerkelijk te verwonden, maar dat onhandigheid of een plotselinge hoofdbeweging van Berend of beide tot een onbedoeld resultaat leidde. De daarna nog volgende drie kennelijk ongerichte schoten, waarvan één van de kogels in de diepe tuin verdwenen kan zijn, dienden er enkel voor om Berend duidelijk te maken dat de familie voor niets zou terugschrikken.

Zou het zo gegaan kunnen zijn? Daar is wel iets tegen te zeggen. Wat wij van Berend menen te weten, doet ons vermoeden dat hij niet een gemakkelijk te intimideren persoon is. Bij tegenslag lijkt de tegenaanval meer in zijn lijn te liggen. En zo ging het ook: hij beschuldigde Marcel van meet af aan van een poging tot moord, het zwaarst mogelijke levensdelict, terwijl hij zich toch ook heeft moeten afvragen waarom het bij een poging gebleven was. Wie een moord wil plegen, kan die maar beter voltooien omdat hij anders een bijna onaantastbare getuige tegen zich creëert. Of was het toch gebrek aan moed dat Marcel deed afzien van de voltooiing?

Onze conclusie

Op het eerste gezicht moge het van weinig belang lijken of het misdrijf niet voltooid is door ‘je reinste toeval’, zoals het hof meent, of dat het van meet af aan, dan wel op het moment suprême niet Marcells bedoeling was om Berend Blaise van het leven te beroven, voor de juridische kwalificatie van het bewezenverklaarde maakt dat wel degelijk verschil. Het onderscheid tussen beide mogelijkheden kan alleen gemaakt worden door wie Marcells gedachten op het moment van de confrontatie kent. Als wij mogen aannemen dat het hof de kunst van het gedachtelezen niet beheerst, moeten wij concluderen dat het hof scenario 3 in zijn twee varianten niet heeft overwogen. En toch denken wij dat die, in de ene dan wel de andere variant, de werkelijke gang van zaken weergeven. De belangrijkste reden voor dat vermoeden is, dat het in het door het hof geadopteerde scenario 1 onbegrijpelijk blijft waarom niet alleen het eerste schot niet tot voltooiing van het

misdrijf heeft geleid, maar ook en vooral waarom de daarop volgende twee of drie schoten daar niet toe hebben geleid.

Nawoord Berend Blaise

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van dit rapport. Op een aantal punten kan ik me echter niet verenigen in de door u geschetste gang van zaken. Ik verzoek u de door mij aangegeven feitelijke onjuistheden te schrappen c.q. aan te passen respectievelijk te verbeteren. Ik denk dat dit beknopte nawoord een beter inzicht geeft in de voorgeschiedenis, aansluitend de moordaanslag en waarom Marcel ontkent dat hij op de avond van de 21e maart 2002 de schutter is geweest.

Inleiding

Mary en Kaspar Zielke beschouwden mij als hun kwelgeest die bezig was hun geluk te verstoren. In 1996 had ik ontdekt hoe Mary mij vanaf dag 1 van ons samenwonen in 1979 ruim 16 jaar lang had bedrogen met een reeks van andere mannen.

Ons huwelijk stond daardoor op springen. Ik zocht en vond een vertrouwenspersoon die mij door deze lastige periode heen zou kunnen slepen. Kaspar Zielke, de schoolmeester van mijn kinderen, stak de helpende hand uit en wierp zich op als mediator. Samen met hem en zijn vrouw Emma werden er in 1996/1997 op zowel zijn als haar uitnodiging verschillende avondsessies bij hen thuis naar de mogelijkheid van herstel van de relatie tussen Mary en mij gezocht.

Emma en ik wisten tijdens mijn bezoeken aan hen niet dat Kaspar al geruime tijd een intieme relatie had met mijn vrouw Mary. De 'bemiddeling' van Kaspar Zielke was dus een theaterstukje.

Als gevolg van dit bedrog ging Emma Zielke scheiden van haar man Kaspar, en ik volgde in een heel vervelende echtscheidingsprocedure niet lang daarna. Op advies en met steun van haar advocaat begon Mary met het noteren van zogenaamde incidenten die van belang zouden kunnen zijn voor de opbouw van een dossier in de echtscheidingsprocedure. Tegen deze advocaat is destijds een klacht ingediend bij de Deken van Advocaten wegens het afgeven van valse verklaringen.

Gebeurtenissen werden – al dan niet met behulp van Kaspar Zielke – geënceneerd. Geen middel werd daarbij geschuwd. Zelfs de politie werd voor

het karretje gespannen in het registreren van zogenoemde ‘verklaringen’ en nepaangiften. Mary ontkwam op het nippertje aan strafrechtelijke vervolging door een in Vaals gedane *valse aangifte* bij de politie in te trekken en haar excuses aan te bieden. Het Project Gerede Twijfel (PGT) maakt in dit rapport hier geen melding van. *Alle* processen-verbaal van de aangevers Kaspar en Mary werden vernietigd of geseponeerd. De aangiften waren *fake*. Geen enkel tegen mij gericht proces-verbaal heeft geleid tot verhoor, laat staan vervolging.

Op last van de rechter deed de Raad voor de Kinderbescherming onderzoek naar Mary en kwam met het advies aan de rechter om het éénoudergezag aan mij toe te wijzen. Diederik vertrok in de zomer van 2000 bij zijn moeder en kwam zonder verdere omgangsregeling bij mij wonen. De verwachting was dat Antoinette, zodra ze de leeftijd van twaalf jaar had bereikt, haar broer zou volgen. Ik begrijp dat dit voor een moeder moeilijk te verteren is, maar om je moeder in bed te zien liggen en in bad te zien met je leraar, was voor de kinderen een regelmatig terugkerende heftige confrontatie. Het vertrek van Diederik, die niet bij z’n schoolmeester onder de douche wilde staan, was dus niet zonder reden. Mary werd hysterisch en beloofde mij ‘gepaste’ maatregelen te nemen.

Ze zocht steun bij haar broer in Hongarije en ging daar ook naartoe. Bij haar tweede bezoek in augustus 2001, werd ze vergezeld door Kaspar Zielke. Daarna hebben broer en zus opvallend veel met elkaar getelefoneerd. In het najaar van 2001 reed Marcel Joossen naar Nederland en logeerde hij een week bij zijn zus in Brielle. Hij heeft toen met Mary diverse ‘toeristische’ rondjes door de omgeving gereden, wisten de kinderen mij te vertellen. In maart 2002 kwam hij nog een keer naar Brielle, ditmaal stond hij bij mij op de oprit. Toen ik de tussendeur opende, schoot hij op mij.

Reconstructie moordaanslag (verkorte versie)

Het *eerste schot* dat hij vuurde vanaf de oprit en vanuit de deuropening was raak. De kogel van dat eerste schot moet in de (richting van de) tuin zijn verdwenen. Die kogel is nooit teruggevonden. Na dat eerste schot moet ik in paniek geprobeerd hebben dekking te zoeken, terwijl Marcel Joossen – ik zakte zwalkend en al strompelend in elkaar – inmiddels het binnenplaatsje had bereikt en vanaf het binnenplaatsje, met zijn rug naar de tuinzijde, nog een *tweede schot* (To07) afvuurde.

Ik denk dat ik bij het muurtje naast de tuindeur waar ik dekking had gezocht, in elkaar ben gezakt. Toen was het even stil. Tijgerend moet ik naar de serre zijn gekropen. Toen ik daar lag of probeerde op te staan (ik heb daar geen herinnering aan) heeft hij nog *twee keer* op mij geschoten. Dat blijkt ook uit het kogelgat in de borstwering van de muur (*Too8*) en het kogelgat in de raamstijl (*Too9*). Zoals gezegd is er na het tweede schot een korte pauze geweest, waarin Marcel Joossen een nieuwe positie bij het bijgebouw heeft kunnen innemen om vandaar opnieuw op mij te kunnen schieten. Vanuit die positie stond hij uit het zicht van de openbare weg. De schietonderbreking sluit naadloos aan bij de getuigenverklaringen waarin de door de politie gehoorde getuigen hebben verklaard dat er na de eerste twee schoten een korte onderbreking van schieten is waargenomen.

Ik verwijs naar de getuigenverklaringen, door de politie geregistreerd onder de nummers 2002088479-12 / 2002088479-15 / 2002088479-16 / 2002088479-6 (in bezit van het project Gerede Twijfel).

Nadat Marcel Joossen om exact *22.17 uur* in totaal vier kogels op mij had afgevuurd, verdween hij vanaf mijn erf op een drafje naar de openbare weg.

Het tijdstip van *22.17 uur* kon worden gelinkt aan het moment dat buurvrouw Lea Jonkers de schoten hoorde, namelijk het doelpunt in de vierde minuut in de verlenging Feyenoord-PSV.

Voor het huis van mijn buurman op nummer 23 stond een auto met stationair draaiende motor. Dit wordt verondersteld, omdat niemand de auto bij het weggrijden heeft horen starten. Dit roept de vraag op of er al iemand in de auto zat. Het voertuig verdween na de schietpartij direct met hoge snelheid in de richting van de Zuiderweg, zo verklaarde buurvrouw Lopke Bindervoet van nummer 21.

Zeven minuten na het eerste schot, om precies te zijn: *22.24 uur*, werd er vanuit een telefooncel aan de Zuiderweg *43 seconden* gebeld met het mobiele telefoonnummer van Kaspar Zielke. Dit tijdstip en de geconcretiseerde verbinding is schriftelijk aan de politie bevestigd door KPN Telecom.

De afstand van de plaats delict (PD) naar de telefooncel bedraagt *2,4 km* en is met de auto in iets minder dan *vier minuten* af te leggen. Dit is inclusief verkeerslichten, scherpe bochten en een rotonde. Als je daarbij het parkeren van de vluchtauto, de loopafstand naar de telefooncel en de handelingen voor het opzoeken en insteken van de telefoonkaart optelt, kom je uit op een krappe *drie minuten*, zo is uit een reconstructie gebleken. *Dit maakt totaal zeven minuten*. Wie belde met Kaspar Zielke?

Degene die het antwoord weet is Kaspar Zielke. Het is aannemelijk dat Marcel Joossen, na dit korte telefoongesprek – al dan niet met nog een andere persoon – in zijn Ford Explorer of met een andere auto – onmiddellijk naar de Hongaarse grens is gereden. Hij moet dan in de avond van de 21e maart vanuit Brielle om 22.30 uur zijn vertrokken. Op 22 maart om 11.24 uur verschijnt Marcel Joossen na een autorit van 12 uur en 54 minuten aan de Hongaarse grens. Daar wordt zijn paspoort weer gescand en aan beide kanten van de grens zijn gsm gepeild.

Waarom Marcel Joossen ontkent

Dat Marcel Joossen de moordaanslag op mij tot op de dag van vandaag ontkent, is ziekelijk, maar ook verklaarbaar. Van bekennen is nog nooit iemand vrijgesproken, zo is het adagium bij verdachten van een misdrijf. Maar er is meer: wat hadden Kaspar, Mary en Marcel vooraf met elkaar afgesproken? Van Marcells eerste vrouw Rolinde weet ik dat hij met bedrog en manipulaties tot het uiterste gaat om zijn door hem zelf gecreëerde eigen waarheid gehonoreerd te krijgen. Dat heeft zij meegemaakt in onder andere een uiterst onplezierig verlopen echtscheiding en in een financieel conflict met de makelaar bij de verkoop van hun huis in Best.

In het door mij ingeziene echtscheidingsdossier van zijn ex-vrouw Rolinde wordt Marcel door deskundigen meermalen aangeduid als narcistisch, labiel, psychotisch en een pathologische leugenaar.

Al direct de volgende dag was de moordaanslag, waarvan hij werd verdacht, het gesprek van de dag bij zijn moeder, broers, zussen, zwagers, schoonzussen en vrienden. Volgens broer Henri had zijn zus Mary, vrij snel na de moordaanslag, aan haar familieleden een e-mail gestuurd over de op mij gepleegde moordaanslag. In een politieverhoor (proces-verbaal 2002088479-26) heeft Henri dit aan de recherche bevestigd. Dit proces-verbaal is in bezit van het Project Gerede Twijfel.

Een week voor de moordaanslag had Marcel zijn familie, *behalve Kaspar en Mary*, per e-mail laten weten dat hij moeilijk ter been was en last had van zijn nek en vermoeidheidsverschijnselen. In juni 2002 (hij was toen nog niet opgepakt) herhaalde hij zijn zorgen over zijn gezondheid.

Hij had hun zelfs nog tot in detail verteld en gemaïld wat hij op 20 en 21 maart had gedaan en dat op vrijdag 22 maart rond de middag de dokter nog even bij hem langs was geweest.

(Deze bewering heeft hij later ingeruild voor het verhaal dat hij die dag met drie hem onbekende mensen uit Zeeland ruim 600 kilometer had gereden om met hen in de buurt van de grens een stuk grond te bekijken.)

Zou Marcel Joossen, na al die maanden, waarin hij zijn moeder, broers, zussen en zijn Nederlandse en Hongaarse vrienden over het door hem gepleegde misdrijf heeft voorgelogen en die hem steeds op zijn erewoord hebben geloofd kunnen opbiechten dat hij met leugens, bedrog en manipulaties iedereen een rad voor de ogen heeft gedraaid en wel degelijk de moordaanslag heeft gepleegd?

Wat was zijn winst als hij het misdrijf in volle omvang had bekend? Ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat Marcel Joossen met plussen en minnen een afweging heeft gemaakt.

Er stond en staat veel bij hem op het spel. Indien hij een volledige bekentenis over de moordaanslag had afgelegd, was het onvermijdelijk dat zijn zus Mary en zijn zwager Kaspar wegens betrokkenheid bij dit misdrijf tot een jarenlange gevangenisstraf konden worden veroordeeld. In dit scenario zou het drietal door hun familie, vrienden en bekenden vrijwel zeker worden verstoten.

Zijn trots en schaamte voor zijn moeder, zijn twee broers, drie zussen, zijn twee kinderen, alsmede vrienden en bekenden, gerelateerd aan de voor hem te verwachten onplezierige familiale confrontaties stond en staat hem in de weg een bekentenis af te leggen.

Door het misdrijf te (blijven) ontkennen, wil hij zijn omgeving doen geloven dat hij door een justitiële en rechterlijke dwaling onschuldig is veroordeeld. Dat kan hem na zijn detentie geen toorn van de familie opleveren, maar wel compassie en medeleven met wat hem is overkomen. Hierin past ook de nodige steun van degenen die in zijn onschuld blijven geloven.

Beknopte reactie op het rapport 'de schietpartij te Brielle'

De op mij afgevuurde kogels

Ik begrijp niet dat u in uw rapport schrijft dat er een raadsel is over het aantal schoten. Er is vier keer op mij geschoten. Dat heb ikzelf verklaard en ook de getuigen Bindervoet, Jonkers en Weeda (zie ook de hieraan gerelateerde processen-verbaal).

De verwondingen aan mijn hoofd

Ik ga er niet van uit dat het ziekenhuis voor een schaaftwond midden in de nacht de politie heeft gevraagd mijn kinderen en mijn broers van huis te halen in verband met de zeer kritieke situatie. Ook aan mijn burens was gevraagd stand-by in het ziekenhuis te blijven. Mijn ex-vrouw Mary heeft echter geweigerd met de kinderen naar het ziekenhuis te gaan en mijn broer Mark, woonachtig in Brugge, was niet traceerbaar.

Mijn broer Ignas (hij nam die nacht de telefoon niet op), woonachtig in Vlaardingen, is om 02:15 uur onder politiebegeleiding naar het ziekenhuis gekomen en heeft daar tot vroeg in de ochtend, samen met de naar het ziekenhuis gekomen burens Jetta Veth en Lea Jonkers gewaakt.

Ook volgens mijn buurvrouw Lea Jonkers was mijn toestand kritiek. Ik zou die nacht twee keer zijn geopereerd, onder andere wegens een moeilijk te stoppen bloeding. De neurochirurg, prof. dr. C. Anema, die mij die nacht heeft geopereerd, vertelde me later dat ik een engeltje op iedere schouder moet hebben gehad. Ook het verplegend personeel van de IC en afdeling neurochirurgie heeft me later verteld dat de operatie uiteindelijk was geslaagd en dat ik alle geluk van de wereld heb gehad.

Over scenario 3: Marcel is schuldig maar niet aan het bewezen verklaarde

U vraagt zich in de *eerste variant* af hoe het kan dat de schoten na het eerste schot geen doel troffen. Daar hebben het team van rechercheurs en ikzelf wel een verklaring voor.

Ten eerste betekent een moordaanslag plegen voor een amateur enorme stress en spanning. Ten tweede had hij haast. Ten derde moet hij na elk schot een flinke terugslag hebben gehad waardoor hij bij het volgende schot niet meer nauwkeurig kon richten en ten vierde schoot hij in het donker.

Het binnenplaatsje waar ik me bevond, was namelijk zeer matig verlicht. Een knappe (amateur)schutter die onder deze omstandigheden nog raak kan schieten. De hypothetische veronderstelling dat Marcel wellicht plotseling de moed in de schoenen zou zijn gezakt waardoor de andere drie schoten doel misten, is zeer ongeloofwaardig. Ik geloof daar niet in.

Variant 2 borduurt voort op de eerste variant van scenario 3. Ook in deze variant zou het niet Marcells bedoeling zijn geweest om mij te doden, maar slechts om mij te intimideren, 'waarna ik het voortaan wel uit mijn hoofd zou laten om de familie Joossen nog langer lastig te vallen'. Deze opmerking heeft mij zeer bevreemd. Aangezien ik *nooit* de moeder, broers, zus-

sen, schoonzussen en zwagers van mijn ex-vrouw Mary Joossen heb lastig gevallen, valt de bodem weg onder variant 2.

De gedurfde bewering dat ik de moeder van Mary zou hebben lastiggeval- len, is van Kaspar Zielke en Mary afkomstig. Zij hebben, in een poging hun omgeving om de tuin te leiden, dat als getuige/verdachte tegen de politie gezegd.

Politieonderzoek naar een mogelijk motief heeft evenmin geleid tot de vaststelling of veronderstelling dat ik de familie Joossen zou hebben lastig- gevallen. Overigens is dit ook niet te rijmen met de kerstkaarten en verjaar- dagskaarten die ik na mijn scheiding nog jaarlijks – tot aan de moordaan- slag – traditioneel van een aantal leden van de familie Joossen ontving.

In een getuigenverhoor (proces-verbaal 2002088479-26) heeft ook Marcells broer Henri tegenover de recherche *geen kwaad woord* over mij gezegd. Wel haalde hij fel uit naar zijn eigen zus Mary ('die heeft een zeer bedenke- lijke rol gespeeld. Zij zat toen goed fout').

Tot slot

Het is wel heel erg kort door de bocht om te veronderstellen dat Marcel Joossen wellicht niet de bedoeling heeft gehad om mij te doden *omdat* hij een aantal keren in het donker mis heeft geschoten. Niemand rijdt meer dan 3000 kilometer om iemand te intimideren of aan het schrikken te maken. Samenvattend ben ik van mening dat Marcel Joossen ook aan het bewezen verklaarde schuldig is.

Mary wist dat haar broer Marcel, vanwege zijn omstreden verleden, oude incestbeschuldigingen en een ook bij Mary bekende buitenechtelijke rela- tie, in een chantabele positie verkeerde. Zou Marcel de druk van Kaspar en Mary niet hebben kunnen weerstaan? Had Mary een dubbele agenda?

Had Mary, mocht het ondanks zorgvuldige voorbereidingen misgaan, ook nog een oude rekening met haar broer te vereffenen? Ik kan er slechts naar gissen. Kaspar Zielke en Mary en Marcel Joossen zijn in ieder geval van- af 21 maart 2002 tot elkaar veroordeeld, zoveel is wel duidelijk. Wat hun afspraken onderling zijn geweest, blijft duister.

Berend Blaise

Brielle, 20 augustus 2008

Nawoord Marcel Joossen

Het stuk is zorgvuldig geschreven en getuigt van zorgvuldige dossierstudie voor wat betreft het middenstuk waarin de mogelijke bewijsmiddelen stuk voor stuk worden besproken. Weliswaar ontbreekt de bespreking van een aantal aspecten – dat hiaat moet onzes inziens zeker worden gedicht – maar het bewijs dat wel wordt besproken, wordt zorgvuldig op zijn merites beoordeeld en van (vrijwel) alle kanten belicht. Het stuk schiet echter tekort op een aantal andere onderdelen, die met name zijn geconcentreerd in het eerste en het laatste deel.

Feitelijke onjuistheden

In het eerste deel is met name het stuk waarin de lezer kennismaakt met Marcel Joossen niet zo erg goed geschreven. Het stuk bevat een aantal feitelijke onjuistheden en getuigt van gering inzicht in de persoon van Marcel Joossen. Het is ronduit kwalijk dat Marcel Joossen daarin wordt afgebeeld als een man met een gewelddadig verleden op basis van een misinterpretatie van informatie die zeer waarschijnlijk door Berend Blaise is aangeleerd. Veel mensen die van dezelfde feiten de ware toedracht kennen, of althans van mening zijn dat een andere interpretatie daarvan dichterbij de waarheid ligt, zien Marcel dan ook niet als een man met een gewelddadig verleden. Dit zijn wellicht vooral Marcells vrienden en daarom mogelijk vooringenomen. Maar dat maakt de informatie van Marcells 'vijanden' (Berend Blaise en mogelijk, als achterliggende bron, ook Marcells ex-vrouw) niet meer betrouwbaar. Echter een aantal feiten kunnen eenvoudig worden geverifieerd en dat is tot op heden niet gebeurd. Een aantal feitelijke onjuistheden zijn met in rood ingevoegde commentaren en/of voetnoten aangegeven.¹¹ De meest ernstige misser is wellicht dat Marcel wordt beschuldigd van ontuchtige handelingen jegens de minderjarige Agnes Nagy. Dit is pertinent onwaar en de betreffende persoon wil op deze wijze ook niet in het rapport vermeld staan.

Niet-onderbouwde stellingen

Het rapport bevat een aantal stilzwijgende aannames en impliciete conclusies, die ten onrechte niet nader worden onderbouwd. Een voorbeeld is: 'Dit scenario overtuigt ons niet erg omdat wij het voor onwaarschijnlijk

houden dat Berend bereid zou zijn om de werkelijke dader van een moord-aanslag op hem vrijuit te laten gaan. Het zou ook een nogal grote tegenwoordigheid van geest vergen om in de mêlee na de aanslag het snode plan tegen Marcel te bedenken' (zie ook verderop).

Pejoratieve zegswijze

Op een aantal punten is de wijze van formulering suggestief, pejoratief en soms ook onnodig belerend. Een voorbeeld daarvan is 'Mary's familie raakt aldus meer dan in zulke gevallen raadzaam is bij de zich ontwikkelende perikelen betrokken'.

Ontbrekende elementen

Het rapport bespreekt met vrij grote zorgvuldigheid een aantal bewijsmiddelen, maar niet alles wordt besproken. Is dat een bewuste keuze of een omissie?

Getuigenverklaringen in Nederland – wel worden uitvoerig (en terecht) de Hongaarse verklaringen op hun merites beoordeeld, maar niet de verklaringen in Nederland, bijvoorbeeld van de buurvrouwen van Berend Blaise. Wat eveneens ontbreekt, is een bespreking van de bevindingen van het technisch recherche onderzoek. Er is alle reden toe om het technisch onderzoek wel te bespreken, omdat enkele van de conclusies (bijvoorbeeld over schietrichting) lijnrecht tegenover de – op dat punt vrij consistente verklaringen – van Berend Blaise staan. Dit heeft weerslag op de betrouwbaarheid van de verklaringen van het slachtoffer.

Niet nader wordt ingegaan op Berend Blaises verzoek aan Marcel met betrekking tot het meenemen van pakjes naar de Hongaarse hoofdstad Budapest (aan het verzoek is door Marcel destijds geen gehoor gegeven omdat Blaise geen duidelijkheid wilde verschaffen over de inhoud van de pakketjes). Het verhaal is afkomstig van Marcel, maar dateert wel van lange tijd voor de aanslag, zoals verschillende familieleden en kennissen uit Marcells kring zullen kunnen getuigen.

De belangrijkste omissie is wellicht een wat dieper gaande analyse van de persoonsstructuur en/of persoonlijke geschiedenis van de betrokkenen Blaise en Joossen. Sleutelacceptatie in het rapport lijkt te zijn gevat in de volgende frase: 'Dit scenario overtuigt ons niet erg omdat wij het voor onwaarschijnlijk houden dat Berend bereid zou zijn om de werkelijke dader

van een moordaanslag op hem vrijuit te laten gaan. Het zou ook een nogal grote tegenwoordigheid van geest vergen om in de mêlee na de aanslag het snode plan tegen Marcel te bedenken'. Hoe zorgvuldig het rapport op andere punten is, zo onzorgvuldig en kort door de bocht wordt hier elke mogelijkheid dat Berend Blaise bewust ten onrechte Marcel Joossen als schutter afwijst, van de hand gedaan. Alsof het uiterst zeldzaam is dat slachtoffers de daders in bescherming nemen die hun iets hebben aangedaan of dreigen dat te doen. De geschiedenis leert anders. Bovendien klinkt de aanname dat Blaise bewust Marcel Joossen ten onrechte als schutter aanwijst al een stuk minder als pure fantasie, wanneer het optreden van de man in de jaren voor, maar ook na de aanslag in beschouwing wordt genomen. Hier wordt in het navolgende nog op teruggekomen.

Gerelateerd aan het voorgaande en nader besproken in het navolgende, kan niet onvermeld blijven de (over)actieve houding van Blaise als slachtoffer/betrokkene. De bevindingen van een analyse van Blaises gedragingen tijdens, na en bezijdens de strafrechtelijke procedure tegen Marcel Joossen geven op zijn minst te denken en stijgen uit boven wat men van een slachtoffer aan actieve betrokkenheid verwacht, zelfs wanneer men er rekening mee houdt dat het ene slachtoffer nu eenmaal wat meer dan de ander kampt met rancuneuze gevoelens. De gedragingen zijn relevant en dienen onzes inziens in de analyse te worden betrokken, omdat ze ondersteuning bieden aan de these dat Berend Blaise wel ertoe is staat was en ook motieven had om Marcel Joossen ten onrechte als dader aan te merken.

In het vergelijk tussen de verschillende scenario's wordt met geen woord gerept over de mogelijkheid dat Blaise een ander persoon voor Marcel Joossen aanzag – en dus te goeder trouw beweert dat Marcel de schutter is. Staat de rechtspsychologische literatuur op het terrein van slachtofferverklaringen en herinneringen, bijvoorbeeld in de Verenigde Staten, niet bol van goed gedocumenteerde voorbeelden waaruit blijkt dat het geheugen van een slachtoffer allerminst een betrouwbare bron van informatie is? Op deze vragen wordt in het rapport totaal niet ingegaan.

Betrekken van de persoonlijkheidsstructuur van Berend Blaise in de analyse

Het slachtoffer en ‘kroongetuige’ in de zaak tegen Marcel Joossen heeft zich in de jaren voor, maar zeer zeker ook ten tijde van, na en bezijdens de rechtszaak tegen Marcel Joossen van een zeer rancuneuze kant laten zien. Hij schrikt er niet voor terug de gang naar de rechter (of de dreiging daarmee) te gebruiken om mensen onder druk te zetten en zijn zin te krijgen. De man valt advocaten lastig, bedreigt deze zelfs, enkel omdat zij binnen de perken van de gangbare praktijk van juridische vertegenwoordiging hun werk doen voor hun cliënten met wie Berend Blaise het aan de stok heeft (voorbeelden kunnen bij Marcel Joossen en diens huidige advocaat worden opgevraagd). Daarmee verklaart hij zich tegenstander van de rechtsstaat, waarin hij de ander feitelijk het recht op vertegenwoordiging in rechte ontzegt. Maar zelf beroept hij zich op het recht waar hij denkt de uitkomst positief ten gunste van zichzelf te kunnen beïnvloeden. Als het recht geen (directe) uitkomst biedt dreigt hij met geweld en gaat daar soms zelfs toe over – hetgeen door verschillende getuigenverklaringen en aangiftes bij de politie kan worden bevestigd. Het aantal procedures dat Berend Blaise (althans volgens de familie Joossen, maar dit moet uiteindelijk ook objectief te verifiëren zijn) in zijn leven heeft aangespannen, neigt dan ook naar een misbruik van het recht.

De bemoeienis van Berend Blaise, als slachtoffer, met de voortgang van het proces tegen Marcel Joossen en alles wat daar om heen speelt gaat verder dan zich laat verklaren uit rancune die men normaal bij een slachtoffer van een dergelijk feit laat verwachten. Veel verder. Dit geeft op zijn minst te denken. Zo heeft Berend Blaise in de nasleep van de procedure bij de uitkeringsinstantie aangifte gedaan van vermeende uitkeringsfraude door Marcel (hetgeen heeft geresulteerd in een ‘vrijspraak’ voor Marcel) en heeft hij zijn pijlen op gericht op diverse personen in de directe omgeving van Marcel (omwille van de privacy van deze personen verwijzen wij naar Marcel en zijn advocaat voor nadere informatie).

Voorts is er het sterke vermoeden – en mogelijk bestaat daarvan ook schriftelijk bewijs – dat Berend Blaise goede contacten had met het Openbaar Ministerie en Justitie en dat hij vaak eerder op de hoogte was, bijvoorbeeld van zittingsdagen, dan Marcel zelf. Enerzijds onzorgvuldig van justitie, maar anderzijds zegt het ook iets over de zeer actieve houding van Berend Blaise, die niet alleen slachtoffer blijkt, maar ook – zoveel als hem de ruimte

wordt gegeven – aanjager van een groot aantal procedures tegen Marcel en ook zijn broers.

Wij oordelen niet over het recht van een persoon om wraakgevoelens te hebben en erkennen ronduit dat deze gevoelens voor de een nu eenmaal sterker kunnen zijn dan voor de ander. Bovenstaand heeft enkel tot doel de volgende (anti)these in de discussie in te brengen:

These: de mogelijkheid dat Berend Blaise bewust Marcel Joossen ten onrechte als schutter aanwijst hangt samen met de vraag of hij daartoe motieven had en of hij daartoe mentaal in staat is geweest en over voldoende tegenwoordigheid van geest beschikte. Deze mogelijkheid neemt toe aan plausibiliteit in het licht van de zeer actieve, door de zucht naar vergelding gedreven houding van Berend Blaise zoals blijkt uit handelen voorafgaand en na de aanslag, tot en met de dag van vandaag toe.

Anders gezegd, wanneer de persoonlijkheid en persoonlijkheidsstructuur van Berend Blaise in acht worden genomen, mede ondersteund door een relaas van verifieerbare feiten omtrent gedragingen en juridische acties van de man in het verleden, dan is het opeens niet meer zo geheel ondenkbaar dat hij bewust Marcel Joossen ten onrechte als schutter heeft aange-wezen.

Dit hoeft overigens niet een *split second decision* te zijn geweest direct na de aanslag, het kan ook gedacht worden in een scenario waarin de aanslag door Berend Blaise zelf in scène is gezet, doch enigszins uit de hand is gelopen (zie scenario 4 hieronder).

Stuurman, houd koers!

De inleidende paragraaf eindigt met de centrale onderzoeksvraag: ‘Het-geen volgt handelt over de vraag of er voldoende bewijs is om Marcel, ondanks zijn ontkenning, als dader van de aanslag op Berend aan te merken’. De auteurs wijken gaande het stuk van koers af en het is niet deze vraag aan het einde centraal staat, maar een andere.

De oorspronkelijke onderzoeksvraag kan men op tweeërlei wijze benaderen:

De eerste benaderingswijze is strikt juridisch, met inachtneming van de vraag wat in rechte toelaatbaar bewijs is en welke bewijsmiddelen door de opeenvolgende rechters zijn gebezigd teneinde tot een oordeel te komen. Deze benadering past, voor zover wij kunnen zien, binnen de doelstelling van de Werkgroep Gerede Twijfel, omdat het de vraag aan de orde stelt

of in redelijkheid gezegd kan worden dat de desbetreffende rechters tot een vermoedelijk juist oordeel zijn gekomen. Voor een positieve beantwoording van deze vraag is het niet zonder meer voldoende dat de rechters uitgaan van een scenario dat past binnen het complex van bewijsmiddelen. Wanneer de rechter kan kiezen uit een veelheid van scenario's die allemaal min of meer binnen het bewijscomplex passen, is hij – ook in het Nederlandse rechtssysteem – niet gemachtigd een minder waarschijnlijk scenario te verkiezen boven een meer waarschijnlijk scenario. Zou Marcel Joossen de dader kunnen zijn geweest? Bij gebrek aan beter bewijs is het antwoord 'Ja, al is het niet erg waarschijnlijk'. Is het waarschijnlijker dat Marcel Joossen de dader is geweest ten opzichte van het scenario waarin hij dat niet is? Het antwoord op deze vraag is 'Nee'. Marcel Joossen kan niet als hoogstwaarschijnlijke dader worden aangewezen, daarvoor rammelt het bewijsmateriaal te veel.

In het Amerikaanse recht wordt dit mooi uitgedrukt in de stelling dat de schuld van een verdachte moet worden aangetoond 'beyond reasonable doubt'. De term 'reasonable doubt' eechoot ook in de naam van uw werkgroep 'Gerede Twijfel'. Ik denk dat wanneer de strikt juridische benaderingswijze wordt gekozen men moeilijk kan volhouden dat Marcells schuld 'beyond reasonable doubt' is aangetoond. Het antwoord op de oorspronkelijk onderzoeksvraag, zoals geëxpliciteerd aan het begin van de eerste paragraaf moet dan ook zijn 'Nee'. Onzes inziens hadden de rechters op basis van het gebezigde bewijs Marcel nooit mogen veroordelen, omdat er te veel schort aan het bewijs en er te veel vragen rijzen bij de betrouwbaarheid van het kroonbewijs: de verklaring van het slachtoffer dat Marcel Joossen de schutter was.¹²

De tweede benaderingswijze is ruimer dan de strikt juridische en meer van wetenschappelijke aard. Deze benaderingswijze is gericht op waarheidsvinding zonder de procesrechtelijke waarborgen van het Nederlandse strafproces, waarbij dus alle voorhanden zijnde informatie in de beschouwing mag worden betrokken. De bewijsmiddelen worden apart en in hun samenhang op hun betrouwbaarheid en zeggingskracht beoordeeld teneinde de waarheid te achterhalen van wat er in de onderhavige zaak is gebeurd en wie daarin welke rol speelt. Ook deze benadering past binnen de doelstelling van de werkgroep Gerede Twijfel. Zij wil immers langs een alternatieve route de juistheid van het rechterlijke oordeel kunnen vaststellen (zo goed en zo kwaad als dat gaat), om zodoende op zoek te gaan naar rechterlijke oordelen die in de ogen van de werkgroep een rechterlijke

dwaling inhouden. Voor de werkgroep Gerede Twijfel begint het werk dan pas, want de identificatie van rechterlijke dwalingen is slechts de afbakening van haar onderzoeksdomein. De eigenlijke interesse gaat uit – althans zo maken wij op uit de website van de werkgroep – naar de oorzaken van rechterlijke dwalingen. De tweede benaderingswijze biedt dus als voordeel dat meer informatie in de beoordeling kan worden betrokken en dat de analyse daarvan puur op waarheidsvinding is gericht. Ook binnen deze tweede benadering is de centrale vraag: ‘kan met een redelijke mate van zekerheid (‘beyond reasonable doubt’) worden vastgesteld dat Marcel Joosen de schutter is geweest?’. Het antwoord op deze vraag is eveneens ‘Nee’. Weliswaar kunnen er scenario’s worden bedacht die zich – zij het met enige moeite – laten verenigen met het voor de hand liggende bewijsmateriaal (waarbij hoe dan ook gewogen en gekozen moet worden tussen tegenstrijdig bewijs), maar de eenvoudige *mogelijkheid* dat Marcel naar Nederland *kan* zijn gereden en dat hij de schutter *kan* zijn geweest, impliceert geenszins dat met enige mate van zekerheid is komen vast te staan dat hij daadwerkelijk de schutter was.

Verleggen we de aandacht naar de vraag waarin de werkgroep Gerede Twijfel geïnteresseerd is (‘Is hier sprake van een rechterlijke dwaling, dat wil zeggen van een meer dan aannemelijke kans dat een verdachte ten onrechte is veroordeeld?’), dan lijkt het antwoord op deze vraag mijns inziens over te hellen naar een ‘Ja, dat is zeer wel mogelijk, misschien zelfs waarschijnlijk’.

Beyond reasonable doubt?

Staat buiten gerede twijfel vast dat Marcel de schutter is? In onze ogen sluit de conclusie van het rapport niet aan op de vrij zorgvuldige analyse van de bewijsmiddelen. Aan elk van de bewijsmiddelen (inclusief de verklaring van het slachtoffer) kleven zoveel bezwaren dat deze vraag niet in redelijkheid met een positief antwoord kan worden beantwoord. De rechters in eerste, tweede en derde aanleg (althans de AG bij de HR) dachten daar anders over – onzes inziens is dat een rechterlijke dwaling.

Nog enkele belangrijke opmerkingen

Het is ons opgevallen, dat veel uitspraken van Berend Blaise in de bevestigende stijl zijn opgenomen, alhoewel er geen objectieve bevestigingen

voorhanden zijn en er ook geen aanvullend onderzoek is verricht. In tegenstelling daartoe worden veel aspecten over die voor Marcel of Mary worden aangevoerd in de aanvoegende wijs gesteld (zou zijn klemgereden, bedreiging van de advocaat, *althans* volgens de advocaat). Over de zeer belangrijke tegenstellingen tussen de verklaringen van Berend en de bevindingen van de technische recherche wordt niets gezegd. De betrouwbaarheid van de verklaringen van de buurvrouwen komen in het rapport niet aan de orde. Bovendien zijn dit auditu-verklaringen, die gaandeweg worden aan gepast.

Scenario's 1, 2 en 3

Wij hebben ons in de communicatie met Gerede Twijfel nadrukkelijk niet met grote speculaties beziggehouden over de eventuele toedracht van het schietincident, omdat het ons ging om waarheidsvinding en om de door de rechtbank en het hof gebruikte 'bewijsmiddelen' op hun al dan niet twijfelachtig gehalte te beoordelen.

Het heeft ons dan ook verwonderd, dat in de bovengenoemde scenario's 1 en 2 sterk gespeculeerd wordt over wie wat gedacht zou kunnen hebben om dan met een eigen scenario 3 nog zwaarder te speculeren waarom Marcel de dader zou kunnen zijn geweest. Dit alles, nadat in de rest van het rapport regelmatig de tijdens de rechtsgang aangedragen 'bewijsmiddelen' zeer sterk in twijfel werden getrokken, en dus ook geen basis kunnen zijn voor scenario 3 en Marcells eventuele betrokkenheid bij het schietincident.

Maar als er dan toch heftig gespeculeerd wordt, dan kunnen wij dat ook.

Scenario 4 (basis: speculatie)

Na diverse ernstige escapades van Mary Joossen wordt een scheiding onvermijdelijk en komt er een einde aan een niet al te florissant huwelijk tussen Mary Joossen en Berend Blaise. De hele familie Joossen staat in deze echtscheidingszaak aan de kant van Berend, keurt het gedrag van Mary ten stelligste af en doet dat tot op de dag van vandaag. De houding van de familie ten opzichte van Berend verandert echter nadat Berend zich, eufemistisch uitgedrukt, niet al te transigent opstelt en in toenemende mate iedereen begint lastig te vallen inclusief de hoogbejaarde moeder van Mary. Tevens zet hij de kinderen, ten nadele van die kinderen, in de hele

echtstrijd en later ook in het proces tegen Marcel in, en geeft herhaaldelijk aan dat hij Mary en de hele familie Joossen kapot zal maken. Waarom die familie dat lot moet treffen, is die familie volstrekt onduidelijk.

De staat van oorlog wordt kennelijk alleen door Berend verklaard en geleefd, en bij Berend rijpt het volgende plan.

Er wordt een grote coup gepland, die de hele familie zwaar moet treffen.

Een aanslag wordt in scène gezet. Het plan is niet geheel zonder risico.

Berend vraagt iemand hem op de avond van de 21e maart 2002 met een schampschot een lichte verwonding bij te brengen (dit kan bijvoorbeeld door het pistool aan het hoofd aan te leggen). Dit is weliswaar niet geheel zonder risico, maar spectaculair is het wel. Kennelijk is het toch iets uit de hand gelopen en wordt het uitstekende bot achter het oor, waarschijnlijk meer dan gewild, getroffen, maar het blijft volgens de medische verklaringen een lichte verwonding. Berend doet er in zijn verklaringen echter alles aan om aan te geven dat hij lang op het randje van de dood heeft gebalaneerd en de rechters gaan hierin zonder nader onderzoek of ondervraging van specialisten mee.

Let wel: er is geschoten en er is letsel en er is bloed gevloeid.

Er loopt iemand het oprijpad af de straat op en dit wordt vermeld door zowel Berend, wat wonder, als de buurvrouw.

Alle andere verklaringen, die in het proces zijn vermeld, zijn subjectief en/of min of meer twijfelachtig.

De verklaringen rond de toedracht van zowel Berend als de twee buurvrouwen zijn telkens weer anders en worden in de loop van de tijd bijgesteld, gedeeltelijk omdat er geen verklaring over de juiste toedracht afgegeven kan worden (je moet dan wel een goed geheugen hebben om te weten wat je de vorige keer hebt gezegd) en om de tussentijds naar voren gebrachte tegenargumenten te proberen te ontkrachten.

De vele fouten rond de grensgegevens. Het ontbreken van een paspoortscan. De corruptie aan de grens. De mogelijkheid überhaupt in de gestelde tijd de reis heen en terug te maken. Het volledig ontbreken van aanwijzingen omtrent het verblijf van Marcel in Oostenrijk, Duitsland en Nederland, etc. etc.

Aan het einde van het proces blijft alleen de belastende verklaring van Berend over.

Conclusie

- Scenario 4 geeft, op basis van de aanname dat het schietincident in scène is gezet om de gehele familie kapot te maken, een sluitend verhaal.
- Het technische-rechercherapport klopt.
- Het verklaart de steeds veranderende verklaringen van Berend.
- Er is slechts een lichte verwonding, zij het wellicht iets meer dan gepland.
- Marcel is niet in Oostenrijk, Duitsland en Nederland geweest.
- De telefoontjes in de buurt van de Hongaars-Oostenrijkse grens worden verklaard door de reis met de drie Zeeuwen.
- De voet van oorlog tussen de Joossen-familie en Berend bestaat alleen in de geest van Berend.
- Door de volstrekt onbegrijpelijke procesgang, waarbij geen sprake was van de wil op waarheidsvinding, maar er meer een interessant steekspel werd opgevoerd met als uitgangspunt van justitie: als er een Barbertje is, moet Barbertje ook hangen.
- Er is geen zekerheid dat Marcel het niet heeft gedaan, maar de waarschijnlijkheid is gering! Of scenario 4 reëel is, is niet aan ons om te bewijzen.

Met vriendelijke groet,

Marcel Joossen

Lars Collinet

en diverse andere commentatoren

Bijlage: Wie is wie

Anonieme naam

Rol

Direct betrokkenen

Berend Blaise
 Marcel Joossen

 Mary Joossen

Slachtoffer
 Ex-zwager van Berend en veroordeeld voor een poging tot moord op hem
 Ex-vrouw van Berend, zus van Marcel

Familie

Antoinette Blaise
 Diederik Blaise
 Mark Blaise
 Ignas Blaise
 Lars Collinet

 Daphne
 Rolinde Haddeman
 Axel Joossen
 Henri Joossen
 Lara Joossen
 Monica Joossen
 Pim Joossen
 Elsa Ulasz

Dochter van Berend
 Zoon van Berend
 Broer van Berend, woont in Brugge
 Broer van Berend, woont in Vlaardingen
 Zwager van Marcel die hem in de strafzaak bijstaat
 Stiefdochter van Marcel
 Eerste vrouw van Marcel
 Zoon van Marcel
 Broer van Marcel
 Zus van Marcel
 Zus van Marcel
 Broer van Marcel
 Tweede en Hongaarse vrouw van Marcel

Betrokkenen, geen familie

Jacco Volders
 Emma Zielke

 Kaspar Zielke

Ex-minnaar van Mary
 Voormalige echtgenote van Kaspar Zielke
 Huidige partner van Mary

Getuigen Nederland

Prof. dr. C. Anema
 Lopke Bindervoet

 Arts Hecq

 Lea Jonkers
 Ward Stikvoort
 Jetta Veth
 Jeffrey Vandenplas

 Jannetje Weeda

Neurochirurg, behandelde Berend Blaise
 Buurvrouw van Berend Blaise van nummer 21
 Onderzocht Berend in Dijkzigt Ziekenhuis
 Directe buurvrouw van Berend
 Huisarts van Berend
 Directe buurvrouw van Berend
 Vriend van Marcel in Nuenen die zijn post ontvangt
 Echtgenote van huisarts Stikvoort

Getuigen Hongarije

Dokter Arany
Vince Movacs
Agnes Nagy

Huisarts van Marcel in Hongarije
Werkte met Marton Steib
Aangenomen dochter van Marcel

Luitenant-kolonel Julianna Pulof

Hoofd van de afdeling criminele zaken van het Landelijk Bureau van de Grenswacht, hoofddirectie bewaking, Hongarije

Georg Roman

Persoon die op Hongaarse grens in auto zou hebben gezeten met Marcel
Alibigetuide van Marcel in Hongarije
Alibigetuide van Marcel in Hongarije
Groenteman en alibigetuide van Marcel in Hongarije

Marton Steib
Sander Sörös
Zoltan Suba

Johanna Sipocz

Persoon die op Hongaarse grens in auto zou hebben gezeten met Marcel
Vriendin en alibigetuide van Marcel in Hongarije

Mevrouw Tamok

I. Vladia

Buurvrouw en alibigetuide van Marcel in Hongarije

Familie Werdericz

Buren en alibigetuide van Marcel in Hongarije

Valéria Zoharán

Persoon die op Hongaarse grens in auto zou hebben gezeten met Marcel

Officials in strafzaak

Ruud Boonstra
Christel Smeenk

Politieaan die onderzoek deed in zaak
Hoofdagente. Kwam als eerste aan bij huisarts

Anderen en overige

Mr. Schoots

Advocaat van Mary in scheidingsprocedure

Mr. In 't Veld

Latere advocaat van Mary in scheidingsprocedure

Mr. Thie
Kisköre

Huidige raadvrouw van Marcel
Woonplaats van Marcel Joossen in Hongarije

Brielle

Woonplaats van Berend Blaise waar hij is neergeschoten

2

DUBBELE MOORD IN WINTERSWIJK: ROOFMOORD OF CRIMINELE AFREKENING?

Hans F.M. Crombag, Gwenny Zeles & Robert Horselenberg

*Met medewerking van Linda de Beukelaar, Nicole van Geel,
Cindy Kortlever, Trees Lepez, Christel Linders, Vera Ostendorf,
Job van Schaik, Sara Windsant en Anne Zonnenberg*

Korte weergave van de zaak

Op 12 juli 2003 rond het middaguur worden Jaco Zagers, handelaar in tweedehands auto's, en zijn echtgenote Ifje Zagers-Wiersema in hun huis in Winterswijk doodgeschoten: Jaco met een schot door zijn hoofd in het naast zijn huis gelegen kantoortje, aan de gevolgen waarvan hij enkele uren later in het ziekenhuis bezweek, Ifje in de woonkamer met een hoofd- en een nekschot, waaraan zij ter plaatse overleed. Hun kleindochter Anita, die op het fatale moment toevallig aanwezig was in het kantoortje van haar grootvader, kreeg een kogel door haar hoofd. Zij overleefde het ternauwernood.

Op het moment dat de schoten vielen, was er ten minste nog één andere persoon in de woning van de Zagers: Olaf. Hij was daar om een auto van het merk BMW te kopen. Men was het eens geworden over de prijs, had op het Winterswijkse postkantoor de auto op Olafs naam laten overschrijven

en de autopapieren en -sleutels waren hem overhandigd. Of Olaf de koop-som ook al aan Jaco Zagers had gegeven, is niet helemaal zeker, al werd wel een getekende kwitantie met het woord 'voldaan' in een lade van het bureau gevonden. Het geld is echter niet teruggevonden.

De handelsvoorraad auto's van Zagers stond geparkeerd op een terrein aan de overzijde van de straat, tegenover zijn woning. Daar waren op het moment dat de schoten vielen twee andere potentiële klanten, Carl Salverda en Ynes Bosma, auto's aan het bekijken. Die hoorden een aantal knallen en zagen een man, die later Olaf bleek te zijn geweest, van de woning aan de overkant naar het terrein met geparkeerde auto's rennen en in een BMW springen en wegrijden. Jonne Sluiskes, de 11-jarige buurjongen van de Zagers, zag ook Olaf wegrennen.

Als Carl Salverda en Ynes Bosma even later poolshoogte gaan nemen, vindt Bosma in het kantoortje Jaco Zagers en Anita met bebloede hoofden: Jaco voorovergelegen op het bureau, Anita op de grond. In de woonkamer vindt Bosma even later de dode Ifje Zagers. Salverda belt de politie, die spoedig ter plaatse is, waar inmiddels in ieder geval ook gealarmeerde burenen aanwezig zijn. Rond half 3 worden Jaco en Anita naar het ziekenhuis gebracht, Jaco per ambulance en Anita per helikopter. Oma was op slag dood en heeft men ter plaatse laten liggen voor technisch onderzoek.

De in het kantoortje gevonden kwitantie met daarop Olafs naam en de eerste verklaringen van Salverda, Bosma en een buurjongen maken van Olaf van meet af aan de voor de hand liggende verdachte voor de politie, die men in ieder geval zo spoedig mogelijk wil spreken. Maar dat kan niet, want Olaf is nog diezelfde middag met de net aangeschafte auto naar Roemenië vertrokken in gezelschap van zijn Roemeense vriendin Agneta (Agie) Caragial en haar broer Aranyan (Ara).

Onderweg in Duitsland hoort Olaf per telefoon van zijn baas in Winterswijk dat de politie hem zoekt. Hij snapt waarom. Na aankomst die avond in Wenen besluit Olaf de reis naar Roemenië te onderbreken en, met achterlating van Agneta en Ara bij een nicht van hen in Wenen, terug te keren naar Winterswijk, waar hij zich drie dagen later, op 15 juli, op het politiebureau meldt. Hij wordt daar als verdachte van twee moorden en een poging daartoe ingesloten en vervolgens 32 keer verhoord.

Na een omvangrijk rechercheonderzoek wordt Olaf op 8 april 2004 door de rechtbank in Zutphen voor de twee moorden en een poging tot doodslag veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf. Datzelfde doet op 14 juli 2005 het gerechtshof in Arnhem, zij het met behulp van ten dele andere

bewijsmiddelen dan die de Zutphense rechtbank aan de veroordeling ten grondslag had gelegd. Beroep in cassatie wordt op 21 december 2006 door de Hoge Raad afgewezen. Sindsdien is Olaf doende zijn straf uit te zitten. De zaak werd bij Gerede Twijfel aangemeld door Olafs raadsman mr. Stassen, die een rechterlijke dwaling vermoedde. Hij voorzag ons van het bijna volledige dossier, dat later op enkele onderdelen nog werd aangevuld door mr. Knoops, die Olaf in hoger beroep bijstond en thans ook bij zijn hierzieningsaanvraag.

Van meet af aan heeft Olaf ontkend schuldig te zijn en dat doet hij nog steeds. Dat mag op zichzelf weinig verbazing wekken, maar in het geval van een levenslang gestrafte moet je er toch niet aan denken dat hij inderdaad onschuldig is. Dat is de reden waarom wij in het vervolg nagaan of dat waar *zou kunnen* zijn. Voor wij daaraan toekomen, introduceren wij eerst de familie Zagers en Olaf.

Wie is wie?

De familie Zagers

Het gezin

Het echtpaar Jaco en Ifje Zagers heeft twee dochters een zoon. Dochter Rikkie is getrouwd met Richard Rongers en samen hebben zij een zoon, Dwight genaamd. Dochter Marcia is gescheiden van Pascal Ulfink; zij hebben twee kinderen: Anita, die in 2003 9 jaar oud was, en Janis, die in 2003 10 jaar oud was. Beide dochters van Jaco en Ifje komen regelmatig bij hun ouders over de vloer. Dat brengt ook Anita met regelmaat in het huis van haar grootouders. Buurjongen Jonne Sluiskes is tijdens die bezoeken dikwijls haar speelkameraad. Zoon André wil niet deugen, zoals alleen al blijkt uit het feit dat hij op de dag dat zijn ouders het leven lieten gedetineerd was. Hij heeft een strafblad en gebruikt heroïne.

De autohandel

Jaco Zagers handelt, als gezegd, in tweedehands auto's, vooral van de merken BMW, Mercedes en Audi. Die auto's koopt hij bij collega-autohandelaren, zoals de garagebedrijven Ketra BV en Shealer. Jaco's bedrijf heet *Jaif Auto's*, een samentrekking van zijn voornaam en die van Ifje.

Het bedrijf heeft een diversiteit aan klanten, van wie sommigen meermalen zaken met Jaco hebben gedaan; onder hen zijn zelfs enkele politieambtenaren. De recherche heeft met een aantal van deze klanten contact gehad en onder hen geen ontevreden gevonden. Het onderzoek onder klanten heeft echter geen systematisch karakter gehad, maar zich beperkt tot personen die gemakkelijk te lokaliseren waren. Met een deel van hen werd bovendien enkel telefonisch contact opgenomen. Namen die bij de eerste poging niet op, dan werd van verdere pogingen tot contact afgezien. Olaf, die niet eerder met Jaco zaken had gedaan, meldde zich op 12 juli 2003 als klant, nadat hij zich eerder die dag bij enkele andere tweedehands autohandelaren had georiënteerd.

De wijze waarop bij Jaif Auto's zaken werden gedaan

Het kopen van een tweedehands auto uit voorraad verloopt volgens een min of meer vast stramien: (1) enkele auto's worden aan een eerste inspectie onderworpen en een daarvan wordt gekozen, (2) er wordt een proefrit gemaakt, (3) verkoper en koper worden het eens over de prijs, (4) de auto wordt bij het dichtstbijzijnde postkantoor op naam van de koper overgeschreven met behulp van deel III van het kentekenbewijs, (5) de koper tekent na terugkeer bij de verkoper een vrijwaringsverklaring en voldoet de koopsom, (6) de koper ontvangt de nog ontbrekende delen van het kentekenbewijs en de sleutels van de auto.

Zo gaat het meestal bij tweedehands autobedrijven en zo ging het ook bij Jaif Auto's, zo weten wij uit verklaringen van Jaco's kinderen en schoonzoons, kennissen en klanten. Blijkens die verklaringen maakte het bij Jaif Auto's verschil of Jaco een klant al kende of niet. Kende Jaco een klant, bijvoorbeeld omdat die al eerder bij hem een auto had gekocht of tot zijn kennissenkring behoorde, dan mocht zo'n klant onbegeleid een proefrit maken en ook onbegeleid naar het postkantoor gaan. Kende hij de klant niet, dan ging Jaco mee met de proefrit en naar het postkantoor, of iemand moest in het kantoorje achterblijven, bijvoorbeeld de echtgenote van de klant. Volgens Jaco's dochters, zoon en schoonzoons moest de auto volledig betaald zijn voor die op het postkantoor op naam van de koper mocht worden overgeschreven. Volgens hen waren bij Jaif Auto's in de hiervoor opgesomde reeks handelingen de nummers 4 en 5 derhalve van plaats gewisseld. Misschien hadden wij die volgorde ook meteen in onze opsomming moeten aanhouden.

Maar beschrijvingen door kennissen en klanten van de wijze waarop Jaco zijn zaken deed, geven een minder eenduidig beeld van de gebruikelijke

gang van zaken. Jaco's buurman zegt dat klanten altijd alleen een proefrit mochten maken, en een man die voor Jaco geregeld auto's waste, zegt dat Jaco nooit meeinging naar het postkantoor. Een oude klant, die al eerder auto's bij Jaco had gekocht (getuige Van der Vleut), beweert dat hij pas hoefde te betalen *nadat* de auto op zijn naam was overgeschreven, wat door een andere minstens even oude klant (getuige Niemeijer) wordt tegengesproken: eerst betalen, dan pas op naam overschrijven. En dan zijn er ook nog twee getuigen die zeggen dat zij, met deel III van het kentekenbewijs, onbegeleid naar het postkantoor mochten na een aanbetaling gedaan te hebben, waarna zij bij terugkeer echter deel I van het kentekenbewijs nog niet kregen en de auto ook niet alvast mochten meenemen, maar genoeg moesten nemen met Jaco's belofte dat hij de auto voor hen zou vasthouden. De ene klant (Hooghoudt) meldt dat in zijn geval met de rekening gesjoemeld werd doordat een lager bedrag op de rekening werd genoteerd dan hij in werkelijkheid betaalde, een andere klant meldt uitdrukkelijk dat er in zijn geval niets 'onder tafel' betaald werd.

Deze en soortgelijke tegenspraken wijzen erop dat Jaco bij zijn zaken niet altijd een strikt stramien volgde. Het hing er kennelijk vanaf hoeveel vertrouwen een klant bij hem wist te wekken en waarschijnlijk ook van de vraag hoe druk hij het op zo'n moment had. Maar twee zaken waren bij de transacties van Jaif Auto's onveranderlijk: de koopsom moest altijd in contant geld voldaan worden – niet ongebruikelijk in deze branche – en nimmer kon een klant, hoe vertrouwd ook, een auto met kenteken en sleutels meenemen voordat de gehele koopsom voldaan was. Die werd, zo merken enkele getuigen op, na overhandiging zorgvuldig nageteld (twee keer zelfs meldt getuige Niemeijer). Van Jaco's familieleden weten wij dat Jaco aldus ontvangen geld vervolgens aan zijn echtgenote Ifje gaf, die het op haar beurt opborg in een kluis in de echtelijke slaapkamer.

Was Jaif Auto's, afgezien van af en toe wat gerommel met de rekeningen, een legitieme autohandel? Of deed Jaco daarnaast ook wel zaken met auto's van verdachte herkomst? En deed hij daarnaast wellicht ook andere zaken die het daglicht niet allemaal konden verdragen? Het dossier geeft daarover geen pertinent uitsluitsel, maar er zijn wel geruchten dat Jaco en zijn broers ook in min of meer verdachte zaken verwickeld waren. Wij komen daar in het vervolg op terug.

Uit het ingestelde onderzoek naar de financiële staat van Jaif Auto's bleek dat het kasboek tot en met vrijdag 11 juli 2003, de dag voor de moorden, was bijgewerkt en dat het kasgeld € 41.002,44 was. Het bleek tevens dat dit

kasboek overeenkwam met de administratie van de verkochte auto's. Doordat het uitgavenpatroon van Jaco en Ifje niet goed te controleren viel, was het niet mogelijk na te gaan hoeveel van het in huis aanwezige geld (privé)-spaargeld betrof. Er werd in het huis in totaal € 44.907,93 aangetroffen. Aangenomen werd dat het verschil in contant geld en kasgeld privé-geld was. Het door Olaf beweerde betaalde bedrag van € 11.250 of het bedrag van € 9.500 dat op de rekening stond geschreven is niet teruggevonden.

Olaf

Zijn werk en inkomsten

Olaf, die in 2003 30 jaar oud is, werkt als internationale vrachtwagenchauffeur, sinds januari van dat jaar bij transportbedrijf A. Wassem. Hij verdient daar tussen € 1.600 en € 1.800 per maand, afhankelijk van het aantal ritten dat hij maakt. Tevens ontvangt hij van zijn werkgever wekelijks € 160 voor kosten onderweg, welk bedrag, zegt Olaf, hij gewoonlijk gebruikte voor de wekelijkse boodschappen. Hij woont in Winterswijk in een huis dat hij samen met zijn ex-echtgenote, Sigrid Clemens, bezit en waarop een hypotheekschuld rust.

Op het moment van zijn aanhouding zit Olaf financieel aan de grond. Op zijn twee bankrekeningen, een bij de Rabobank, die mede op naam van Sigrid Clemens staat, en een bij de Postbank, staat hij rood. Bij de aflossing en rente van de hypotheek loopt hij volgens de Postbank € 10.000 achter. Hij heeft een achterstand van € 2.635 bij het betalen van de alimentatie en schulden bij de Belastingdienst en de motorrijtuigenbelasting. Er ligt beslag op zijn loon en huis en zijn bankrekeningen zijn geblokkeerd. Pinnen kan hij niet meer. De stroom in zijn huis is afgesloten. Opgeteld bedragen zijn schulden op het moment van aanhouding € 19.196,40.

Bijverdiensten

Het treurige beeld van Olafs financiën wordt enigszins getemperd door zijn heimelijke bijverdiensten: hij smokkelde op zijn reizen sigaretten naar Engeland, waar hij ze met winst verkocht, en samen met twee kompanen, Cai van de Venne en Rick Antonisse, had hij in de slaapkamer en op de zolder van zijn huis een hennepkwekerij. Hoe groot zijn verdiensten met de illegale praktijken waren, is niet erg duidelijk. De kwestie is van belang omdat de vraag is hoe Olaf aan het bedrag van € 11.250¹³ gekomen is waarmee hij op 12 juli 2003 bij Jaif Auto's de BMW kocht.

De sigarettensmokkel

Als internationaal vrachtwagenchauffeur had Olaf de mogelijkheid om sigaretten vanuit Nederland naar Engeland te vervoeren. Per slof zou hij daarmee € 30 verdiend hebben. Maar hoeveel sloffen nam hij dan per keer mee en hoe vaak? Olaf doet daar bij verschillende gelegenheden verschillende mededelingen over en dat maakt het moeilijk te toetsen hoe waarschijnlijk zijn mededeling is tijdens een van zijn verhoren dat hij ‘over een periode van 5 tot hooguit 6 maanden’ € 16.000 à € 17.000 met zulke smokkel verdiend heeft. Dat lijkt ons nogal veel, hoewel er een aanzienlijk verschil is – althans indertijd was – in de prijs van sigaretten in Nederland en Engeland: € 33 per slof in Nederland, € 75 in Engeland. Maar de persoon aan wie hij in Engeland de sigaretten leverde, wilde natuurlijk ook verdienen aan deze transacties en dat maakt zijn mededeling aan hem verhoerende rechercheurs dat hij per slof € 30 verdiende twijfelachtig. Minstens zo belangrijk is de vraag hoeveel sloffen hij per keer meenam. Volgens de EU-regels mag men per keer per persoon vier sloffen vrij de grens over brengen. Wij kunnen ons voorstellen dat Olaf tegen de recherche niet zomaar wilde toegeven dat hij deze regel schond. Als hij zich wel aan de regel gehouden zou hebben, dan zou hij in een periode van 5 à 6 maanden 90 ritten naar Engeland hebben moeten maken om aan de door hem opgegeven inkomsten te komen. Maar uit de administratie van zijn werkgever weten wij dat hij tussen 1 april en 11 juli 2003 maar drie ritten naar Engeland maakte. Wij denken veilig te kunnen aannemen dat Olaf per rit een aanmerkelijk grotere hoeveelheid dan het toegestane maximum aan sigaretten meenam, al blijft het ook onder die veronderstelling onzeker of het door hem als verdiensten over een periode van 5 à 6 maanden genoemde bedrag van 16 à 17 duizend Euro serieus genomen mag worden. Maar dat neemt niet weg dat Olaf extra inkomsten had uit sigarettensmokkel, die hij, naar zijn zeggen, deelde met zijn vriendin Agneta, die zelf kennelijk te weinig eigen inkomsten had. Het restant bestond uit contant geld, zodat zelfs niet bij benadering kan worden nagegaan om hoeveel geld het dan wel ging en derhalve ook niet in welke mate die inkomsten een bijdrage hebben geleverd aan de aanschaf van de bij Jaif Auto’s gekochte BMW.

Hennepteelt

Bij zijn vorige werkgever, de firma Zemmeling, had Olaf Cai van de Venne en Rick Antonisse leren kennen en met hen besloot hij op zeker moment om in een slaapkamer en op de zolder van zijn huis hennep te gaan kweken.

Tijdens Olafs regelmatig voorkomende afwezigheid zorgden Cai en Rick voor de planten. Volgens Rick Antonisse is die kwekerij ongeveer een half jaar in bedrijf geweest en in die periode zouden zij drie keer geoogst hebben, wat per keer twee kilo zou hebben opgeleverd, goed voor een bedrag van € 3.000 à € 4.000 per keer. Dat bedrag moesten de drie compagnons natuurlijk delen, maar volgens een ons onbekende verdeelsleutel. De drie compagnons spreken elkaar tegen over de opbrengst (minus de kosten): Olaf zegt dat hij met de hennep teelt € 6.000 verdiende, Rick Antonisse zegt dat het niet meer geweest kan zijn dan in totaal € 4.500. Maar ook nu kunnen wij concluderen dat Olaf blijkbaar over een met de teelt van hennep verdiend bedrag in contanten kon beschikken, dat een bijdrage heeft kunnen leveren aan de prijs van de bij Jaif Auto's gekochte BMW.

Tussentijdse conclusie

Volgens Olaf had hij op 12 juli 2003 € 12.700 contant in huis, opgespaard met het oog op de aankoop van een nieuwe tweedehands auto. Kan dat waar zijn? Onze conclusie op grond van het voorgaande is, dat dat niet uitgesloten is.

De persoon Olaf

Internationaal vrachtwagenchauffeur is een eerzaam beroep. Was Olaf ook een in ieder opzicht fatsoenlijk man? Dat hij naast de legale verdiensten uit zijn beroep ook illegale bijverdiensten had, nuanceert die kwalificatie, al denken wij niet dat hij op die grond een echte crimineel genoemd kan worden.¹⁴ Een nogal bizar incident op 14 mei 2003 geeft aanleiding tot verdere nuancering. Op die dag liet Olaf zich na sluitingstijd insluiten bij de doe-het-zelfzaak Gamma, met naar eigen zeggen als oogmerk om 's nachts de kluis open te breken, zonder zich kennelijk te hebben afgevraagd hoe hij die klus zou kunnen klaren. Dat bleek hij dan ook niet te kunnen.

Toch kan Olaf niet dom genoemd worden. Hij doorliep met succes de MAVO en begon vervolgens een studie werktuigbouwkunde aan de HTS. Na anderhalf jaar stapte hij daar over naar de opleiding autotechniek en rondde ook die studie met succes af. Tijdens het vervullen van zijn militaire dienstplicht behaalde hij het rijbewijs voor vrachtwagens. Met dat rijbewijs is hij ook aan de slag gegaan als vrachtwagenchauffeur. Tot grote tevredenheid van zijn werkgevers.

De gebeurtenissen op 12 juli 2003

De melding

Als eerder gemeld waren Carl Salverda en Ynes Bosma op 12 juli 2003 rond het middaguur auto's aan het bekijken op het bedrijfsterrein van Jaif Auto's aan de overzijde van de straat van de woning van Jaco en Ifje Zagers aan de Beuzenes in Winterswijk. Zij hoorden toen een aantal knallen en zagen even later een man van de oprit van die woning naar het bedrijfsterrein rennen, in een auto springen en weggrijden. Die knallen vonden zij raar, maar zij dachten dat er misschien in de buurt 'gewerkt' werd. Toen zij even later in hun eigen auto gestapt waren omdat zij in de voorraad van Jaif Auto's niets van hun gading hadden gezien en weggereden, haalde Ynes Carl over om terug te gaan om voor de zekerheid poolshoogte te gaan nemen, want zij had 'het idee dat er iets niet klopte'. Hoeveel tijd dat aanvankelijke weggrijden in beslag genomen heeft is niet helemaal duidelijk. Ynes schat dat zij 'een kleine minuut' weg zijn geweest. Zij parkeren bij terugkomst hun auto op de oprit en lopen het naast de woning gelegen kantoor binnen. Daar vinden zij de aan hun hoofd gewonde Jaco Zagers en zijn kleindochter Anita, en in de woonkamer even later Jaco's dode echtgenote Ifje. Salverda belt de politie, die volgens hem al na enkele minuten ter plaatse was, zoals ook blijkt uit de stukken.

Nog voor de politie ter plaatse arriveert, verzamelen zich allerlei buurtgenoten rond en zelfs in de woning. Van buurvrouw Jenny weten wij dat in ieder geval zij ook binnen is geweest. Zij zegt tegen haar zwager Esselink, die op de bovenverdieping van haar huis met een klus doende was: 'Ief ligt binnen.' Ook hij gaat binnen kijken in de woonkamer, constateert bij Ifje geen polsslagen meer en begeeft zich vervolgens naar het kantoortje, waarvandaan volgens hem 'een hoop geschreeuw' komt. Naast het bureau ziet hij Ynes Bosma zich over Anita ontfermen.

Andere buurtgenoten stromen toe. Buurman Jeroen Mensinga hoort van Jenny Sluiskes: 'Jaco is door zijn kop geschoten.' Ook hij gaat binnen kijken en ziet in het kantoortje Jaco en Anita en in de woonkamer Ifje. Weer buiten vraagt hij zich af wat een hem onbekende man daar doet. Naar welke man Mensinga verwijst, is uit het dossier niet duidelijk geworden. Gezamenlijk wacht men op de politie.

De nu volgende beschrijving van gebeurtenissen ontleen wij aan de processen-verbaal van de eerst aangekomen politiefunctionarissen. Om

13:50 uur komt het telefoontje van Salverda bij de meldkamer van de politie binnen: er zijn drie slachtoffers en de dader is gevlucht in een BMW. De geüniformeerde politie-ambtenaren Paas en Jacobs zijn als eersten aanwezig op de plaats delict. Zij constateren dat in ieder geval Jaco Zagers en zijn kleindochter Anita nog in leven zijn en vragen telefonisch om ambulances. Binnen tien minuten voegt 'een aantal surveillance-eenheden' zich bij hen. Een ambulance arriveert, en volgens het proces-verbaal worden 'diverse personen' verwijderd van de plaats delict, die met afzetting linten wordt afgesloten. Deze laatste mededeling is problematisch, omdat er beelden van de regionale televisiezender Gelre TV zijn die laten zien dat allerlei personen de woning en tuin in- en uitlopen op het moment waarop twee rechercheurs doende zijn te praten met buurjongen Jonne Sluiskes, die een belangrijke getuige zal worden.¹⁵ In de processen-verbaal van de eerst aanwezige politiemensen komen ook namen voor van personen die wij met behulp van de informatie in het dossier ook niet thuis hebben kunnen brengen. Bij aankomst van de politie zijn in ieder geval bij de woning aanwezig het paar dat de melding aan de politie deed en twee echtparen die burens zijn. En ook buurjongen Jonne.

Eerste hulp voor Jaco Zagers en Anita

Om 14:20 uur is een inmiddels opgeroepen traumahelikopter ter plaatse, die om 14:35 uur Anita naar het Medisch Spectrum Twente (MST) brengt. Even daarvoor was een ambulance met Jaco Zagers al naar hetzelfde ziekenhuis vertrokken. Dat grootvader Jaco en zijn kleindochter Anita op het moment dat zij gevonden werden nog in leven waren, maakte dat ter plaatse eerste hulp verleend moest worden, wat voor het later door de technische recherche ingestelde sporenonderzoek een probleem ging vormen. Ook de toegeschoten politieambtenaren melden in hun respectievelijke processen-verbaal dat zij zelf de woning en het kantoor meermalen zijn binnengegaan en ook dat zal het werk van de technische recherche er niet eenvoudiger op gemaakt hebben.

Om 14:48 uur wordt de BMW, die men voor de vluchtauto van de dader houdt, internationaal gesignaleerd, echter zonder dat men op dat moment het kenteken daarvan kan geven. Dat wordt pas omstreeks 16:00 uur doorgegeven: JF-HH-68, nadat men die informatie via het Winterswijkse postkantoor heeft verkregen. Onduidelijk is waarom dat gegeven niet al eerder in het kantoor gevonden is; daar lag de verkoopnota immers in een lade

van het bureau. Rond 15:00 uur slaagt men erin de moeder van Anita, die op dat moment in Zelhem verblijft, te waarschuwen. Ook andere familieleden worden gewaarschuwd: om 15:20 uur arriveren de twee broers van Jaco Zagers, Ronny en Walter, ter plaatse. Jaco overlijdt de volgende dag om 17:30 uur. Het stoffelijk overschot van Ifje Zagers blijft vooralsnog op de plaats delict en wordt pas rond 20:00 uur naar het mortuarium gebracht.

De identiteit van de 'dader'

Dit was een korte weergave van de situatie die de politie in de vroege middag van 12 juli 2003 aantrof. Omdat de telefonische melding om 13:50 uur bij de meldkamer binnenkwam, moeten de drie misdrijven tussen half 2 en 2 uur zijn gepleegd. Zowel politie als buurtgenoten namen terstond aan dat de man die op die dag een tweedehands BMW 'gekocht' had de dader moest zijn. Diens signalement werd verkregen van buurjongen Jonne Sluiskes die de man zag wegrennen, en de twee personen die hem op het bedrijfsterrein in de BMW zagen springen. Zijn identiteit werd spoedig daarna, maar raar genoeg niet meteen, bekend met behulp van in het kantoor tje aanwezige bescheiden. Hoewel de identiteit van de vermeende dader spoedig bekend was, was hij vooralsnog niet voor ondervraging beschikbaar. Hoe dat zo kwam wordt duidelijk uit de enige dagen later van Olaf verkregen beschrijving van de gang van zaken, die het onderwerp van de volgende paragraaf vormt.

De gebeurtenissen volgens Olaf

In de avond van 15 juli 2003 meldt Olaf zich op eigen initiatief op het politiebureau, wordt aangehouden en verhoord. Hij heeft, zegt hij, niets te maken met de schietpartij in Winterswijk. Maar hij heeft daar wel op de 12^e een auto gekocht. Dat ging volgens hem zo.

De koop

Op 12 juli liep hij rond half 9 van zijn huis, waar op dat moment ook zijn vriendin Agneta en haar broer Ara verbleven, naar Jaif Auto's om daar naar te koop staande auto's te kijken. Van zijn oude auto was de motor onherstelbaar beschadigd en hij had er een nodig om met zijn vriendin naar Roemenië te rijden om daar haar visum te laten verlengen. Hij kende Jaif Auto's

al omdat hij daar een jaar of twee eerder naar een Corvette was wezen kijken, die hij toen echter niet had gekocht. Op het bedrijfsterrein trof hij Jaco Zagers, die hij vertelde op zoek te zijn naar een BMW 3-serie cabriolet. Die had Jaco niet voorradig, maar wel een BMW 740i. Die auto werd bekeken en over de prijs werd onderhandeld; hij moest € 12.750 kosten, maar hij mocht ook wel weg voor € 11.250; zo gaat dat in die handel. Olaf zei erover te moeten denken en liep terug naar huis, waar hij omstreeks kwart over 10 aankwam.

Hij dronk koffie, besloot de aangeboden auto te gaan kopen en pakte € 12.700, die hij met drie of vier oogsten van een in zijn huis gevestigde hennepplantage bijeengespaard had, en liep weer naar Jaif Auto's. Onderweg kwam hij Michel Lambeck tegen, een vriend, die aanbood hem met zijn auto naar Jaif Auto's te brengen, maar niet dan nadat zij gezamenlijk eerst langs een ander autobedrijf waren gereden, waar Olaf echter niets van zijn gading zag. Vervolgens zette Lambeck Olaf bij het nabij Jaif Auto's gelegen Winterswijkse station af, die vandaar te voet zijn weg vervolgde naar Jaif Auto's, waar hij rond half 12 aankwam. Daar vond hij Jaco, gezeten op een muurtje voor zijn woning en in gesprek met 'een jongen' met een grijze BMW 5-serie. Die jongen ging weg, Jaco ging binnen eten en Olaf ging de BMW 740i op het bedrijfsterrein nog eens bekijken.

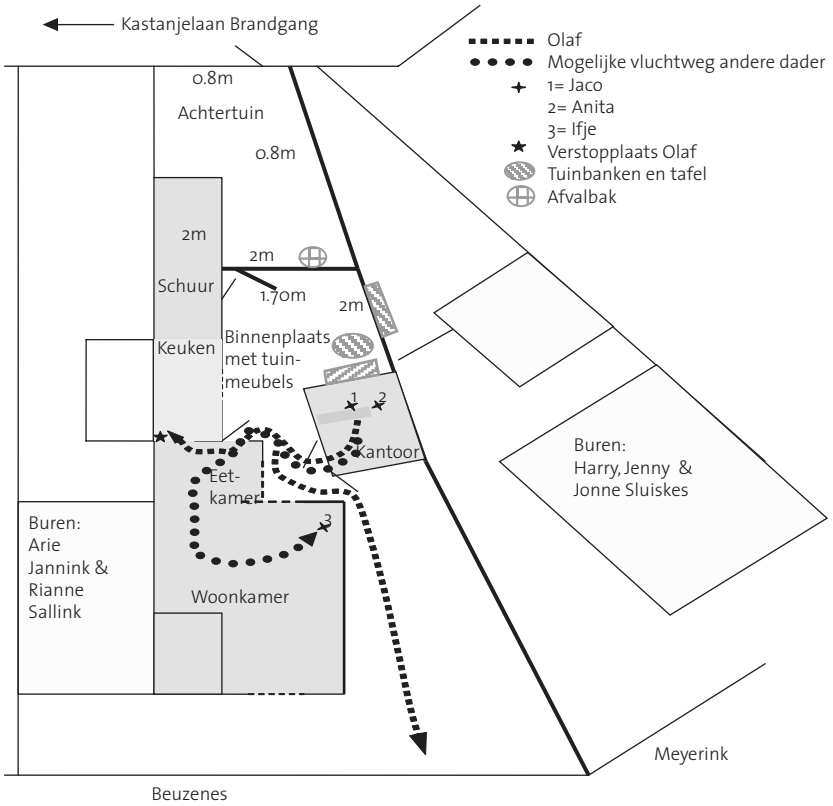
Korte tijd later kwam Jaco weer naar buiten en bood Olaf koffie aan in het naast de woning gelegen kantoortje. Een vrouw, Olaf nam aan Jaco's echtgenote, bracht koffie. Olaf zei dat hij de motor van de BMW wilde horen. Terwijl Jaco de sleutels ging halen uit een sleutelkastje in de keuken van de woning wachtte Olaf op de oprit. Ze staken de straat over en stapten in de auto, Olaf aan de bestuurderszijde. Hij startte de motor. Na nog enige aarzeling besloot Olaf de BMW te willen kopen en liet Jaco op diens verzoek het geld ervoor zien. In Jaco's Honda Civic, die op de oprit van de woning geparkeerd stond, reden zij samen naar het postkantoor in het centrum van Winterswijk om de BMW op Olafs naam over te schrijven. Olaf moest zich daarbij met zijn rijbewijs legitimeren. Bij dat alles was Jaco Zagers dus aanwezig.

Terug bij de woning parkeerde Jaco de Honda op de stoep voor het bedrijfsterrein. Op de oprit van de woning stond de vrouw die eerder koffie had gebracht en Jaco vroeg haar om opnieuw koffie te brengen. In het kantoortje voor het verrichten van het papierwerk – 'de verkoopakte' moest volgens Olaf worden opgemaakt – kwam Jaco's kleindochter Anita erbij zitten. Op grond van het eerdere gesprek in de auto werd besloten op de rekening

niet de werkelijke koopprijs van de auto, € 11.250, te zetten, maar € 9.500 om, zegt Olaf, te voorkomen dat zijn alimentatiegerechtigde ex-vrouw of andere schuldeiser conclusies zouden kunnen verbinden aan het bezit van een nogal dure auto. Ifje bracht weer koffie. Olaf betaalde met tien biljetten van € 500, twintig biljetten van € 200, tweeëntwintig biljetten van € 100 en één biljet van € 50. Jaco telde het geld na, overhandigde Olaf het kentekenbewijs dat op het bureau lag, de sleutels die hij uit zijn zak haalde en een flesje autolak dat hij uit een lade van zijn bureau nam. De papieren stopte Olaf in zijn achterzak, de sleutels hield hij in zijn hand. Het flesje lak liet hij kennelijk op het bureau achter; het werd later door de recherche in het kantoortje gevonden. Tevens troffen zij daar het pakje sigaretten van Olaf aan.

De schietpartij

Terwijl Jaco nog met het geld bezig was, vroeg Olaf of hij even van de wc gebruik mocht maken. Dat mocht en Olaf moest maar even naar de woning gaan waar Jaco's vrouw was. Net toen hij het kantoortje uitstapte, stapte een hem onbekende man het kantoortje binnen. Olaf stak het binnenplaatsje over, ging de woning binnen en bevond zich in een ruimte die hij 'een soort wasruimte' noemt. Hij wilde Ifje vragen waar de wc was, maar op dat moment hoorde hij twee harde knallen. In plaats van linksaf te slaan naar de woonkamer, sloeg hij rechtsaf verder 'de wasruimte' in. De man die hij eerder het kantoortje binnen had zien komen, kwam nu de woning binnen door dezelfde deur als die waardoor Olaf was binnengekomen en liep links de woonkamer in. Olaf hoorde Ifje 'Wat doe je?' roepen en weer klonk er een schot. Terwijl de man iets verder de woning in liep, zag Olaf de man op de rug met in diens hand iets zwarts dat hij voor een pistool hield. Er viel nog een schot, het vierde, en Olaf vluchtte, door de achterdeur, via het binnenplaatsje naar de oprit en het bedrijfsterrein aan de overzijde van de straat. Daar stapte hij in de net gekochte auto en reed naar zijn eigen huis. 'Ik was in paniek', zegt hij, 'het enige wat ik dacht was: weg hier, weg hier.'

Figuur 1 De route volgens Olaf

De plattegrond in figuur 1 verduidelijkt hoe het volgens Olaf gegaan is, waarbij wij aantekenen dat wat Olaf 'de wasruimte' noemt in feite de keuken van de woning was,¹⁶ waar zich ook een wasmachine bevond. De door Olaf naar zijn zeggen afgelegde weg is in de figuur aangegeven met een stippellijn die uit vierkante blokjes bestaat; die van de schutter met een stippellijn die uit ronde stippen bestaat. Voorts tekenen wij aan dat, als Olafs beschrijving klopt, de schutter links de woonkamer is ingegaan zonder Olaf rechts in de keuken op te merken.¹⁷ Als Olafs weergave van de gebeurtenissen juist is, zal het de schutter wel niet ontgaan zijn dat op zeker moment iemand achter zijn rug de woning in grote haast verliet. Er is geen aanwijzing dat de schutter een poging heeft gedaan om Olaf achterna te gaan. Hierdoor zou de schutter het risico hebben gelopen om later door andere getuigen geïdentificeerd te worden.

De 'vlucht'

Wanneer Olaf die middag bij zijn huis aankomt, zitten daar zijn vriendin Agneta en haar broer Ara al gereed om in de net verworven auto te stappen voor de rit naar Roemenië. De koffers zijn die ochtend al gepakt en hoeven enkel in de kofferbak geladen te worden. Zij vertrekken bijna onmiddellijk. Vanwaar die haast? Zoals hiervoor al opgemerkt, was Agneta's visum bijna verlopen en een nieuw visum kon alleen na een verblijf van enkele maanden vanuit Roemenië worden aangevraagd. Het was zaak de Roemeense grens voor het verlopen van het oude visum te passeren.

Om te beginnen gaat de reis naar het Duitse Bochum, waar zij volgens afspraak de daar wonende Roemeen Nathuanal (Nathu) Sio moeten ophalen, die met hen mee naar Roemenië zal rijden.¹⁸ Nathu is een slager die in Bochum met een aantal in ploegendiensten werkende landgenoten woont. Hij kent Agneta en Ara omdat zij alle drie op slechts een paar straten van elkaar in hetzelfde dorpje woonden. Olaf en zijn gezelschap arriveren in Bochum tussen 2 en 3 uur, waar Nathu al op hen staat te wachten. De rit wordt meteen voortgezet, terwijl men, volgens Olafs reisgenoten, over koe-tjes en kalfjes praat, in ieder geval niet over de schietpartij waar Olaf, volgens zijn versie van de gebeurtenissen, getuige van is geweest.

Wanneer zij rond half 10 's avonds in de buurt van de Oostenrijkse grens zijn, belt Olafs baas Gosse Wasseem met de mededeling dat de politie naar Olaf op zoek is in verband met een schietpartij. Olaf antwoordt dat hij niet weet wat er bij Jaif Auto's precies is gebeurd, maar er moet 'iets geschoten zijn of zo'. Wasseem zegt dat hij de politie het gsm-nummer van Olaf heeft gegeven en hun heeft gevraagd of Olaf maandag weer kan komen werken, waarop het antwoord van de politie geluid zou hebben: 'Ik denk het niet.' Zeven minuten na dit gesprek belt Wasseem opnieuw, nu met de mededeling dat zij elkaar niet gesproken hebben. Hij is namelijk net weer gebeld door de politie met de mededeling dat hij niets tegen Olaf mocht zeggen. Dus hebben zij elkaar niet gesproken.

Na deze telefoontjes vertelt Olaf zijn reisgenoten over de gebeurtenissen die middag bij Jaif Auto's, maar uit verklaringen van Agneta en Nathu wordt niet helemaal duidelijk of hij hun alleen gezegd heeft dat Jaco Zagers dood was, of ook Anita en Ifje.¹⁹ Dat dit niet duidelijk wordt, heeft te maken met het feit dat beiden in Roemenië zijn verhoord. Van de processen-verbaal van deze verhoren zijn vervolgens door een tolk in Nederland vertalingen gemaakt. Bij deze verhoren waren overigens wel Nederlandse rechercheurs

aanwezig. Agneta zou Olaf meteen gezegd hebben dat hij naar Nederland moest teruggaan, maar vooralsnog vervolgen zij de reis.

Om kwart voor 10 is er telefonisch contact met Stephano Kalachinka, althans, dat beweert zij. Uit de print met alle telefoongesprekken van Olaf blijkt dit namelijk niet. Hij is de echtgenoot van Agneta's in Wenen wonende nicht, waar het gezelschap de nacht zou doorbrengen. Daar komen zij tussen 11 en 12 uur 's avonds aan. Er wordt wat gegeten en Olaf gaat slapen.²⁰ Dan besluit Olaf alsnog zijn reis af te breken en terug te keren naar Nederland. Drie uur later stappen Olaf en Nathu weer in de auto voor de terugreis naar Nederland, dat wil zeggen om te beginnen terug naar Bochum. Daar komen zij de volgende dag, zondag 13 juli, aan. Ook daar gaat Olaf slapen, in het bed van Nathu. Als huis- en kamergenoot Natnael Bassal om 4 uur 's middags van zijn werk in de slachterij thuiskomt, ziet hij een BMW met Nederlands nummerbord voor de deur staan.

Olaf blijft tot dinsdag 15 juli in Bochum, op welke dag hij naar eigen zeggen rond 3 uur 's middags naar Nederland vertrekt. Wat hij gedurende die ten minste anderhalve dag in Bochum, behalve slapen, allemaal heeft gedaan, is moeilijk vast te stellen: de vier in ploegendiensten werkende bewoners van het huis daar kunnen ieder slechts over delen van die tijd iets zeggen en dat nog afgezien van het feit dat zij daarover natuurlijk geen dagboek hebben bijgehouden. Een van hen zegt dat Olaf en Nathu maandagavond een discotheek hebben bezocht, maar daar zegt Nathu niets over tijdens de verhoren in Roemenië. Dit ondanks het feit dat de zaakofficier van justitie uitgebreide vragen op schrift heeft gesteld die aan Nathu gesteld dienden te worden. De twee mannen zouden die avond alleen maar samen sigaretten zijn gaan kopen en daarna zou Olaf weer zijn gaan slapen.

Wanneer Nathu dinsdag rond 12 uur van zijn werk komt, adviseert hij naar eigen zeggen Olaf om eindelijk naar Nederland terug te gaan. Hij zou er verstandig aan doen om zich bij de politie te melden, maar Olaf wierp tegen 'dat hij bang was voor de familie van het slachtoffer omdat dat gevaarlijke mensen waren'. En Nathu vervolgt: 'Geen enkel moment heeft hij mij verteld dat er sprake van was dat er meerdere personen waren gedood.'²¹

Diezelfde dinsdagmiddag gaan Olaf en Nathu samen naar de spaarbank, waar zij € 6.000 van Nathu's rekening opnemen. Die zou Nathu willen meenemen naar Roemenië, waar hij na Olafs vertrek inderdaad weer naartoe gaat en op vrijdag de 18^e aankomt, en waar op zondag de 20^e ook Agneta, die in Wenen was achtergebleven, arriveert. Bij dit alles vraag je je af waarom Nathu op zondag de 13^e niet in Wenen is achtergebleven of zelfs

is doorgereisd naar Roemenië, hoe het kwam dat hij even terug in Bochum een keer naar zijn werk ging, waarom hij die € 6.000 de eerste keer niet had meegenomen, en op welke wijze hij de tweede keer naar Roemenië is gereisd. Op geen van deze vragen verschaft het dossier antwoord. Ook vraag je je af waarom Agneta plotseling niet meer zo'n haast had om in Roemenië te komen om het verlopen van haar visum voor te zijn.

Later heet het dat Nathu die € 6.000 aan Olaf heeft geleend en ook Agneta rept van zulk een lening, zij het dat die al op een eerdere datum verleend zou zijn en bedoeld zou zijn voor de aanschaf van de auto. Maar Olaf zegt dat het verhaal van die lening is verzonnen om te maskeren dat het geld voor de auto afkomstig was van de hennepplantage, maar Nathu en Agneta blijven bij het verhaal van die lening. Onduidelijk is wie wij op dit punt moeten geloven: kennelijk wordt ten minste op onderdelen niet de waarheid gesproken. Zo is er ook het verhaal van Agneta, zij het van geheel andere orde, dat Olaf en zij trouwplannen hadden, wat door Olaf wordt ontkend.

Hoe dat alles ook zij, wanneer Olaf zich later die dag op het Winterswijkse politiebureau meldt, wordt hij aangehouden op verdenking van twee moorden en een poging daartoe, en verhoord. Wat hij toen over de gebeurtenissen op 12 juli heeft verklaard, weet de lezer al. Wij voegen toe dat wij op 29 oktober 2007 in de penitentiare inrichting in Vught ruim twee uren met Olaf spraken.²² Om te beginnen vroegen wij hem ons nog eens te vertellen wat er precies was gebeurd op 12 juli 2003. Zijn door ons niet-onderbroken weergave van de gebeurtenissen week op geen enkel punt af van wat hij blijkens de processen-verbaal in 2003 gedurende 32 verhoren aan de politie had verteld.

Het politieonderzoek

De eerste getuigen

Getuigen die Olaf zagen weglopen

Carl Salverda en Ynes Bosma, die op het bedrijfsterrein daar geparkeerde auto's aan het bekijken waren toen zij schoten in de woning hoorden, zagen één persoon de oprit afrennen. Zij gaven van die persoon een bij Olaf passend signalement.

Hetzelfde geldt voor buurjongen Jonne Sluiskes, die zich op dat moment op of in de nabijheid van de oprit ophield. De verklaring van deze Jonne,

een struise jongen die men op de beelden van de regionale televisie Gelre TV zijn nog slechts 12-jarige leeftijd niet aanziet, vertelt dat hij die morgen met Anita op de oprit van de woning heeft getennist, waarna Anita naar binnen ging en niet meer buiten is gekomen. Op zeker moment – Jonne noemt geen specifieke tijd – zag hij Jaco Zagers in zijn auto, een donkerblauwe Honda, stappen en weggrijden. Ongeveer 20 minuten later zou hij zijn teruggekomen in gezelschap van een hem onbekende man. Jaco liep naar zijn kantoor en de man ging op het bedrijfsterrein naar een grijze BMW kijken. Jaco kwam weer naar buiten en riep die man binnen, waar hij volgens Jonne ‘een beetje langer dan een kwartier’ bleef. Toen hoorde hij één knal en later twee knallen achter elkaar, waarna hij de man die hij met Jaco in de auto had zien aankomen naar buiten zag komen, naar de grote BMW op het bedrijfsterrein zag rennen en weggrijden. Op dat bedrijfsterrein waren toen een man en een vrouw aanwezig, die ook wegreden, maar even later weer terugkwamen en hun auto op de oprit parkeerden. Wat er daarna gebeurde weten wij al uit de verklaringen van Carl Salverda en Ynes Bosma.

Omdat wij met zekerheid weten dat er niet drie maar vier schoten gevallen zijn, weten wij ook dat de verklaring van Jonne in ieder geval op dat punt niet klopt. Zijn verklaring dat Jaco eerst alleen met zijn auto wegreed en later met een andere persoon terugkwam en dat niet lang daarna de schoten vielen, kan ook al niet kloppen. Wij weten immers dat Jaco en Olaf samen naar het postkantoor zijn gegaan en dat de volgorde van de gebeurtenissen derhalve moet zijn: aankomst van Olaf bij Jaif Auto’s – inspectie van BMW op het bedrijfsterrein – overleg in het kantoortje – bezoek aan het postkantoor – afhandeling van koop in het kantoortje – schoten – wegrennen van Olaf. Als Jonne inderdaad op de ochtend van 12 juli en rond het middaguur permanent aanwezig is geweest op of in de nabijheid van de oprit, dan ontbreken er in zijn beschrijving van de gebeurtenissen nogal wat zaken.

Jonne is in de middag van 12 juli door de politie gehoord in het huis van zijn ouders en in het bijzijn van zijn vader. Daarbij tekenen wij aan dat wij beelden van de regionale televisie Gelre TV hebben gezien, waarop te zien is dat twee politieambtenaren op de oprit met Jonne staan te praten. Een soort voorverhoor? Twaalf dagen later is Jonne opnieuw verhoord. Zijn verklaringen bevatten in ieder geval een nauwkeurig signalement van Olaf.²³

Wij herinneren er in dit verband aan dat Olaf zelf ook niet tegensprekt dat hij nadat de schoten gevallen waren de woning langs de oprit ijlings

ontvlucht is. Als de getuigen alleen Olaf de woning hebben zien verlaten en hij niet degene is geweest die de schoten heeft gelost, dan is de vraag hoe de werkelijke schutter zich uit de voeten heeft gemaakt.²⁴ Langs de achterzijde van het perceel?

Anita als mogelijke ooggetuige

Jaco's kleindochter Anita was in het kantoortje aanwezig toen haar grootvader door het hoofd werd geschoten. Dat maakt haar tot mogelijke ooggetuige van de moord op haar grootvader, ware het niet dat zij ook door het hoofd werd geschoten. Zij werd in kritieke toestand per helikopter naar het MST vervoerd, waar met behulp van een röntgenfoto werd vastgesteld dat de kogel haar voorste hersenkwab van links naar rechts had doorboord. Zij belandde op de intensive care-afdeling, waar zij werd beademd en gedurende 13 dagen kunstmatig in coma werd gehouden. In ieder geval gedurende deze periode was Anita niet beschikbaar als getuige.

Nadat zij op 25 juli 2003 uit coma was gekomen, verbleef Anita nog enige tijd op de kinderafdeling van het ziekenhuis, waar zich nog een reeks complicaties voordeed. Op 1 september was zij volgens haar artsen voldoende hersteld om te worden overgeplaatst naar de verpleegafdeling van het 't Roessingh te Enschede. Blijkens een op 11 december 2003 gedateerd rapport van de GGD Gelre-IJssel leed Anita aan zowel retrograde als anterograde amnesie. Met retrograde amnesie wordt bedoeld dat de herinnering aan een zekere periode voorafgaand aan het oplopen van een hersentrauma is verdwenen. Met anterograde amnesie wordt bedoeld dat in de periode na het oplopen van het hersentrauma ook het vormen van nieuwe herinneringen is verstoord. Voor Anita als ooggetuige van de moord op haar grootvader is alleen de retrograde amnesie van belang: heeft zij herinneringen aan wat voorafging aan het moment waarop zij zelf gewond raakte?

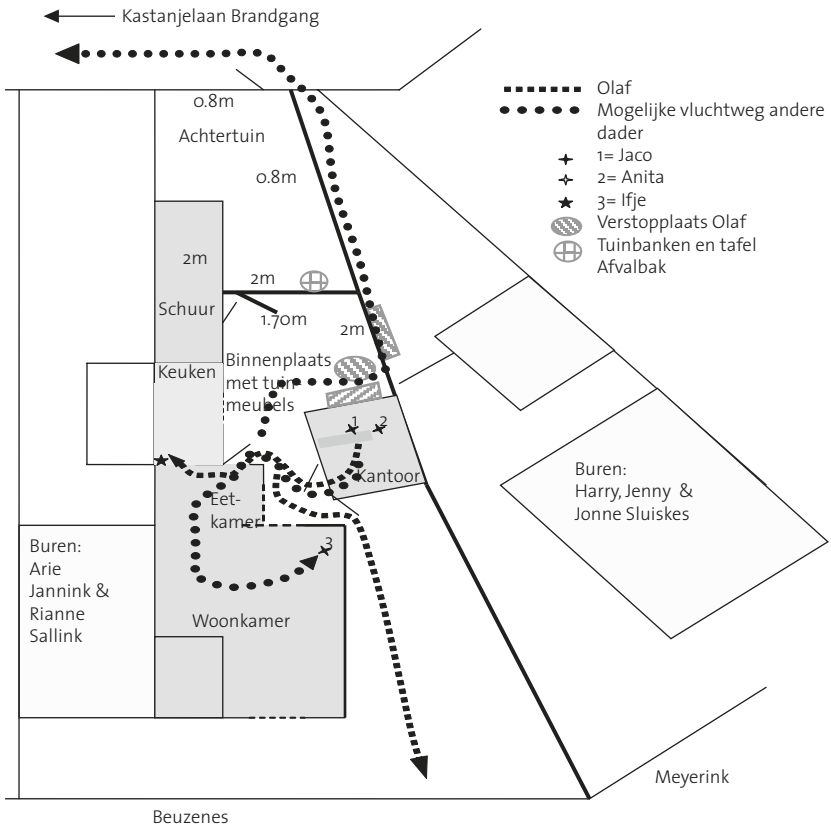
Retrograde amnesie is een typisch gevolg van een hersentrauma.²⁵ Het traumatische incident zelf, alsook een zekere periode die daaraan vooraf is gegaan, is definitief uit het geheugen van het slachtoffer verdwenen. Er is met andere woorden een gat in de herinnering ontstaan, dat echter met het verloop van tijd langzaam kleiner wordt, maar zich nimmer geheel sluit. Het is derhalve mogelijk dat zo'n getuige zich na verloop van tijd dingen herinnert die eerder verloren leken. Hoeveel tijd herstel van verloren gewaande herinneringen vergt en hoe groot het definitieve amnestische gat ten slotte zal blijken te zijn, valt op voorhand niet te voorspellen. Zeker is dat er een gat overblijft.²⁶ Deze gang van zaken staat in de onderzoeks-

literatuur bekend als de Wet van Ribot, vernoemd naar de negentiende Franse psycholoog Théodule Ribot, die het in 1881 als eerste beschreef.²⁷ Wanneer op 3 november 2003 psycholoog Alex Ghys, die op dat moment betrokken is bij de behandeling van Anita, door de recherche wordt gehoord, verklaart hij dat Anita's herinnering aan de schietpartij 'echt weg' is en 'nooit meer' terug zal komen, ook 'na jaren niet'. Die mening wordt gedeeld door de GGD Gelre-IJssel in een op 11 december 2003 gedateerd rapport. Anita kan zich 'wel bepaalde gebeurtenissen herinneren van kort voor 12 juli, onder andere haar verjaardagsfeestje op 12 juni en een schoolreisje kort voor 12 juli', maar iedere herinnering aan de fatale dag ontbreekt. Bijna een jaar later, op 23 november 2004, rapporteert de GGD nog dat 'volgens de deskundigen [...] betrokkene [Anita] zich ook in de toekomst nooit meer iets [zal] kunnen herinneren van wat er deze dag [12 juli 2003] gebeurd is'. Dat bleek geruime tijd later toch anders te zijn, maar toen was Olaf al door de Zutphense rechtbank tot een levenslange gevangenisstraf veroordeeld voor de twee moorden en een poging tot doodslag. De rechtbank moest het derhalve zonder enige relevante verklaring van potentiële ooggetuige Anita doen.

Vluchtwegen

Het poortje

Als het waar is dat Olaf op 12 juli 2003 niet de schutter was en als wij de drie getuigen geloven die zeggen dat zij na het horen van de schoten slechts een enkele persoon de woning via de oprit hebben zien ontvluchten, dan moet de dader zich langs een andere weg uit de voeten hebben gemaakt en voordien waarschijnlijk ook langs andere weg dan de oprit het kantoor-tje hebben bereikt. De dader zou de woning dan van de achterzijde moeten hebben benaderd en ook weer verlaten. Naar die mogelijkheid deed de recherche uitvoerig onderzoek.

Figuur 2 De mogelijke vluchtroute van de schutter

Hoe en waarom dat onderzoek verricht is, kan het beste worden uitgelegd aan de hand van de plattegrond die wij ook al als figuur 1 presenterden, zij het dat figuur 2 één detail meer bevat dan figuur 1. Aan de achterzijde van de woning bevinden zich twee ruimtes, die in de figuur als 'binnenplaats' en 'achtertuin' worden aangeduid. Deze beide ruimtes zijn van elkaar gescheiden door een ruim twee meter hoge muur waarin zich een houten poort bevindt. Wie uit de woning of het kantoortje komt, bevindt zich op de binnenplaats en kan die maar op twee manieren verlaten: via de poort aan de voorzijde die op de oprit uitkomt of via de poort die van de binnenplaats naar de achtertuin leidt, waar een laag hek toegang geeft tot de achter de woningen gelegen brandgang. Maar de poort naar de achtertuin was op

slot; de sleutel werd in een lade in de keuken gevonden. Je zou ook over die poort of over de muur kunnen klimmen, maar omdat de poort 1.70 meter hoog was en de muur ruim twee meter, zou dat geen eenvoudige klus zijn, zo was van meet af aan duidelijk.

Niettemin verrichtte de technische recherche op 16 juli uitvoerig onderzoek naar sporen die erop zouden kunnen wijzen dat iemand in het nabije verleden over de poort of de muur geklommen was. Wij besparen de lezer wat er allemaal aan een onderzoek werd onderworpen – dat was niet weinig! – en beperken ons tot de conclusie dat geen sporen van ‘overklimmen’ werden aangetroffen. Geruime tijd later kwam ook het NFI nog aan deze kwestie te pas, in het bijzonder over de vraag of zulke sporen in de tijd tussen de moorden op 12 juli en het onderzoek van de technische recherche op 16 juli verloren gegaan zouden kunnen zijn. Ook over dit onderzoek besparen wij de lezer de vele details en beperken ons tot de conclusie van het NFI dat over de hun voorgelegde vraag geen uitspraak kan worden gedaan: ‘afwezigheid [van sporen] na vier dagen betekent niet dat er zonder meer uitgesloten moet worden dat er wel een spoor is geweest’, een uitkomst die niets oplost.

Hetzelfde deed zich voor bij het onderzoek naar de vraag of de dader zou hebben kunnen ontkomen via het dak van het links aan de binnenplaats grenzende schuurtje. Dat bestaat uit houten balken waarop gladde plastic platen liggen. Tijdens een schouw op 30 januari 2004 neemt de zaakofficier van justitie de moeite om zelf op het dak van het schuurtje te klimmen. Er gewoon over lopen kan niet omdat de plastic platen een persoon niet kunnen dragen, maar van balk naar balk stappen kan wel, al moet daarbij grote voorzichtigheid in acht worden genomen. Ook op dit dak is, vier dagen na de moorden en ook nog een keer anderhalf jaar later, door de technische recherche naar voet- en andere sporen gezocht en niets gevonden.

Op 8 november 2004, anderhalf jaar na de moorden, bezoeken de NFI-medewerkers Teeuwen en Keereweer de plaats delict en concluderen ‘dat het *zonder hulpmiddelen* niet gemakkelijk is om over de muur te klimmen’, maar dat ‘gezien de grote kans om door het dak van het schuurtje te zakken (...) de poort de gemakkelijkst te nemen vluchtroute’ is. De cursivering in de vorige zin is door ons aangebracht, omdat wie de plattegrond in figuur 2 nog eens bekijkt, ziet dat zulke hulpmiddelen er wel degelijk waren, zij het voor een andere vluchtweg.

Een andere mogelijke vluchtroute

Foto's van de binnenplaats, die op 16 juli door de technische recherche zijn genomen, als ook een luchtfoto tonen aan dat er zich op 12 juli tuinmeubilair op de binnenplaats bevond: een tuinbank, die met de rug tegen de achtermuur van het kantoortje stond, een tuintafel daarvoor, vlak bij de rechtermuur van de binnenplaats, die vanaf het kantoortje de binnenplaats scheidt van de tuin van de burens, de familie Sluiskes. Tegen de andere zijde van die muur, in de tuin van de burens, staat ook een tuinbank. Rechts naast die tuinbank staat een houten schutting, die maakt dat de familie Sluiskes die bank vanuit hun huis niet kon zien.

Onze conclusie ligt voor de hand: het is niet onmogelijk dat de dader van de tuinbank op de binnenplaats op de tuintafel is gestapt, vandaar op de muur tussen de binnenplaats en de tuin van de burens en die muur weer verlaten heeft via de bank in de tuin van de burens en, door de schutting aan het oog van de burens onttrokken, de achter de tuinen gelegen brandgang heeft bereikt. In omgekeerde richting zou de schutter ook binnen hebben kunnen komen: van de tuinbank in de tuin van de burens op de muur. Op die muur loopt een regenpijp en die zou het beklimmen van de muur vanaf de tuinbank hebben kunnen bemoeilijken. Een andere, eenvoudiger manier zou kunnen zijn om vanuit de brandgang achter de tuinen op het 80 centimeter hoge muurtje van de achtertuin te klimmen en aan het einde daarvan, met behulp van de daar naar beneden lopende regenpijp, op de hogere muur van de binnenplaats klimmen en die weer verlaten via de tuintafel en de tuinbank op de binnenplaats. Er is nog een derde mogelijkheid: via een grijze vuilnisbak die in de achtertuin in het midden tegen de hoge muur staat, op een van beide muren stappen, en zo verder. Al deze mogelijkheden vallen niet uit te sluiten, waarmee overigens niets gezegd is over de waarschijnlijkheid van zulk een gang van zaken.

Het merkwaardige feit doet zich voor dat de technische recherche geen sporenonderzoek heeft gedaan aan het tuinmeubilair, noch dat op de binnenplaats, noch aan de tuinbank van de burens. En ook niet op de tussenmuur, waarover de regenpijp van het dak van het kantoortje loopt. Er is slecht visueel gezocht, maar niets opvallends gezien.²⁸ Heeft niemand aan deze mogelijke route gedacht? Wij kunnen ons dat haast niet voorstellen, maar moeten constateren dat daarvan niets in het dossier wordt teruggevonden.

Met de poort is nog iets vreemds aan de hand. Op 27 februari 2005 wordt er door Richard Eijkelenboom van het Independent Forensic Services (IFS)

nog eens onderzoek naar de poort gedaan. Daartoe krijgt hij de volledige poort toegezonden. Hij vindt een aantal opvallende dingen aan de poort. Zo treft hij een aantal zilverkleurige sporen aan binnen- en buitenzijde aan die ‘mogelijk zijn veroorzaakt door het middel Special Silver. Dit middel kan worden gebruikt om vingersporen zichtbaar te maken.’ In een van deze zilverkleurige vlekken, aan de binnenzijde van de deur, en dus waar je een spoor van overklimming zou verwachten, vindt hij een bloedspoor. Dit spoor is te klein om goed onderzoek op uit te voeren. Tevens treft Eijkelenboom een afdruk bovenop het poortje aan ‘die mogelijk is veroorzaakt door de zool van een schoen’. Er is dus een voet bovenop de poort gezet, maar doordat er geen goed technisch onderzoek is gedaan, kan niet worden uitgesloten dat de afdruk daar gekomen is doordat er door de technische recherche is geprobeerd overheen te klimmen, bijvoorbeeld tijdens het onderzoek op 8 november 2004.²⁹ Dit bleek overigens een zeer makkelijke exercitie te zijn door één voet op de deurkruk van de poort te zetten en de andere vervolgens bovenop de poort – daar waar de voetafdruk waar Eijkelenboom over rapporteert ook is aangetroffen.

Buurman Arie Jannink

De strekking van bovenstaande analyse is dat niet geheel uitgesloten kan worden dat een ander dan Olaf de moorden heeft gepleegd en de woning ongezien langs de achterzijde heeft benaderd en weer verlaten. Met die conclusie, over de waarschijnlijkheid waarvan wij in ieder geval vooralsnog geen oordeel uitspreken, laat een verklaring van buurman Arie Jannink zich niet helemaal verenigen. Op de dag van het delict bevindt hij zich in gezelschap van zijn hond in zijn achtertuin. (Voor de locatie van zijn woning zie de plattegrond.) De schoten zegt hij niet te hebben gehoord, maar wel het hulpgeroep van Ynes Bosma, de vrouw die na de schoten als eerste het kantoortje binnenging. Aldus gealarmeerd loopt Jannink door zijn woning naar de straatzijde, waar hij buurjongen Jonne aantreft en vervolgens in het kantoortje Ynes Bosma. Aldus verklaart hij nog diezelfde middag tegen de politie. Over zijn hond zegt hij dan niets.

Op 25 juli wordt Jannink opnieuw door de politie gehoord en dan zegt hij dat zijn hond altijd aanslaat wanneer er iemand door de brandgang achter de woning loopt, zij het dat dit het antwoord is op een wel heel suggestieve vraag van de politie. Het is via die brandgang dat de onbekende dader zich uit de voeten gemaakt zou moeten hebben. Bovendien zegt hij vanuit zijn tuin een onbelemmerd zicht te hebben op de brandgang. En daar heeft hij

niemand zien weglopen toen hij het hulpgeroep van Ynes Bosma hoorde. En ook zijn hond is toen niet aangeslagen.

Sluiten deze mededelingen uit dat de dader de plaats delict via de brandgang heeft verlaten? Bij die mogelijke conclusie plaatsen wij twee kanttekeningen. De eerste is dat Jannink blijkens zijn eigen verklaring na het horen van de roep om hulp zijn achtertuin heeft verlaten en dat daarom niet kan worden uitgesloten dat de schutter zich pas daarna via de brandgang uit de voeten heeft gemaakt. Ook is het zo dat Ynes Bosma na het horen van de schoten is weggereden en korte tijd later pas is teruggekeerd. In die tussentijd had de onbekende dader al via de brandgang kunnen zijn ontkomen. De tweede is dat als het waar is dat Janninks hond 'altijd' aanslaat als er iemand door de brandgang loopt, het onwaarschijnlijk is dat Jannink daar iedere keer aandacht aan schenkt. Er moeten regelmatig mensen door de brandgang lopen, die als achterom voor een hele groep huizen dient. Het blaffen van zijn hond moet voor Jannink en andere bewoners van aan de brandgang grenzende huizen een alledaags verschijnsel zijn.

Andere getuigen

Ylona Welmers

Ylona Welmers is een vriendin van Olaf. Op 16 oktober belt Olaf haar vanuit het huis van bewaring, van welk gesprek de recherche via een telefoontap kennisneemt. In dat gesprek zegt Ynes dat zij van de oma van Clairy Schukking gehoord heeft dat Clairy gezien heeft dat Herman Poelma de moorden heeft gepleegd. Ynes zou de mededeling van Clairy niet aan de politie hebben durven melden omdat zij is bedreigd. Die bedreiging zou haar zijn overgebracht door Welmers zoon, Joop Tutert, en zou afkomstig zijn geweest van Adriaan Poelma, de broer van Herman. Door de politie gevraagd ontkent Clairy zelf echter dat zij gezien heeft wat haar oma zegt dat zij heeft gezien.

Het bericht dat Herman Poelma de dader zou zijn, komt een dag later, op 17 oktober, ook binnen bij Meld Misdaad Anoniem. Die melding is, zo blijkt wanneer zij later wordt ondervraagd, ook door Ylona Welmers gedaan. Herman Poelma, die in een woonwagenkamp in Aalten woont, was in juli 2003 gedetineerd in de penitentiaire inrichting te Doetinchem, maar had op 12 en 13 juli weekendverlof. In de nacht van zaterdag 12 juli wordt hij in Aalten door de politie aangehouden wegens mishandeling, maar nog diezelfde nacht weer op vrije voeten gesteld. Op grond van deze gegevens kan

niet worden uitgesloten dat Poelma de moorden heeft gepleegd. Probleem is echter dat het signalement van Herman Poelma, dat het slachtoffer van de mishandeling aan de Doetinchemse politie gaf, niet overeenkomt met het signalement dat Olaf heeft gegeven van de man die het kantoortje binnenkwam toen hij dat verliet om naar de wc in de woning te gaan. Poelma had halflang blond haar, dat hij op de dag na de moorden zou hebben laten afknippen, Olaf geeft als signalement van de dader een persoon met 'donker haar tot in de nek'.

Het is op grond van dit verschil in signalementen dat de recherche, zo werd ons bevestigd tijdens een gesprek dat wij tijdens ons onderzoek met de zaakofficier hadden, Herman Poelma niet (langer) als verdachte van de moorden beschouwde, echter niet dan na Hermans broer Adriaan te hebben verhoord. Bedreiging van Ylona Welmers, waar Joop Tutert het over had, ontkent deze en noemt Joop 'een grote fantast'. Als zijn broer Herman de moorden zou hebben gepleegd, dan verdiende hij volgens Adriaan 'een kogel door zijn kop'. Herman Poelma zelf werd over de verdachtmaking nooit door de recherche gehoord. Hij is door de recherche wel erg gemakkelijk als potentiële verdachte terzijde geschoven, want hoe serieus moet dat verschil in haarkleur genomen worden? Wij denken dat de reden daarvan is dat de recherche vond al over een betere verdachte te beschikken, zoveel beter dat de recherche dacht dat onderzoek naar een mogelijk alibi van Herman Poelma slechts nodeloos tijdverlies zou opleveren. Herman Poelma overleed in 2004 aan een overdosis heroïne en cocaïne.

Het buurtonderzoek

De indruk van een wellicht al te snelle concentratie van het rechercheonderzoek op Olaf wordt versterkt door de op het eerste gezicht niet erg grondige wijze waarop het buurtonderzoek werd uitgevoerd. Vierentwintig woningen in aanpalende straten (de Beuzenes en de Meyerink) werden op 12 en 13 juli bezocht en op 16 en 17 juli nog eens dertien woningen (in de Kastanjelaan). Het proces-verbaal vermeldt de huisnummers van de bezochte woningen en of er iemand thuis was. Of woningen waar niemand aanwezig was opnieuw werden bezocht, wordt niet duidelijk. Het proces-verbaal eindigt met de laconieke mededeling: 'Uit dit buurtonderzoek kwamen geen nieuwe feiten of omstandigheden in het belang van het onderzoek naar voren.'

Cai en Rick

Cai van de Venne en Rick Antonisse zijn voormalige collega's van Olaf: zij zijn te eniger tijd gedrieën in dienst geweest van hetzelfde transportbedrijf. Samen met Olaf zijn zij eigenaren van de hennepplantages in de slaapkamer en op de zolder van het huis van Olaf. Getipt door een anonieme getuige, wiens identiteit uit het dossier niet blijkt, komt de politie op 23 juli 2003 in contact met de vriendin van Cai. Rick en Cai worden vervolgens zelf verhoord. De wijze waarop de politie op het spoor van Cai en Rick komt of, wellicht beter, op hun spoor wordt gezet, roept vragen op. Wie was de tipgever en wat was zijn belang om de politie op hun spoor te zetten? En waarom moest dat zo omslachtig via de vriendin van Cai en stapte hij niet zelf naar de politie, die hij blijkaar wilde helpen?

Hun bezoek aan Olaf op de avond voor de moorden

De anonieme tipgever zou van de vriendin van Rick gehoord hebben dat hij op 14 juli was gebeld door Cai met de vraag of Rick even wilde langskomen. Op grond van berichten in de pers had Cai het vermoeden gekregen dat Olaf iets te maken had met de schietpartij in Winterswijk voorgaande zaterdag. Weer thuis vertelde Rick zijn vriendin wat het onderwerp van hun gesprek was geweest.

Op de avond van vrijdag 11 juli zouden Cai en Rick bij Olaf op bezoek zijn geweest. Daar waren toen ook Agneta en haar broer Ara aanwezig. Cai en Rick kwamen met de Porsche van Cai's moeder naar het huis van Olaf, die hen daar al stond op te wachten. Olaf vroeg Cai om een rondje met de Porsche te mogen rijden, maar die vond dat niet goed. Eenmaal binnen zag Cai naar zijn zeggen Olaf in de keuken voor de koelkast staan met een klein pistool in zijn hand, 'aanmerkelijk kleiner dan een dienstwapen'. Hij richtte het met gestrekte arm op hem en vroeg opnieuw om met de Porsche te mogen rijden. Cai hield dit incident voor een grap, maar voelde zich niettemin onprettig. 'Doe dat ding weg, want daar wil ik niets mee te maken hebben, anders klap ik je ene voor de kop,' zou hij gezegd hebben. Olaf deed het wapen in een plastic zak en borg het in een keukenkastje op. Volgens Rick moeten Agneta en Ara het wapen ook gezien hebben, maar die ontkenen bij die gelegenheid en op welk ander moment dan ook een pistool bij Olaf gezien te hebben.

Olaf vertelde de twee bezoekers op zoek te zijn naar een nieuwe auto en een Audi en een Mercedes 500 gezien te hebben, maar niet waar. Rick raad-

de hem aan om eens bij Jaif Auto's te gaan kijken.³⁰ Olaf zei dat hij daar al was wezen kijken.

De weergaven door Rick en Cai van de gebeurtenissen tijdens dit bezoek zijn grotendeels gelijklopend. Dat hoeft ons niet te verbazen als wij ons realiseren dat de twee mannen ruimschoots de gelegenheid hebben gehad om hun klokken gelijk te zetten. Hoewel, er zijn ook enkele verschillen: Cai beweert dat hun bezoek aan Olaf die avond tussen 6 en 7 uur heeft plaatsgevonden, Rick zegt twee uur later. Volgens Cai zou het een half uur à drie kwartier geduurd hebben, volgens Rick hooguit een kwartier. Zij vertrokken samen in de auto. Tot zover het verslag van Rick en Cai van dit bezoek. Zoals gezegd, toen Rick en Cai op bezoek kwamen waren Agneta en Ara ook in huis. Eerst zouden, volgens Agneta en Ara, de mannen bij de voordeur hebben staan praten, vervolgens ook in de keuken. Over de inhoud van de gesprekken kunnen Agneta en Ara niets verklaren, want zij spreken geen Nederlands. Wel zeggen zij dat het gesprek op normale toon gevoerd werd. Agneta voegt daar nog iets opmerkelijks aan toe: op zeker moment hoorde zij Rick 'ha' zeggen en zag zij dat deze met zijn handen in de lucht een stap achteruit deed. Daarin kan men een zekere bevestiging zien van Cai's mededeling dat Olaf in de keuken een wapen op hem richtte. Maar Agneta zegt zulks niet gezien te hebben, en Ara beweert dit evenmin.

Olaf ontkent het bezoek van Cai en Rick niet, maar beweert dat het niet op de vrijdagavond voor de moorden heeft plaatsgevonden, maar precies een week eerder. Dat hij toen met een pistool gezwaaid heeft, ontkent hij: hij heeft helemaal geen pistool. Maar er was die avond wel onenigheid: hij verdacht Cai en Rick ervan dat zij hem niet het hem volgens afspraak toekomende deel van de opbrengst van verkochte hennep hadden gegeven, maar hij zegt ook dat hij die verdenking niet echt hard kon maken en daarom *nolens volens* genoeg moest nemen met wat Cai en Rick hem toeschoven.

Wie zijn Rick en Cai eigenlijk?

Dat Rick en Cai actief zijn in de hennepcultuur, iets wat zij aanvankelijk tegenover de politie ontkenden, rechtvaardigt het vermoeden dat zij niet in ieder opzicht oppassende burgers zijn. Olaf deelt die mening. Pas tien dagen na de moorden komen zij als getuigen in beeld. Dat vindt Olaf veelbetekenend. Ter terechtzitting van de Zutphense rechtbank zegt hij daarover blijkens het proces-verbaal daarvan:

‘Ik heb daar een mogelijke verklaring voor. Ik denk dat ik in hun ogen te veel weet over hun handel en wandel *naast* (cursivering toegevoegd) hun activiteiten in de hennepkweek. Ik weet natuurlijk niet wat zij denken. Ook vóór de 11^e juli ben ik meerdere malen door hen bedreigd. De plantage in mijn woning heb ik samen met die twee opgezet. Antonisse en Van de Venne bleken niet altijd even eerlijk te zijn. U vraagt mij of het vertrouwen daardoor weg was. Ik werd door hen meerdere malen op financieel gebied belazerd. Als ik daarover vragen stelde, dan kreeg ik uitsluitend vage antwoorden.’

De verhoudingen tussen de compagnons in de hennepteelt waren kennelijk niet al te goed, niet ongebruikelijk in die kringen denken wij. Als beide mannen van meet af aan vermoedden dat Olaf met de moorden te maken had, waarom wachtten zij dan zo lang om dat vermoeden met de politie te delen? Een voor de hand liggende reden zou kunnen zijn dat zij de politie niet op hun spoor als hennep telers wilden zetten. Cai voegt aan dat motief toe dat hij bang is voor de familie van de slachtoffers. In het bijzonder Ricks echtgenote zou hem hebben ontraden om naar de politie te gaan.³¹ Maar waarom zouden Rick en Cai bang moeten zijn voor de familie Zagers? Wat zou de familie Zagers tegen hen kunnen hebben? Integendeel, zou je zeggen, die familie zou het juist hebben moeten waarderen als zij de politie van dienst zouden zijn geweest bij het opsporen van de moordenaar.

De hennepplantage is volgens Olaf niet de enige waarbij Cai en Rick betrokken zijn. De oogst daarvan werd geleverd aan ‘een man in Groenlo’. Uit niets in het dossier blijkt dat de politie een poging heeft gedaan deze man te identificeren en via hem uit te vinden hoe groot zij in de hennep teelt zijn/waren. Overigens, hoeveel handelaren in hennep zijn er in een dorp als Groenlo? En daar zou de plaatselijke politie niet van weten?

Sporenonderzoek

Het sporenonderzoek dat de technische recherche verrichtte aan de poort en het schuurtje aan de achterzijde van de woning kwam hiervoor al ter sprake. Maar ook andere plaatsen werden onderzocht: de oprit, het kantoor, de woning en het bedrijfsterrein aan de overzijde van de straat. Voorts werden de BMW en de Honda Civic waarmee Jaco en Olaf die middag naar het postkantoor reden op sporen onderzocht, alsook de kleding van Olaf en de drie slachtoffers. Een keur van onderzoeksinstituten lever-

den aan het sporenonderzoek een bijdrage: het Nederlands Forensisch Instituut (NFI), de afdeling dactyloscopie van de Centrale Recherche Informatiedienst (CRI), het particuliere Independent Forensic Services (IFS), en het Bundeskriminalamt te Wiesbaden. DNA-profielen werden gegenereerd door het Forensisch Laboratorium DNA-onderzoek in Leiden (FLDO) en de Universiteit van Strathclyde in Schotland. Wij bespreken de resultaten van de vele onderzoeken voor zover zij kunnen bijdragen aan een beter begrip van de gebeurtenissen in de Beuzenes op 12 juli 2003.

De woning

De indeling van de woning, het kantoortje, de oprit aan de voorzijde en de binnenplaats en tuin aan de achterzijde zijn de lezer al bekend. Wij voegen enkele bijzonderheden toe.

In de keuken van de woning bevond zich een sleutelkastje waarin de sleutels van de auto's van de handelsvoorraad waren opgeborgen. In de woonkamer stond op een kastje een monitor waarop de beelden te zien waren van de camera die gericht was op het bedrijfsterrein aan de overzijde van de straat. Die werden echter niet op de een of andere wijze vastgelegd. De camera was bevestigd aan de voorgevel van de woning bij de oprit.

Op de grond in de woonkamer werd het ontzielde lichaam van Ifje Zagers gevonden. De inrichting van de woonkamer leek geheel op orde, waaruit wij afleiden dat er voorafgaand aan de schoten geen worsteling heeft plaatsgevonden. Het slachtoffer Ifje lag op haar zij op de vloer met het hoofd tegen de muur. Onder haar hoofd was op het tapijt een bloedvlek. Op de vloer werd een patroonhuls met bodemstempel .32 automatic cbc gevonden, van hetzelfde type als die in het kantoortje is gevonden.

Elders in de woning, zo rapporteert een van de verbalisanten, werden geen andere personen aangetroffen, maar onduidelijk blijft hoe lang na het tijdstip waarop de moorden gepleegd werden dit werd geconstateerd. Wij zijn geneigd te zeggen dat rond 15:30 uur geen personen *meer* in de woning werden aangetroffen. De voordeur bleek aan de binnenzijde met een dievenketting afgesloten, waaruit mag worden afgeleid dat niemand en in het bijzonder de dader niet de woning via de voordeur verlaten kan hebben. Nergens in de woning werden sporen van braak gevonden.

In de slaapkamer op de eerste verdieping werden in een nachtkastje vier vuurwapens met bijbehorende munitie gevonden.³² De serienummers van deze wapens waren verwijderd. De wapens werden door de recherche in beslag genomen en overgedragen aan de politie in Heerlen. Naar de her-

komst van deze wapens, die alleen in criminele kringen gekocht en verkocht kunnen worden, werd geen nader onderzoek ingesteld, omdat, aldus de zaakofficier van justitie, zich daaronder het moordwapen niet kon bevinden. Op de vraag³³ of hij aan de aanwezigheid van deze wapens in het bezit van Jaco Zagers nog conclusies dacht te kunnen verbinden over Zagers handel en wandel, bleef hij het antwoord schuldig. Hij wekte de indruk de vraag niet te begrijpen of het belang ervan niet in te zien.

Het kantoortje

Het kantoortje vertoonde geen sporen van een worsteling. Op het bureaublad waarop Jaco Zagers voorovergebogen lag, werd bloed en braaksel gevonden. Beschadigingen aan het bureau, een ladekast en muur waren, zo concludeerde de technische recherche, veroorzaakt 'door een projectiel', kogels derhalve. Op de vloer werden bloedige sleepsporen aangetroffen, veroorzaakt door het verplaatsen door het ambulancepersoneel van de twee slachtoffers naar de binnenplaats, waar hun eerste hulp werd verleend.

Op het vloerkleed werd 'een gedeeltelijk gedeformeerd projectiel' gevonden, afgevuurd door een wapen 'dat niet eerder in Nederland gebruikt is'. Op de grond werd tevens een patroonhuls 'met bodemstempel .32 automatic cbc' gevonden. Het Bundeskriminalambt te Wiesbaden concludeerde dat het moordwapen een pistool van het merk FN model 1910 kaliber 7.65 Browning geweest is, dat ook in Duitsland niet geregistreerd was als eerder gebruikt bij een schietincident. De gevonden patroonhuls bevatte onvoldoende DNA om een betrouwbaar profiel te kunnen opstellen. Koffiekopjes op het bureaublad bleken vingerafdrukken en DNA van Jaco en Olaf te bevatten. Op verschillende plaatsen in het kantoortje werden dactyloscopische sporen van andere personen dan Jaco en Olaf aangetroffen, die daar echter achtergelaten kunnen zijn door willekeurige andere bezoekers, inclusief de ambulancemedewerkers.

In het kantoortje werd geen geld aangetroffen. In de bovenste lade van het bureau vond men de doordrukkopie van een verkoopbon van een BMW 740i met kenteken JF-HH-68, de auto die eerder die dag op naam van Olaf was gesteld. De verkoopbon voor het bedrag van € 9.500 was ondertekend door Jaco en Olaf en naast de handtekening van Jaco stond 'voldaan'.

De BMW

Nadat Olaf met de op 12 juli gekochte BMW naar Nederland was teruggekeerd, werd ook deze auto door de technische recherche aan een sporenonderzoek onderworpen. Aan de deurkruk van de deur aan de bestuurderskant werd één schotrest aangetroffen. Gezien de schoten die zijn afgevuurd had men er meer moeten aantreffen, zoals op de deurkruk of versnellingspook. Dat zou dan via zijn schiethand zijn overgebracht op deze voorwerpen. Men doet het gevonden schotrest af als niet gerelateerd aan de schietpartij.³⁴ Op de vloermatten en het rubber van het rempedaal bleken ook geen bloedsporen aanwezig te zijn. Dat is opmerkelijk omdat men zulke sporen daar wel zou verwachten als Olaf in het kantoortje, na de schoten op Jaco en Anita gelost te hebben, de net betaalde koopsom uit een lade van het bureau of uit de zak van Jaco zou hebben teruggepakt.³⁵ In dat geval zou hij moeilijk hebben kunnen vermijden in het bloed van de daar aanwezige slachtoffers te stappen.³⁶

De kleding van Olaf

De kleding van Olaf is grondig onderzocht op sporen. Behalve een klein bloedspatje op één van de schoenen die bij hem thuis in beslag zijn genomen en die overeenkwamen met de schoenen die Jonne Olaf had zien dragen, vond men geen enkel spoor op zijn overige kleding. Het bloedspatje bleek overigens niet afkomstig van de slachtoffers van de schietpartij.³⁷

De kleding van de slachtoffers

Op de kleding van de slachtoffers is geen enkel spoor aangetroffen. Het rapport van Independent Forensic Services (IFS) is daar nog het helderst over. Daarin wordt geconcludeerd dat, en wij citeren, 'er geen steun is voor de hypothese dat de zakken van het slachtoffer J. Zagers met enige kracht zijn onderzocht en dat er geen steun is voor de hypothese dat de verdachte of een ander individu DNA-materiaal op de kleding van de slachtoffers heeft achtergelaten. Hierbij moet worden opgemerkt dat een aantal kledingstukken niet geschikt is voor een degelijk onderzoek.'

De lijkschouw

De lijkschouwingen werden uitgevoerd door dr. Tromp van het NFI.

Jaco Zagers

Een schotopening werd aangetroffen in het midden van het voorhoofd. Bloeduitstortingen wijzen erop dat het letsel bij leven is ontstaan. Er werd geen uitschotopening aangetroffen en de kogel werd in Jaco's hoofd gevonden. De patholoog concludeert dat Jaco waarschijnlijk zat toen het schot viel en net opkeek. De geconstateerde hersenbeschadiging en hersenzwelling kunnen volgens de patholoog Jaco's overlijden volledig verklaren, dat overigens pas een dag nadien in het ziekenhuis plaatsvond.

Ifje Zagers-Wiersema

Het hoofd van Ifje vertoonde twee inschotwonden. Een daarvan bevond zich in het behaarde achterhoofd ter hoogte van de kruin. De kogelkern werd in het hoofd teruggevonden ter hoogte van de rechter slaapkwab. Ifje moet zich bij binnenkomst van haar moordenaar hebben omgekeerd, wellicht in een poging om te vluchten.

De tweede inschotwond bevond zich in het behaarde deel van Ifjes nek. De kogel doorboorde het cerebellum en verscheurde de hersenstam. Het ging derhalve om een nekschot. De dader wilde er kennelijk zeker van zijn dat het slachtoffer dood was, een voorzorg die hij bij Jaco en Anita niet genomen had. Bloeduitstortingen rond beide schotkanalen wijzen erop dat de verwondingen bij leven zijn ontstaan. De aard van het letsel is van dien aard, dat Ifje naar het oordeel van de patholoog terstond overleden moet zijn. Ook de kogel van het nekschot werd in Ifjes hoofd aangetroffen.

Aan deze gegevens van de patholoog voegen wij toe dat de technische recherche concludeert dat 'er geen aanwijzingen zijn verkregen' dat het schot op Jaco Zagers 'op een schootsafstand van kleiner van circa 25 cm' is gelost. Datzelfde geldt voor een van de twee schoten, het eerste, afgevuurd op Ifje. Voor het tweede schot, het nekschot, concludeert de technische recherche tot 'een schootsafstand van vrijwel 0 cm', een contactschot derhalve.

Voor het op Anita geloste schot kon de schootsafstand niet worden vastgesteld.

Het vonnis in eerste aanleg

Met de in het voorgaande beschreven informatie moest de meervoudige kamer van de Zutphense rechtbank het doen toen zij eind maart 2004 over Olaf moest oordelen. Hem werden drie levensdelicten ten laste gelegd,

namelijk dat hij ‘opzettelijk en met voorbedachten rade’ Jaco Zagers ‘van het leven heeft beroofd door met dat opzet en na kalm en rustig overleg’ op hem te schieten, tengevolge waarvan die op 13 juli 2003 is overleden. Dat hij bovendien ‘opzettelijk en met voorbedachten rade, te weten na kalm beraad en rustig overleg’ ook Ifje Zagers-Wiersema heeft doodgeschoten. En ten slotte dat hij Anita opzettelijk van het leven heeft willen beroven, maar dat dit misdrijf onvoltooid is gebleven.³⁸

In haar vonnis van 8 april 2004 veroordeelde de rechtbank in Zutphen Olaf tot een levenslange gevangenisstraf.³⁹ Dat is, indien bewezen, geen ongebruikelijke straf voor meervoudige moord en een poging tot doodslag. Indien bewezen. Hoewel dit vonnis door een later arrest van het gerechtshof in Arnhem, waarover wij in het vervolg nog te spreken komen, van zijn juridische betekenis is ontdaan, is het instructief om de bewijsbeslissing van de rechtbank en de daaraan ten grondslag liggende redenering nader te bezien.

De bewijsmiddelen

Onder de bewijsmiddelen die de rechtbank aan zijn vonnis ten grondslag legde, waren de belangrijkste, wij citeren:

- ‘1. Blijkens de verklaring van de getuigen Carl Salverda en Ynes Bosma hoorden zij, toen zij net bij het bedrijfsterrein van Jaif Auto’s waren aangekomen, schoten; zij kijken dan in de richting waar het geluid vandaan komt, namelijk het pand van Jaif Auto’s, en zien op de oprit van de woning naast dat pand een jongen spelen. Aangezien deze jongen niet op de schoten reageert, lopen zij verder het bedrijfsterrein op om te kijken naar een auto die zij mogelijk willen kopen. Even later zien zij een man de oprit van de woning van Jaif Auto’s komen afrennen, de straat oversteken en het bedrijfsterrein oprennen. Zij zien de man plaatsnemen in een aldaar geparkeerd staande personenauto, een groot model BMW, deze auto starten en met behoorlijke snelheid het bedrijfsterrein afrijden.
2. Ook bedoelde jongen, Jonne Sluiskes, heeft na het horen van schoten een man de oprit van het pand van Jaif Auto’s zien afrennen. Volgens deze getuige gaat het om dezelfde man die eerder via de aluminiumdeur bij Jaif Auto’s naar binnen is

- gegaan. Deze getuige verklaart voorts dat hij, na het vertrek van vorenbedoelde man, de twee mensen die eerder op het bedrijfsterrein rondkeken, heeft zien weggrijden en even later heeft zien terugkeren. Hij ziet de vrouw naar het kantoor van de slachtoffers lopen en hoort haar gillen. Andere personen worden door hem niet genoemd.
3. Door de ter plaatse gekomen politiepatriouille is vastgesteld dat het slot van de voordeur van het pand was afgesloten en aan de binnenzijde geborgd met een zogenaamde dievenketting. Door de politie is voorts geconstateerd dat de tuinpoort aan de achterzijde van het perceel was afgesloten. Dat betekent dat het perceel enkel via overklimming kan zijn verlaten.
  4. Door op deze wijze het perceel te verlaten zullen niet alleen sporen op de bovenrand van de tuinpoort, maar ook sporen op de bovenzijde van de binnen- en/of buitenzijde van de tuinpoort worden achtergelaten. Dergelijke sporen zijn niet aangetroffen. Evenmin zijn sporen van overklimming gevonden op de muur. Tijdens de schouw heeft de rechtbank bovendien vastgesteld dat het dak van het schuurtje van een zodanig lichte constructie is, dat daarover lopen niet mogelijk is zonder daaraan schade toe te brengen.'

De bewijsoverwegingen

Hoe deze gegevens tot de bewezenverklaring konden leiden, blijkt uit 'de nadere overwegingen' die de rechtbank in haar vonnis opnam. Bij het onder 1 genoemde bewijsmiddel merkt de rechtbank op dat zij er zich rekenschap van geeft dat Carl Salverda en Ynes Bosma 'niet alles hebben gezien waarover Jonne verklaart' – zij zijn immers eerst weggereden en pas weer enige tijd later teruggekeerd naar de woning – waardoor zij 'gedurende korte tijd de plaats waarvan zij daarop zicht hadden hebben verlaten' – maar dat hun verklaring strookt met die van Jonne, die naar zijn eigen zeggen ononderbroken zicht op de oprit heeft gehad. En ook Jonne zegt dat hij slechts één persoon de woning heeft zien verlaten. Ter zitting heeft de verdediging gewezen op Jonnes jeugdige leeftijd, maar de rechtbank ziet 'geen reden om aan de verklaring van Jonne te twijfelen': 'cruciaal is [...] dat de verklaringen van Jonne, de getuigen Salverda en Bosma op essentiële punten op elkaar aansluiten,' maar de rechtbank laat na te articuleren wat die essen-

tiële punten dan wel zijn. Wij herinneren eraan dat wij eerder hebben geconstateerd dat Jonne over de aan de schietpartij voorafgaande periode dingen heeft verklaard die vrijwel zeker niet juist waren. Jonnes herinneringen zijn op punten niet voetstoots te vertrouwen. Daar heeft de verdediging ook op gewezen, maar de rechtbank vond dat de verklaringen van Jonne op essentiële punten aansloot op de verklaringen van Carl Salverda en Ynes Bosma en dat zij geen reden zag te twijfelen aan de verklaringen van Jonne.

Wij komen toe aan de kern van de bewijsoverwegingen van de rechtbank. Zij houdt Olafs versie van de gebeurtenissen, zoals in het voorgaande weergegeven, voor 'niet aannemelijk', omdat – wij citeren de relevante passage van het vonnis letterlijk:

'Op grond van het voorgaande⁴⁰ acht de rechtbank het uitgesloten dat een ander dan de verdachte na de schietpartij en vóór de komst van de politie het perceel heeft verlaten. De politie heeft in huis niemand aangetroffen. Dat betekent dat de verdachte als de dader van de schietpartij moet worden aangemerkt.'

Op deze redenering valt het een en ander aan te merken; om te beginnen over de door de rechtbank uit het sporenonderzoek getrokken conclusie. De eerste aanmerking kwam *mirabile dictu* van de zaaksofficier van justitie, die zich, na kennisname van de daarnet geciteerde passage in het vonnis, in een proces-verbaal van bevindingen wendde tot de met het hoger beroep belaste advocaat-generaal in Arnhem.⁴¹ Daarin meldt hij dat hij tijdens de schouw zelf op het dak van het schuurtje geklommen is en dat hij toen constateerde dat je wel degelijk over dat dak kunt lopen zonder er schade aan te veroorzaken, mits je de voeten plaatst op plaatsen waar de dakplaten door balken ondersteund worden.⁴²

Belangrijker dan deze interventie van de Zutphense officier van justitie is in onze ogen wat wij eerder omstandig hebben uiteengezet, namelijk dat overklimming van het achterpoortje of het schuurtje geenszins de enige vluchtwegen aan de achterzijde van het perceel vormden. Via het op de binnenplaats en in de tuin van de burens aanwezige tuinmeubilair en de, vanuit de woning gezien, rechtermuur van de binnenplaats was er een vluchtweg die niet alleen mogelijk, maar zelfs de gemakkelijkste en daarom de meest voor de hand liggende mogelijkheid zou zijn geweest voor iemand die de woning ongezien wilde verlaten. Langs diezelfde weg

zou iemand zich ook vrijwel zeker ongezien toegang tot het perceel hebben kunnen verschaffen. Wie naar een plaats wil met het vooropgezette doel om daar iemand te vermoorden zal, zou je zeggen, proberen die plaats ongezien te bereiken.

De rechtbank heeft die mogelijkheid blijkbaar niet overwogen. Wellicht is een verklaring daarvoor dat zij niet kon beschikken over het handige plattegrondje dat de lezer in het voorgaande heeft aangetroffen (figuur 2). Hoewel, de rechtbank is ter plaatse gaan kijken en zou zich toen hebben kunnen afvragen waarom de rechter muur niet op sporen was onderzocht. Tijdens die schouw was het tuinmeubilair vrijwel zeker niet meer aanwezig op de binnenplaats, want het huis was inmiddels al verkocht. Dat de technische recherche aan het tuinmeubilair, dat er toen in ieder geval nog stond, en de rechtermuur van de binnenplaats geen enkel sporenonderzoek heeft verricht, komt ons onbegrijpelijk voor.

Tussentijdse conclusie

De rechtbank veroordeelde Olaf tot een levenslange gevangenisstraf. Op grond van het bovenstaande kunnen wij niet anders concluderen dan dat de op dat moment beschikbare bewijsmiddelen en de erop gebaseerde bewijsoverwegingen het vonnis niet kunnen dragen. Terecht tekende de verdediging hoger beroep aan. Voordat het gerechtshof in Arnhem zich opnieuw over de zaak kon buigen, dook echter nieuw bewijs op en daarover handelt de volgende paragraaf.

Anita's hervonden herinnering

Op 8 december 2004, anderhalf jaar na de dag waarop haar grootouders het leven lieten en zij zelf zwaargewond geraakt was, is kleindochter Anita op bezoek in de kapsalon van haar oudtante Corina (Corry) Zagers. Plotseiling en voor zover wij weten zonder enige uitlokking, blijkt Anita zich dingen over 12 juli 2003 te herinneren die zij zich eerder niet herinnerde en waarvan psycholoog Ghys in zijn rapport van 3 november 2003 voorspeld had dat zij zich nooit meer iets van die dag zou kunnen herinneren. Trouwens, nog op 6 december 2004 bevestigde de GGD Gelre-IJssel deze voorspelling nog eens, die twee dagen later door de gebeurtenissen werd ingehaald.

De kapsalon

Volgens tante Corry herinnert Anita zich plotseling dat zij op 12 juli 2003 bij haar opa en oma geweest is, dat ze daar broodjes gegeten heeft en gespeeld heeft met buurjongen Jonne. Zij herinnert zich ook dat zij in het kantoortje was toen daar een man, wiens signalement overeenkomt met dat van Olaf, doende was met haar opa de koop van een auto af te ronden. Olaf bevestigt Anita's aanwezigheid in het kantoortje, zodat wij veilig kunnen aannemen dat wat zij verder over de gang van zaken zegt betrekking heeft op het afronden van de koop met Olaf.

Opa was volgens Anita een formulier aan het invullen en Olaf zou gezegd hebben dat hij fijn zaken met haar opa had gedaan. 'Toen ging hij recht staan en pakte wat uit zijn zak.' Dat Anita dit gezegd heeft, weten wij uit de verklaring van Tante Corry, die zij op 12 december bij de politie aflegt: 'Hierna heeft Anita niets meer verteld.'

De gang van zaken wordt op essentiële punten bevestigd door mevrouw Carien Sleumer, een klant die op dat moment in de kapsalon aanwezig was.⁴³ In het dossier bevindt zich een handgeschreven notitie van mevrouw Sleumer, die zij naar eigen zeggen nog 'diezelfde avond' heeft gemaakt. Wij citeren de kritische passage uit die notitie:

'Die boef⁴⁴ heeft opa nog een hand gegeven op de goede samenwerking en toen stond hij op en ging met zijn hand naar de broekzak, en dan weet ik het niet meer.'

Het feit dat mevrouw Sleumer die herinnering die avond schriftelijk vastlegde, wijst erop dat zij het belang beseftte van Anita's onverhoedse uitlating. Dat beseftte tante Corry ook, want zij vroeg Anita om het ook aan haar partner Isaac Jacobs, die zich in de woning boven de kapsalon bevond, te gaan vertellen. Jacobs bevestigt dat.

Gaat het om een echte herinnering? Dat is niet onmogelijk en zelfs waarschijnlijk. Eerder legden wij uit dat het in gevallen van organische amnesie gebruikelijk is dat het amnestische gat met het verloop van tijd krimpt, maar zich nimmer helemaal sluit: de Wet van Ribot. Anita's hervonden herinnering aan de gebeurtenissen op 12 juli 2003 kan daar een product van zijn en is om die reden van belang. De verleiding is groot om te denken dat haar herinnering nu reikt tot kort – enkele seconden? – voor het eerste

schot viel, maar dat lijkt ons een overhaaste gevolgtrekking. Wij komen in het vervolg nog omstandig op deze kwestie terug.

Het studioverhoor

Op 21 december 2004 wordt Anita over haar hervonden herinnering verhoord door rechercheur Josien Schijns. Dat verhoor is geregistreerd op video, waarvan ook een transcriptie is gemaakt. Anita vertelt dan opnieuw wat wij al weten uit de verklaringen van drie getuigen, maar de hoop is natuurlijk dat het amnestische gat in haar herinnering nog iets verder gekrompen zal zijn. Het probleem is echter dat Anita inmiddels *weet* wat men hoopt dat zij zich zal herinneren, namelijk dat zij een pistool uit de zak van Olaf zag komen. Daarmee wil *niet* gezegd zijn dat haar dat door anderen, bijvoorbeeld tante Corry, ook is voorgezegd. Tante Corry heeft verklaard dat zij zich had voorgenomen niet met Anita te praten over haar nieuwe herinnering. Daar heeft tante Corry zich niet helemaal aan gehouden: door haar ondervraagster enkele keren gevraagd hoe zij aan onderdelen van haar kennis gekomen is, antwoordt Anita vier keer dat zij dat van haar tante gehoord heeft, maar uit niets blijkt dat haar tante haar heeft voorgezegd dat zij moet zeggen een pistool gezien te hebben. Maar Anita weet inmiddels dat haar grootouders zijn doodgeschoten en dat zij erbij was toen op haar opa werd geschoten. Die enkele wetenschap maakt het problematisch wanneer rechercheur Schijns tijdens het studioverhoor met vragen probeert uit te vinden of het amnestische gat sinds Anita's uittalingen in de kapsalon verder gekrompen is. Wij citeren een fragment uit de transcriptie over het moment waarop Olaf opstond en zijn hand in zijn zak stak:

Anita: Voordat die meneer het geld gaf, had hij het al gedaan.

Ondervraagster: Wat had hij gedaan?

Anita: Toen had hij geschoten.

Ondervraagster: Hoe weet je dat?

Anita: Dat komt me ineens op.

Ondervraagster: Met wat heeft die meneer geschoten?

Anita: Met een pistool.

(...)

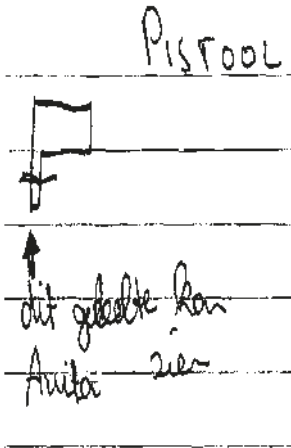
Ondervraagster: Op wat schoot die meneer?

Anita: Dat weet ik niet.

Ondervraagster: Dat weet je niet. Het komt ineens in je op. Waar had die meneer dat pistool?

Anita: Hij had het in de rechterzak.

Het is verleidelijk om in deze dialoog de *missing link* in het bewijs te zien: Anita plaatst een pistool in de hand van Olaf. Hoewel, niet helemaal: zij maakt op een haar aangereikt vel papier een tekeningetje van wat een pistool moet voorstellen (figuur 3) en zet er een streepje door om aan te geven welk deel daarvan zij gezien heeft. En dat zij dat gezien heeft komt ineens in haar op. Tevens verklaart zij over het pistool dat het ‘een klein pistool [was], een soort James Bond-pistool, niet zo’n kleintje, maar iets groter.’ Met deze tekening is echter van alles mis. Zo lijkt zij op de tekening de loop van het pistool te hebben gemarkeerd als zijnde het onderdeel dat zij heeft gezien, omdat deze over het algemeen smaller worden getekend dan de kolven. Afgezien van de tekenkwaliteiten – zelfs volwassenen zijn slecht in staat een correcte tekening van een pistool te maken – is de positie van de loop bevreemdend. Deze is namelijk naar beneden gericht. Dat zou betekenen dat Olaf het wapen verkeerd in zijn broekzak zou hebben gestoken; hij moet nu immers eerst het wapen, na het uit de broekzak halen, met twee handen omdraaien vooraleer hij kan schieten. Dat zou Jaco tijd hebben gegeven om te reageren.

Figuur 3 De tekening van Anita op ware grootte (tekst in tekening is afkomstig van verhoorster)

In bovenstaande dialoog hebben wij een passage vet gemarkeerd, omdat wij er een kanttekening bij willen plaatsen. De gemarkeerde zin – ‘voordat die meneer het geld gaf, had hij het (het schieten) al gedaan’ – impliceert dat Jaco het woord ‘voldaan’ op de rekening geschreven zou hebben *voordat* het geld daadwerkelijk aan hem was overhandigd en geteld. Dat nu komt ons in hoge mate onwaarschijnlijk voor omdat dat in strijd is met hoe getuigen hebben verklaard over het zaken doen van Jaco. Hij schreef pas ‘voldaan’ als hij zijn geld heeft gekregen, eerder niet.

Heeft de recherche niettemin het beslissende stukje nog ontbrekend bewijs in handen? Rechercheur Schijns is daar niet zeker van en komt even later op de kwestie terug:

Ondervraagster: Je hebt straks verteld dat je die meneer met de hand in de zak zag gaan en je zei daarna nog dat je iets zwarts zag, zoals een pistool, als je dat zwart ziet hoe weet je dat dit een pistool is?

Anita: Nou, dat dacht ik.

Ondervraagster: Hoe komt het dat je dat denkt? Denk je dat omdat je het gehoord hebt, heb je dat toen gedacht, of heb je dat gelezen of anders?

Anita: Ja, ik heb het toen het gebeurd is gedacht.

Ondervraagster: En wat dacht je toen?

Anita: Ja, het zal wel een pistool zijn, het kan natuurlijk ook zijn beurs zijn, die zwart is.⁴⁵

Ondervraagster: En wat dacht je toen je het zag?

Anita: **Ja, toen wist ik het nog niet.**

De vet gemarkeerde zin maakt duidelijk hoe men bovenstaande mededelingen moet interpreteren. Wat kwam er nu uit Olafs zak? ‘iets zwarts.’ Dat het misschien een pistool was, ‘heb (ik) toen het gebeurd is gedacht’. Maar ‘toen het gebeurd is’ kon Anita nog niet bevroeden wat er uit die zak zou komen: als zij op dat moment dacht dat het wel eens een pistool zou kunnen zijn, dan dacht Anita iets heel onwaarschijnlijks. De gemarkeerde zin bevestigt dat: ‘Toen wist ik het nog niet.’ Maar nu, tijdens het studioverhoor weet zij het wel, want zij weet inmiddels dat haar opa is doodgeschoten. De mededeling dat het zwarte dat zij zag – niet uit te sluiten valt dat dit een authentieke herinnering is – ‘natuurlijk ook zijn beurs (kan) zijn die zwart is’, moet voor haar ondervraagster een teleurstelling zijn geweest. Daarmee bedierf Anita wat even een cruciaal onderdeel van de bewijsvoe-

ring had kunnen worden.⁴⁶ Het siert de ondervraagster dat zij, blijkens de transcriptie, geen poging heeft ondernomen om de schade voor de bewijsvoering van Anita's nuancering te herstellen.

Er is nog een fragment uit het verhoor van Anita dat aandacht behoeft.

Ondervraagster: Je zegt dat opa de naam schreef. Wat voor naam schrijft opa?

Anita: **Van Olaf H.**

Ondervraagster: Olaf H. Hoe weet je dat die naam Olaf H.

Anita: Omdat tante Corry mij dat heeft gezegd. Wij hebben afgesproken dat als je iets niet weet, dan zeg je het gewoon.⁴⁷

Ondervraagster: Wat voor naam schreef opa op het papier. Heb je dat gelezen of heb je dat alleen van tante Corry of denk je dat of anders?

Anita: Ik heb het gelezen.

Ondervraagster: Wat voor naam stond daar?

Anita: **Olaf H.**

Ondervraagster: Hoe wist opa dat die meneer Olaf H. is.

Anita: Omdat hij dat heeft gevraagd, de naam.

Ondervraagster: Wat vroeg opa?

Anita: Hoe heet je.

Ondervraagster: Wat zei hij?

Anita: Ja, **Olaf H.**

Ondervraagster: Wat vroeg opa nog meer?

Anita: Weet ik niet meer.

Uit het verhoor van Anita lijkt zij zich tot in detail te hebben herinnerd wat opa allemaal met Olaf had gedaan in het kantoortje. Het bovenstaande fragment laat echter zien dat er sprake is geweest van informatie van buitenaf waarmee Anita gevoed is. Wij weten immers zeker dat er op de nota niet Olaf H. maar gewoon Olaf Huisman staat. Bovendien is het vreemd dat Anita de naam Huisman afkort met H.⁴⁸ Het antwoord van Anita verwondert de verhoorster ook, want zij vraagt daar over verder. Dat doet zij met behulp van een meerkeuzevraag. Dat is een ondervragingsmethode waarvan bekend is dat deze sturend is.⁴⁹ Dat blijkt ook, want Anita verklaart daarna dat zij dat zelf gelezen heeft. Overigens blijkt uit het verhoor van Anita dat tante Corry Anita van meer informatie heeft voorzien. Anita

is daar ook eerlijk over, want ze geeft herhaaldelijk aan dat zij bepaalde dingen weet omdat tante Corry dat heeft verteld.

Het gerechtshof

In zijn arrest van 14 juli 2005 vernietigt het gerechtshof in Arnhem het vonnis van de rechtbank in Zutphen, maar voor Olaf maakt het niets uit, want hij krijgt opnieuw levenslang.⁵⁰ De moorden op Jaco Zagers en zijn vrouw Ifje acht ook het hof bewezen, en aan de aanslag op Anita tilt het hof zwaarder dan de rechtbank had gedaan, namelijk als een poging tot gekwalificeerde doodslag omdat, in de woorden van het hof, die poging vooraf werd gegaan door de moord op haar grootvader en werd gepleegd met het oogmerk om ‘aan zichzelf straffeloosheid te verzekeren’.⁵¹

De bewijsmiddelen

Het belangrijkste verschil zit hem erin dat het hof andere bewijsmiddelen aan de veroordeling ten grondslag legt. Dat komt ten dele omdat het hof in het studioverhoor van Anita, zoals hiervoor gesproken, een nieuw bewijsmiddel ziet, dat er nog niet was toen de rechtbank zich over de zaak boog. Maar ook uit de al bij de rechtbank beschikbare bewijsmiddelen maakt het hof in zijn arrest een andere keuze. Wij citeren de door het hof gebruikte bewijsmiddelen:

1. de verklaringen van de getuigen Cai van de Venne en Rick Antonisse, waaruit blijkt dat de verdachte de beschikking had over een vuurwapen;
2. de verklaring van de verdachte, inhoudende dat hij op 12 juli 2003 op het kantoor van Jaco Zagers alsmede in de woning van de familie Zagers (...) aanwezig is geweest;
3. de verklaring van Anita bij gelegenheid van het studioverhoor, waaruit volgt dat zij op het kantoor van haar opa in de rechterbroekzak van de verdachte een stukje van een pistool zag en dat de verdachte vervolgens het pistool te voorschijn heeft gehaald;
4. de verklaringen van de getuigen Carl Salverda, Ynes Bosma en Jonne Sluiskes, waaruit volgt dat tijdens de aanwezigheid van de verdachte op het adres (...) aldaar geschoten is.’

Bij de bewijsmiddelen 1 en 3 horen bewijsoverwegingen, waarvan wij in het vervolg de belangrijkste weergeven.

Het pistool dat Cai en Rick bij Olaf zagen

Zoals eerder vermeld, zouden Rick en Cai op de avond van 11 juli 2003 een bezoek aan de woning van Olaf gebracht hebben. Ze kwamen daar 'een tafeltje' halen volgens Olaf. Wat voor tafeltje dat was en waarom zij het kwamen halen, blijft onduidelijk. Zij arriveerde bij het huis van Olaf in de Porsche van de moeder van Cai. Olaf wilde daar een ritje in maken, maar dat vond Cai niet goed. Eenmaal binnen en in de keuken haalde Olaf een pistool uit een plastic zak en richtte het op Cai, die weliswaar dacht dat Olaf dat niet serieus bedoelde, maar zich toch onprettig voelde. Het pistool verdween weer in de plastic zak en Olaf borg het op in een van de keukenkastjes. Op grond van de, weliswaar 'niet volstrekt gelijklopende', verklaringen van beide bezoekers is naar het oordeel van het hof 'komen vast te staan dat de verdachte op de avond voor de schietpartij een pistool tot zijn beschikking had'.

Maar zijn Cai en Rick wel geloofwaardige getuigen? Dat vraagt ook het hof zich af. Zij zijn immers Olafs compagnons in de zich in diens woning bevindende hennepplantages en kunnen alleen al om die reden geen aanspraak maken op een onbesmeurd blazoen. De verdediging voerde aan dat Cai en Rick wellicht 'uit rancune vanwege het teloorgaan van de hennepkwekerij' werden geïnspireerd tot het afleggen van een valse verklaring. Maar het hof houdt dat voor onwaarschijnlijk omdat zij zich bij het afleggen van een opzettelijk valse verklaring tegen de verdachte van de schietpartij 'van de verstreckende consequenties, te weten dat de verdachte als de mogelijke dader van de schietpartij zou worden aangemerkt, bewust moeten zijn geweest'. Met andere woorden, het hof neemt aan dat Cai en Rick het afleggen van een valse verklaring met zo vergaande consequenties wel niet over hun hart zouden hebben kunnen verkrijgen. Wij kunnen over deze veronderstelling van het hof niet oordelen, omdat wij eigenlijk nauwelijks iets weten over de levenswandel van Rick en Cai. Het dossier bevat daarover geen informatie en ook de zaakofficier van justitie en een van de bij het onderzoek van deze zaak betrokken rechercheurs, aan wie wij daarover vragen stelden tijdens het gesprek dat wij met hen hadden, konden ons daarover niet inlichten. En, voegen wij toe, ook het hof wist daar eigenlijk

niets over, want dat had de beschikking over hetzelfde dossier als dat wij hebben bestudeerd.

Wij herinneren de lezer eraan dat Olaf anders verklaart over het bezoek van Rick en Cai aan zijn woning. Het zou niet op 11 juli 2003 hebben plaatsgevonden, maar precies een week eerder. Hij zou zijn compagnons die avond ervan hebben beschuldigd dat zij hem met zekere regelmaat niet het hem toekomende deel van de opbrengst van de hennepoogst hadden gegeven. Dat moet, denken wij, op ruzieachtige toon gebeurd zijn en dat maakt de opmerking van de op dat moment ook in de woning aanwezige Agneta van belang, die inhoudt dat zij die avond niet gehoord heeft dat de drie mannen met stemverheffing spraken. De mededelingen van Olaf over dat bezoek ontlenen wij aan een gesprek dat wij op 29 oktober 2007 in de gevangenis met Olaf hadden.

De verklaringen van Cai en Rick, die Olaf in het bezit van een pistool stelden, werd door de rechtbank niet voor bewijs gebruikt. Vond de rechtbank, die onmiskenbaar in bewijsnood verkeerde, Rick en Cai als getuigen toch niet geloofwaardig genoeg?

De hervonden herinnering van Anita

Nadat Anita er in de kapsalon van haar oudtante blijkt van had gegeven dat zij zich plotseling dingen van de dag van de moorden herinnerde – herinneringen waarover het hof zich niet uitlaat, maar die wij voor authentiek houden – werd zij in een verhoorstudio daarover opnieuw ondervraagd. De herinneringen uit de kapsalon waren weliswaar interessant, maar stopten op het moment dat zij voor het bewijs in deze zaak van belang zouden kunnen worden. En inderdaad, tijdens het studioverhoor zegt Anita iets meer dan zij eerder in de kapsalon gezegd had.

Aan dat ‘iets meer’ hecht het hof naar eigen zeggen grote betekenis. Het heeft de video-opname van het studioverhoor dan ook ‘zorgvuldig bestudeerd’ en met de ‘behoedzaamheid’ die passend is bij een verklaring van zulk een jeugdig persoon;⁵² Anita was op dat moment 10 jaar oud.

Wat zegt Anita gezien te hebben? Dat zij zich herinnert in het kantoortje van haar grootvader aanwezig geweest te zijn terwijl haar opa en Olaf doende waren de koop van een auto af te ronden. Opa was de verkoopnota aan het opmaken. Die nota is door de recherche ook in een lade van het bureau gevonden, voorzien van de handtekeningen van Jaco Zagers en

Olaf en met de aantekening 'voldaan'.⁵³ Al deze zaken hebben wij hiervoor al besproken.

Toen stond Olaf op en stak zijn hand in zijn rechterbroekzak. Dat was nieuw: in de kapsalon had Anita dat nog niet gezegd. In het vervolg van het verhoor komt er nog iets nieuws uit: uit die broekzak kwam 'iets zwarts'. Nog weer later tijdens het verhoor voegde zij aan 'iets zwarts' toe dat dat best een stukje van een pistool geweest kon zijn. Zij maakt het tekeningetje dat wij hiervoor al opnamen, op grond waarvan men zou kunnen concluderen dat 'iets zwarts' de punt van de loop van een pistool geweest zou kunnen zijn. Dat zou raar zijn, want het zou betekenen dat Olaf het pistool met de loop naar boven in zijn zak had, waardoor hij het alvorens te kunnen schieten eerst in zijn hand zou hebben moeten omdraaien. Maar misschien moeten wij aannemen dat Anita in haar tekeningetje met het dunste deel van de winkelhaak de kolf bedoeld heeft en dat 'iets zwarts' een puntje daarvan was.

Maar, voegt Anita toe: 'Het kan natuurlijk ook zijn beurs zijn, die zwart is.' Over dat voorbehoud zegt het hof dat het 'aan de door Anita geopperde mogelijkheid dat het iets anders geweest kan zijn dan een pistool, bijvoorbeeld een beurs, geen andere betekenis (hecht) dan dat Anita daarmee een hypothetische mogelijkheid heeft aangegeven.' Het hof ziet daarbij over het hoofd dat de mogelijkheid dat het om een pistool ging al evenzeer een hypothetische mogelijkheid is.

Maar voor de mogelijkheid dat Anita wel degelijk een stukje van een pistool gezien heeft, pleit naar het oordeel van het hof nog een ander onderdeel van haar verklaring. Anita gaf volgens het hof een beschrijving van het pistool: 'Het was een klein pistool, een soort James Bond-pistool, niet zo'n kleintje, maar iets groter.' Dat is dunkt ons een wel heel summiere beschrijving, te meer als wij ons realiseren dat ieder die met zekere regelmaat televisie kijkt, weet hoe een pistool eruit ziet. Anita geeft er bovendien blijk van te weten wie James Bond is die altijd een pistool bij zich draagt en dat ook nogal eens gebruikt. Maar de toevoeging dat het pistool 'niet zo'n kleintje was, maar iets groter' zou men toch kunnen zien als een aanwijzing dat het wel degelijk om een waarneming gaat. Die conclusie trekt het hof ook, namelijk 'dat Anita niet alleen een klein stukje van het pistool in de rechterbroekzak van de man heeft gezien, maar dat zij tevens het gehele pistool moet hebben gezien, want alleen dan is verklaarbaar dat Anita de hiervoor genoemde details van het pistool kan opnoemen.' Deze conclusie van het hof laat zich als volgt samenvatten: Anita herinnert het zich wel-

iswaar niet, maar zij heeft wel degelijk het hele pistool in de hand van de verdachte gezien.

Een andere interpretatie van Anita's verklaring lijkt ons mogelijk: bij de aanvang van het studioverhoor wist zij dat haar grootvader met een pistool was doodgeschoten. Wat was er dan eenvoudiger om op grond van die wetenschap te bedenken dat 'iets zwarts' dat zij uit de broekzak van Olaf zag komen, wel eens een stukje van een pistool geweest zou kunnen zijn? Hoewel, het kan natuurlijk ook... etcetera.

De in de voorgaande alinea omschreven mogelijkheid impliceert niet dat Anita 'voorgeprogrammeerd' – het woord dat het hof gebruikt – zou zijn om te zeggen dat zij (een deel van) een pistool in de hand van de verdachte heeft gezien. Er is, zegt het hof, 'geen enkele aanwijzing dat Anita op dat moment "voorgeprogrammeerd" was of anderszins de neiging had om met een verklaring die niet strookte met haar eigen waarneming te voldoen aan een wens van een derde'. Zulke aanwijzingen hebben ook wij niet opgemerkt, maar dat sluit de in de vorige alinea geopperde hypothese niet uit.

Als wij met het hof aannemen dat 'iets zwarts' dat Anita uit de broekzak van de verdachte zag komen inderdaad een stukje van een pistool was, dan mag men ook aannemen dat het schot dat Jaco dodelijk verwondde kort daarna gevallen is. Maar Anita herinnert zich niet dat de verdachte op enig eerder moment de koopsom aan Zagers heeft overhandigd en dat het geld toen ook geteld is; het ging immers over een groot bedrag.⁵⁴ Dit tellen moet, gezien de hoeveelheid biljetten, enige tijd in beslag genomen hebben. Tijdens het studioverhoor zegt Anita daar desgevraagd over: 'Voordat die meneer het geld gaf, had hij het al gedaan.' Dat zou kunnen, maar die gang van zaken verdraagt zich slecht met de wetenschap dat op de in het bureau gevonden verkoopnota zowel de handtekeningen van Jaco en Olaf stonden als ook het woord 'voldaan'. Wat wij via familieleden en kennissen weten over de wijze waarop Jaco zijn zaken deed – wij schreven daar hiervoor al over – sluit naar ons oordeel uit dat Jaco ooit 'voldaan' op die nota zou hebben geschreven voordat de koopsom ook daadwerkelijk voldaan was. Als die conclusie juist is, dan moet tijdens het studioverhoor het gat in de herinnering van Anita nog groter zijn geweest dan het hof kennelijk aannam. De vraag is dan wat er zich op dat moment nog meer in dat gat bevond. De dingen die Olaf zegt dat er gebeurd zijn: zijn verzoek om van de wc gebruik te mogen maken en de komst van een onbekende man? Kunnen wij die dingen uitsluiten enkel omdat Anita zich die niet herinnert?

De wc

Olafs bewering dat hij nadat de koop was afgerond en voor zijn vertrek nog van de wc in de woning mocht maken, houdt het hof voor ongeloofwaardig. Er is namelijk een getuige die zegt: 'Ik weet zeker dat Jaco niemand gebruik zou laten maken van zijn toilet. Het toilet was zijn heiligdom. Zelfs ik mocht er geen gebruik van maken' en die ik was bij de Zagers nog wel 'kind aan huis'. Wat Olaf erover zegt, kan daarom niet waar zijn, redeneert het hof. Wij weten niet goed wat te denken van deze redenering en beperken ons ertoe op te werpen dat een huisvriend van de Zagers ons niet de meest betrouwbare getuige lijkt, zeker als hij iets eigenaardigs zegt. Want hoe ging dat in huize Zagers als je daar, bijvoorbeeld als huisvriend, geruime tijd op bezoek was?

Voorbedachte rade

Als Olaf die dag inderdaad een pistool bij zich droeg, dan is de vraag waarom hij dat meenam. Dan moet hij tevoren bedacht hebben dat hij dat zou gaan gebruiken. Dat wijst volgens het hof op 'bedaald nadenken voorafgaand aan dat schieten'. Onze kanttekening bij die inderdaad voor de hand liggende conclusie van het hof is, dat Olafs nadenken wellicht 'bedaald' was, maar ook volstrekt irrationeel. Hij is die dag zichtbaar voor ieder die toevallig in de buurt was, op het bedrijfsterrein en de oprit van de woning aanwezig geweest en is al even openlijk met Jaco naar het postkantoor gegaan om de auto op zijn naam te laten zetten. Daar moest hij zich legitimeren en de auto is dan ook op zijn echte naam gezet. Als het inderdaad zijn plan was om zich daarna zonder betalen van een auto meester te maken, dan is de wijze waarop hij daarbij te werk is gegaan wel de domst denkbare manier geweest. Voor hoe dom zijn wij bereid Olaf te houden?

'Onbegrijpelijk' gedrag van Olaf

Volgens het hof is een aantal gedragingen en nalatigheden van Olaf onbegrijpelijk als wij moeten aannemen dat hij enkel getuige is geweest van de schietpartij. Hij heeft bij zijn vertrek, onmiddellijk of na enige tijd, noch de politie gewaarschuwd noch medische hulp ingeroepen 'terwijl hij toch begrepen moet hebben dat er bij de schietpartij in ieder geval gewonden konden zijn gevallen'.

‘Evenmin,’ schrijft het hof, ‘heeft hij de politie of zijn vriendin en haar broer geïnformeerd omtrent hetgeen waarvan hij kort daarvoor getuige was geweest. Wel heeft de verdachte de bagage van zijn vriendin en haar broer in de auto geladen, waarna zij onmiddellijk naar Roemenië zijn vertrokken. Naar het oordeel van het hof passen deze gedragingen bij een dader, die tracht zichzelf (van) straffeloosheid te verzekeren, en niet bij een getuige die in paniek verkeert naar aanleiding van hetgeen hem is overkomen.’ Ook zijn gedrag tijdens de rit naar Roemenië wijst volgens het hof in die richting. Zo probeerde hij zich middels telefoongesprekken⁵⁵ met personen in Nederland⁵⁶ ‘op slinkse wijze [...] te laten informeren omtrent de ontwikkelingen in Winterswijk’, en hield hij zich tijdens die gesprekken ‘volstrekt van den domme [...] met betrekking tot de schietpartij’. Dat alles had ‘ten doel te voorkomen dat hij in verband werd gebracht met de schietpartij’. Allicht, zijn wij geneigd te zeggen, hij moet zich gerealiseerd hebben dat zijn eenvoudig aantoonbare aanwezigheid tijdens de schietpartij hem voor de politie tot een voor de hand liggende verdachte zou maken.

Of Olaf de schutter nu wel of niet geweest is, in beide gevallen had hij een goede reden om er niet mee in verband gebracht te worden.⁵⁷ Maar hij moet op zeker moment – wellicht was dat tijdens de dagen die hij op de terugweg van Wenen in Bochum doorbracht – hebben beseft dat er geen ontkomen aan was: zijn baas Wasseem had hem per telefoon verteld dat de politie hem wilde spreken. Zijn enige alternatief was naar Roemenië gaan en daar blijven. Daar zou, zo zei hij ons tijdens het gesprek dat wij in de gevangenis met hem hadden, niemand hem hebben kunnen vinden. Wat daarvan zij, een permanente vlucht naar een land als Roemenië zou natuurlijk wel een drastische oplossing zijn geweest, zij het dat voor iemand die drie mensen heeft doodgeschoten en daar niet voor wil opdraaien alleen een drastische oplossing in aanmerking komt. Het hof ziet Olafs vlucht richting Roemenië als een belastend gegeven: ‘Niet uitgesloten moet worden geacht dat de verdachte deze tijd [in Bochum doorgebracht] nodig heeft gehad om sporen uit te wissen (zoals het [laten] uitwassen van het T-shirt, dat hij ten tijde van de schietpartij droeg⁵⁸ [...] en om het verhaal te bedenken dat hij vanaf dat moment als de waarheid is gaan presenteren.’ Maar hij is wel naar Winterswijk teruggekeerd, heeft zich bij de politie gemeld en heeft op alle punten aan het onderzoek meegewerkt.

Het motief

Bij de behandeling van de zaak door het gerechtshof heeft de verdediging tegengeworpen dat ‘een sluitend beeld omtrent de toedracht van de gebeurtenissen ontbreekt en het motief “diefstal van de auto” niet kan worden aangenomen’. De eerste helft van dit verwijt snappen wij niet goed: het hof heeft zich wel degelijk een helder beeld van de gebeurtenissen gevormd. Maar hoe zit dat met het motief? Een eenvoudiger en minder riskante wijze om een auto te stelen laat zich denken.

Wij citeren het hof over deze kwestie:

‘Het Hof acht niet onwaarschijnlijk dat verdachtes motief om Jaco Zagers neer te schieten van financiële aard was, aangezien de koop van de auto niet bij de familie Zagers is aangetroffen, *doch wat zijn precieze motief was, is het hof niet duidelijk geworden*. De conclusie van de verdediging, die er op neerkomt dat geen bewezenverklaring kan volgen wanneer het motief niet bekend is geworden, *vindt echter geen steun in het recht.*’ (cursiveringen door ons toegevoegd)

Dat de tegenwerping van de verdediging geen steun vindt in het recht, spreken wij niet tegen, maar zij vindt, denken wij, wel enige steun in de logica. De kwestie klemmt vanwege de wijze waarop Ifje Zagers om het leven is gebracht, niet alleen met een schot door het hoofd, maar vervolgens ook nog met een nekschot. Gebeurde dat laatste om er zeker van te zijn dat deze getuige was uitgeschakeld, die misschien de schietpartij in het kantoor heeft gezien en die in ieder geval Olafs aanwezigheid aldaar zou kunnen bevestigen, omdat zij hem koffie bracht? Maar die voorzorg nam hij niet in acht bij haar echtgenoot en kleindochter. En ook niet bij buurjongen Jonne en de twee personen die op het bedrijfsterrein aanwezig waren toen hij daar in de auto stapte en die een signalement van hem zouden kunnen geven, wat ze ook daadwerkelijk gedaan hebben. De wijze waarop Ifje Zagers werd geëxecuteerd, rechtvaardigt het vermoeden dat het op de 12^e juli 2003 niet om diefstal ging, maar om een wraakoefening of afrekening. Op dat vermoeden komen wij in het vervolg nog terug.

De Hoge Raad

Beroep in cassatie werd ingesteld, dat de Hoge Raad in zijn arrest van 21 november afwees.⁵⁹ In het arrest kan men lezen dat Anita op zeker moment tijdens het studioverhoor verklaard heeft ‘dat de man een pistool in zijn zak had, waarvan zij een stukje gezien heeft’.⁶⁰ Maar dat heeft Anita niet gezegd. Zij heeft gezegd dat zij dat dacht, niet toen, maar nu tijdens het verhoor: ‘toen wist ik dat nog niet’; de desbetreffende passage van de transcriptie hebben wij hiervoor al geciteerd. Wellicht had de Hoge Raad dat onderscheid moeten opmerken, zij het dat de advocaat-generaal er in haar conclusie aan herinnert dat de Hoge Raad het werk van een gerechtshof slechts marginaal dient te toetsen en dat ‘de rechter vrij is in de waardering van het beschikbare bewijsmateriaal’.

Schreven wij aan het slot van onze bespreking van het vonnis in eerste aanleg, bij wijze van tussentijdse conclusie, dat de toen beschikbare bewijsmiddelen en de daarop gebaseerde bewijsoverwegingen de bewijsbeslissing niet konden dragen, over het arrest van het gerechtshof durven wij ons niet even beslist uit te laten. Voor het hof speelde de verklaring van Anita tijdens het studioverhoor, waarover de rechtbank nog niet kon beschikken, ‘een prominente rol’. Hoe men pertinente delen daarvan moet verstaan is, zo hebben wij in het voorgaande proberen aan te tonen, lang niet duidelijk. Is de interpretatie van het hof zo overtuigend dat de kanttekeningen die wij erbij plaatsten terzijde kunnen worden gelegd?

Scenario's

Net als eerder de Zutphense rechtbank had gedaan, veroordeelde het gerechtshof in Arnhem Olaf tot levenslange gevangenisstraf voor de moorden op Jaco en Ifje Zagers en een poging tot (gekwalficeerde) doodslag op Anita. Tot op de dag van vandaag ontkent Olaf de delicten waarvoor hij onherroepelijk is veroordeeld. Hij was weliswaar op het fatale tijdstip aanwezig op de plaats van het delict, maar als getuige. Van de gebeurtenissen op 12 juli 2003 en de periode daarna schetst Olaf een scenario dat moet rivaliseren met het scenario dat de rechters die hem veroordeelden voor het juiste houden. De vraag die wij in deze paragraaf willen proberen te beantwoorden is welk van deze twee scenario's het meest waarschijnlijke is. Of misschien moeten wij zeggen: welk van de twee scenario's het minst onwaarschijnlijke is.

Het schuldige scenario van justitie

Van de vier hiervoor opgesomde bewijsmiddelen die het gerechtshof aan de veroordeling ten grondslag legde, zijn er twee buiten discussie: dat Olaf zelf toegeeft tijdens de schietpartij in de woning van de slachtoffers aanwezig te zijn geweest, en de drie getuigen die dat ook nog eens, ten overvloede, bevestigden; zij zagen Olaf immers de woning verlaten nadat zij de schoten gehoord hadden. De twee andere bewijsmiddelen behoeven nadere beschouwing.

De verklaringen van Cai van de Venne en Rick Antonisse

Rick en Cai verklaren op de avond van 11 juli 2003 een bezoek te hebben gebracht aan de woning van Olaf en daar toen gezien te hebben dat Olaf een pistool had.

Het tafeltje

Wat kwamen Rick en Cai bij Olaf doen? Volgens Olaf kwamen zij een tafeltje halen. Hoezo, een tafeltje? Het vervoermiddel waarmee zij gekomen waren was de Porsche van de moeder van Cai. Dat is niet een vervoermiddel waarin je gemakkelijk een tafeltje vervoert. Maar het hangt het er natuurlijk vanaf hoe groot dat tafeltje was; misschien was het wel een heel klein tafeltje. Wij zijn geneigd dit verhaal over een tafeltje niet te geloven, maar kunnen geen reden bedenken waarom Olaf daarover zou liegen. Over de reden van dit bezoek zeggen Rick en Cai dat zij kwamen kijken of er in Olafs woning weer stroom was; die was immers op zeker moment afgesloten. Dat lijkt ons een even onaannemelijke verklaring voor hun bezoek aan Olaf. In verband met de hennepkwekerij taptte Olaf namelijk illegaal stroom af.

Het pistool

Of Rick en Cai nu een tafeltje kwamen halen of een andere reden voor hun bezoek hadden, dat vlakt niet uit dat zij in handen van Olaf een pistool hebben gezien. Als dat waar is, is dat belastend voor Olaf. Dat er bij een latere huiszoeking door de politie geen pistool in Olafs woning is aangetroffen, zegt weinig: het zou voor Olaf een koud kunstje zijn geweest om zich tijdens de reis naar Wenen van een pistool te ontdoen.

Olaf ontkent het bezoek van Cai en Rick niet, maar zegt dat het precies een week eerder heeft plaatsgevonden, al voegt hij toe niet geheel zeker te zijn van het tijdstip. Ook dat ontkracht het belastende karakter van hun getui-

genverklaring niet. Bezoeken van een of beide mannen zijn overigens geen zeldzame gebeurtenissen geweest: zij kwamen daar geregeld om voor de hennepplanten te zorgen, dikwijls als Olaf er vanwege zijn werk als vrachtwagenchauffeur niet was.

Dat Rick en Cai te eniger tijd niet lang vóór 12 juli 2003 bij hem op bezoek zijn geweest toen hij thuis was, ontkent Olaf niet. Bij die gelegenheid zou Olaf hun gezegd hebben te vermoeden dat zij hem niet altijd het hem toe-komende deel van de opbrengst van de hennepplantage gegeven hadden, maar, zo zei hij ons, dat vermoeden kon hij niet hard maken, ‘maar ik wist dat het niet klopte’.⁶¹ Wellicht kwamen Rick en Cai die avond weer een keer met hem afrekenen en sprak Olaf in die context de beschuldiging uit dat hij meende op meer geld aanspraak te kunnen maken.⁶² Olaf zou toen gezegd hebben dat hij geen zaken meer wilde doen met Rick en Cai: ‘Ik verkoop wat er nu staat en dan wil ik jullie niet meer zien. Jullie hebben jullie leven en ik het mijne.’

Olaf zat om geld verlegen omdat hij een nieuwe auto wilde kopen. Cai en Rick zullen het verwijt dat zij Olaf tekortdeden wel niet goedmoedig geïncasseerd hebben, maar een schreeuwpartij kwam er niet van, want de ook aanwezige broer van zijn vriendin Agneta verklaarde niet te hebben gehoord dat er met stemverheffing gesproken werd. Wij zouden ons kunnen voorstellen dat Olaf zijn compagnons in de hennepteelt toen een pistool getoond heeft om hen te intimideren: ‘Als jullie mij bedonderen, ben ik in staat jullie mores te leren.’ (Dit laatste is geen echt citaat.)

Agneta

Vriendin Agneta en haar broer Ara ontkennen beiden die avond of bij enige andere gelegenheid een pistool gezien te hebben, maar zij waren dan ook niet in de keuken waar Rick en Cai naar hun zeggen het pistool zagen. Maar Agneta zegt wel dat zij vanuit de woonkamer op zeker moment zag dat een van beide bezoekers zijn handen in de lucht stak, zoals mensen doen die met een schietwapen bedreigd worden, en enkele stappen achteruit deed. Dat houdt een zekere bevestiging in van de mededeling van Rick en Cai dat zij die avond – welke dat ook precies was – een pistool in handen van Olaf gezien hebben, maar men kan voor het door Agneta geobserveerde gedrag best ook een andere verklaring bedenken, bijvoorbeeld verbazing. Naar zeggen van Rick en Cai borg Olaf het pistool toch maar weer op in een plastic zak in een van de keukenkastjes. In dat verband vraag je je af hoe het kan dat Agneta, die in het huis van Olaf waarschijnlijk met zekere regel-

maat actief was in de keuken, nooit heeft gekeken wat er in die plastic zak zat. Zij heeft nooit een pistool gezien, zegt zij. Moeten wij dat geloven of wil zij geen belastende verklaring over haar vriend afleggen? Als dat laatste het geval is, waarom zei zij dan wel de daarnet gereleveerde belastende bijzonderheid?

Rick en Cai

In het voorgaande hebben wij ons er al over beklagd dat wij van de levenswandel van Rick en Cai weinig weten. Wij weten dat zij net als Olaf als vrachtwagenchauffeur hebben gewerkt en dat wellicht nog doen. Wij weten ook dat zij in ieder geval mede-eigenaren waren van de hennepplantage in de woning van Olaf en contact onderhielden met een afnemer in Groenlo. Tijdens de zitting van de Zutphense rechtbank zegt Olaf dat Rick en Cai zich daarnaast ook met andere zaken bezighielden die het daglicht moeilijk verdragen. De desbetreffende passage uit het proces-verbaal van de zitting citeerden wij in het voorgaande en wij citeren daaruit opnieuw een fragment: 'Ik denk dat ik in hun ogen te veel wist over hun handel en wandel naast hun activiteiten in de hennepkweek. [...] Ook voor de 11^e juli ben ik meerdere malen door hen bedreigd.' Dat zijn woorden van Olaf en die hoeven wij natuurlijk niet voetstoots te geloven.

Tijdens ons gesprek met Olaf zei hij ons dat Rick en Cai meer hennepplantages hebben dan die in zijn woning, maar bijzonderheden daarover gaf hij niet. Tevens merkte hij op dat hij de indruk had dat zij over veel geld konden beschikken. In dat verband wees hij op de Porsche van de moeder van Cai. Wij voegen toe dat die Porsche vrijwel zeker van Cai zelf was en alleen veiligheidshalve op naam van zijn moeder was gezet. Maar, zo zei de zaaksofficier van justitie ons, het ging waarschijnlijk om een tweedehands aangeschafte Porsche.

In ieder opzicht oppassende burgers zijn Rick en Cai niet, zoveel lijkt ons zeker. Tijdens ons gesprek met de zaaksofficier van justitie en een van de bij het onderzoek betrokken rechercheurs vroegen wij hun wat zij wisten van de levenswandel van Rick en Cai. Daar wisten zij weinig van en zij hadden naar hun zeggen ook nauwelijks reden gezien om daar onderzoek naar te doen. Over dat antwoord toonden wij ons verbaasd, zeker in het licht van een incident dat zich ter zitting van de rechtbank voordeed toen Cai als getuige werd gehoord. Toen de rechter de hennepplantage in het huis van Olaf ter sprake bracht, toonde Cai zich onwillig om daarover iets te zeggen. Op dat moment schoot de zaaksofficier van justitie hem te hulp en zei dat

hij daar best over kon verklaren omdat hij voor zijn aandeel in die plantage niet zou worden vervolgd. 'Waarom niet?' vroegen wij de zaaksofficier. Zijn Rick en Cai misschien informanten van de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) en moesten zij daarom ontzien worden? De officier zei ons dat niet te weten. Dat verrast ons weer niet, omdat de CIE, om zijn informanten te beschermen, vrijwel nooit informatie deelt met de tactische recherche en dikwijls zelfs niet met het Openbaar Ministerie.⁶³ Waarom dan die interventie ter zitting? 'Ik had geen zaak,' luidde het antwoord van de officier: hij kon het bewijs voor een strafzaak over de betrokkenheid van Rick en Cai bij hennepsteelt niet rond krijgen. Nadere uitleg over dat standpunt bleef achterwege. Wat dan te denken van het feit dat, toen op zeker moment de stroom in de woning van Olaf werd afgesloten wegens betalingsachterstand, het Rick en Cai waren die in de meterkast een omleiding installeerden en dusdoende diefstal van elektriciteit pleegden? En Rick en Cai die zelf, in verband met de afwezigheid van Olaf, de afvalresten van de hennepplantage uit de garage opruimden? Zat het door de officier geconstateerde bewijstekort wat die diefstal betreft er in dat niet met voldoende zekerheid kon worden vastgesteld of het Rick dan wel Cai was die de omleiding tot stand bracht? En geloofde hij hun eigen mededelingen niet over het opruimen van het afval? Of dat het wellicht toch Olaf zelf was geweest, die echter naar zijn zeggen op het moment dat de stroom werd afgesloten voor zijn werk in het buitenland verbleef, maar daarover wel telefonisch contact had met zijn compagnons? Het waren Rick en Cai die, nadat Olaf in voorlopige hechtenis was genomen, de plantages in de woning van Olaf ontmantelden. De interventie van de officier ter zitting ten bate van Cai blijft raadselachtig.

De hervonden herinnering van Anita tijdens het studioverhoor

In de kapsalon van haar oudtante Corry blijkt dat Anita zich plotseling delen herinnert van de gebeurtenissen op 12 juli 2003, die zij zich eerder niet kon herinneren en die zij zich volgens deskundigen ook nooit meer zou kunnen herinneren. Het hersenletsel dat zij had opgelopen doordat een kogel haar frontale hersenen doorboord had, had een gat in haar geheugen geslagen. In zijn deskundigenbericht schreef Crombag dat deze teruggekeerde herinnering waarschijnlijk authentiek was omdat in geval van organische amnesie het amnestische gat met het verloop van tijd pleegt te krimpen, maar zich nooit helemaal sluit: de Wet van Ribot. Het probleem van Anita's mededeling in de kapsalon was dat haar herinnering afbrak

voordat zij iets zei dat voor het bewijs bruikbaar was. Maar omdat er geen dwingende reden was om aan te nemen dat na die mededeling in de kapalon de krimp van het amnestische gat zich niet zou voortzetten, was het geen onredelijke beslissing om Anita enige tijd later opnieuw te verhoren in de hoop om alsnog voor het bewijs bruikbare informatie te verkrijgen. Aldus gebeurde.

Wat zei Anita nu precies tijdens het studioverhoor?

Bij onze bespreking van de voor dit onderdeel van het bewijs relevante bewijsoverweging van het gerechtshof concludeerden wij dat het lang niet duidelijk is dat Anita tijdens het studioverhoor iets zegt dat voor het bewijs bruikbaar is. Het hof dacht daar anders over. Wij vatten het standpunt van het hof samen als: hoewel Anita zich dat niet herinnert, heeft zij wel degelijk het gehele pistool in de hand van Olaf gezien. Dat is een merkwaardige conclusie, maar het hof geeft als reden voor die conclusie dat Anita het pistool bleek te kunnen beschrijven: zij zag 'iets zwarts'. Maar dat pistolen meestal zwart zijn, houden wij voor een feit van praktisch algemene bekendheid. Anita's mededeling wijst nauwelijks op kennis uit eigen waarneming. Maar zij zei meer over dat pistool: 'Niet zo'n kleintje, maar iets groter.' Als beschrijving is dit wel heel summier, maar het kan niet ontkend worden dat dit onderdeel van haar beschrijving de suggestie wekt dat zij uit eigen waarneming sprak. In de al eerder geciteerde woorden van het hof: '...alleen dan is verklaarbaar dat Anita de hiervoor genoemde details van het pistool kan opnoemen.' Meervoud: details? Het betreft slechts één detail: de grootte van het pistool. Maar dat detail laat zich niet zonder meer wegpoetsen.

De omvang van het amnestische gat

Toen wij Olaf in de gevangenis spraken, hebben wij hem gevraagd om ons nog eens zo precies mogelijk te vertellen wat er heeft plaatsgevonden in het kantoortje nadat Jaco en hij van het postkantoor waren teruggekeerd. Jaco ging achter het bureau zitten en Olaf aan de andere kant. Terwijl Jaco begon met het uitschrijven van de verkoopnota, kwam Ifje binnen met twee koppen koffie. Anita was op dat moment ook in het kantoortje en zat op een krukje naast het bureau.⁶⁴ Jaco moest nog even in een ordner van zijn administratie kijken of over de aankoop BTW betaald moest worden. Toen de verkoopnota gereed was, telde Olaf het geld van de koopsom voor Jaco uit, die het in zijn rechter broekzak stopte. Olaf tekende de nota en ver-

volgens ook Jaco, die er ook het woord 'voldaan' op schreef. Olaf kreeg een doordruk van de nota, het origineel borg Jaco in een lade van het bureau. Jaco overhandigde Olaf de sleutels van de auto en het origineel van het kentekenbewijs. De koop was afgerond en Olaf vroeg of hij nog even de wc kon bezoeken.

Dit is Olafs weergave van de gebeurtenissen. Die hoeft niet waar te zijn, maar hij is niet onredelijk in de zin dat men zich kan voorstellen dat het zo gegaan is. Een andere gang van zaken zou opmerkelijk geweest zijn. Wat voor deze weergave pleit is dat de verkoopnota met twee handtekeningen en 'voldaan' door de recherche inderdaad in een lade van het bureau gevonden is. Als het juist is, zoals wij hiervoor bij onze bespreking van het arrest van het hof hebben betoogd, dat het hoogst onwaarschijnlijk is dat Jaco de nota voor voldaan getekend zou hebben en de sleutels aan Olaf gegeven zou hebben voordat de koopsom hem daadwerkelijk was overhandigd, dan is er een probleem. Anita zegt namelijk niet dat zij die handelingen gezien heeft. Dat begrijpt mevrouw Schijns, die haar in de studio ondervroeg, ook en zij vraagt er dan ook naar:

Ondervraagster: En is het dan zo dat hij de auto nog moest kopen of is hij gekocht of moest hij dan nog iets anders opschrijven, of anders?

Anita: Nee, de auto, hij moet alleen het geld geven.

Ondervraagster: Wanneer moest die meneer het geld geven?

Anita: Dat weet ik niet. Voordat die meneer het geld gaf, had hij het al gedaan.

Ondervraagster: Wat had hij gedaan?

Anita: Toen had hij geschoten.

Ondervraagster: Hoe weet je dat?

Anita: Dat komt me ineens op.

Ondervraagster: Met wat heeft die meneer dan geschoten?

Anita: Met een pistool.

Een deel van deze conversatie kent de lezer al uit het voorgaande. Het probleem is dat Anita's mededelingen in dit fragment van de transcriptie van het verhoor zich niet verdragen met de aanwezigheid van de getekende verkoopnota in de lade van het bureau. Anita moet van het overhandigen en tellen van de koopsom getuige zijn geweest. Wij zien twee theoretisch mogelijke verklaringen voor het ontbreken in haar herinnering van het

overhandigen en tellen (of andersom) van het geld. De eerste is dat ‘iets zwarts’ dat Anita Olaf uit zijn zak zag halen wel degelijk een pistool was en dat Olaf eerst Jaco onder bedreiging daarmee gedwongen heeft de verkoopnota te ondertekenen en voor voldaan te verklaren⁶⁵ alvorens hem door het hoofd te schieten. De tweede is dat het amnestische gat bij Anita groter is dan tot nu toe gedacht en dat het overhandigen en tellen van het geld zich daar tijdens het studioverhoor nog steeds in bevond. Maar dat zou dan betekenen dat het onwaarschijnlijk is dat er een pistool uit Olafs broekzak kwam toen hij er, naar Anita zich herinnert, op zeker moment zijn hand in stak. Misschien haalde hij er toen een zwarte beurs uit, zoals Anita zelf suggereert. Olaf zelf beweert echter dat hij het geld los in zijn zak had. Maar Anita zegt ook dat ineens in haar opkomt dat ‘die meneer’ geschoten heeft en wel met een pistool. Als wij op grond van bovenstaande dialoog aannemen dat Anita het pistool daadwerkelijk in de hand van Olaf gezien heeft en dat haar mededeling derhalve op waarneming berust, kunnen wij dan ook aannemen dat zij het overhandigen en natellen van het geld niet vermeldt omdat zij bij het weergeven van haar herinnering even niet volledig is? Dat zou op zichzelf niet zo verwonderlijk zijn. Maar Anita zegt niet alleen niets over het overhandigen en natellen van het geld, zij spreekt het, zoals wij daarnet zagen, desgevraagd uitdrukkelijk tegen. En dan is er ten slotte nog het verweer dat wij Anita’s mededelingen niet op ieder punt letterlijk moeten nemen, maar die gedachte maakt het arbitrair wanneer wij dat dan wel en niet doen.

‘Ik ben grotendeels veroordeeld op de verklaring van Anita,’ merkte Olaf op toen wij met hem spraken. Dat klopt: het hof merkt in zijn arrest op dat het aan die verklaring ‘grote betekenis’ hecht, waarmee overigens niet gezegd wil zijn dat het hof de eis van het bewijsminimum schendt. Zou het gerechtshof ook tot een veroordeling zijn gekomen als het niet, zoals eerder de rechtbank, over die verklaring had kunnen beschikken? Wij denken van niet, maar dat is gissen.

Het onschuldige scenario van Olaf

Wat er volgens Olaf op 12 juli 2003 rond het middaguur ten huize van Jaco Zagers gebeurd is, weten wij al. Laat ons die versie nader bekijken.

De onbekende man

Nadat volgens Olaf de koop van de auto administratief was afgewikkeld, vroeg hij Jaco of hij nog van de wc gebruik mocht maken. Dat vond Jaco goed, zegt Olaf, maar een huisvriend van de Zagers zegt dat dat niet waar kan zijn: Jaco liet nooit iemand van zijn wc gebruikmaken. Wij weten niet goed wat van deze weerlegging van Olafs versie van de gebeurtenissen te denken. Is deze verklaring van een huisvriend voldoende om Olaf op dit punt tot leugenaar te bestempelen? Dat Jaco niet Jan en alleman van de wc in zijn huis gebruik wilde laten maken, kunnen wij ons nog wel voorstellen, maar dat weigeren aan een klant met wie hij net zaken heeft gedaan zou toch ook erg onbeleefd zijn geweest. Wij stellen voor om Olaf voor het moment te geloven. Hij vroeg en kreeg toestemming om de wc te gebruiken en Jaco legde hem uit dat hij dan via de binnenplaats naar de woning moest gaan. Daar was Ifje die hem zou kunnen wijzen waar de wc was.

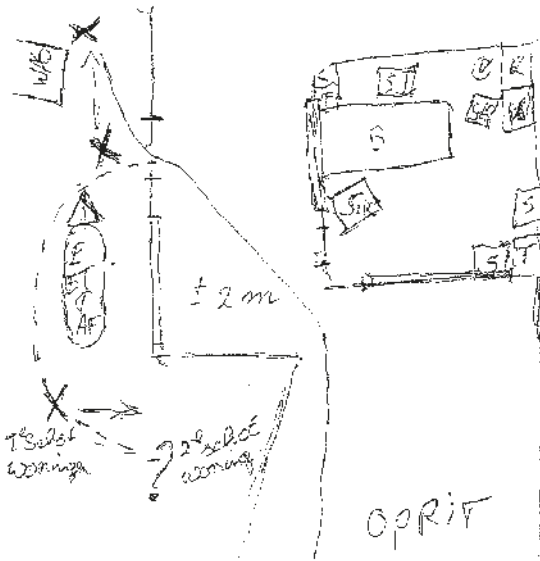
Op het moment dat Olaf het kantoortje verliet, stapte een hem onbekende man binnen. Zij passeerden elkaar bij de deur. Olaf stapte de achterdeur van de woning binnen en op dat moment hoorde hij dat kort na elkaar twee schoten werden gelost in het kantoortje. De afstand tussen de deur van het kantoortje en de achterdeur van de woning bedraagt slechts enkele meters. In de tijd die het vergde om die afstand te overbruggen moeten, als Olafs verhaal klopt, de schoten op Jaco en Anita zijn afgevuurd. Olaf zegt er niets over dat hij op de binnenplaats getalmd heeft en ook niet dat hij na binnenkomst in de woning eerst nog even in de woonkamer met Ifje gesproken heeft. Wel, zo beweert Olaf, heeft hij naar haar gezocht en stond hij op het punt haar te roepen. De onbekende man moet onmiddellijk na binnenkomst in het kantoortje de twee schoten gelost hebben, zonder een woord met Jaco gewisseld te hebben. Men kan zich voorstellen dat de moordenaar grote haast had. Een gedachte die gestaafd wordt door het rapport van de patholoog. Deze schrijft dat de inschotwond consistent is met dat Jaco met zijn hoofd naar boven heeft gekeken toen het schot werd gelost.

Merkte Ifje Olafs binnenkomst in de woning op? Op dat moment hoorde Olaf de schoten in het kantoortje. Die moet Ifje ook gehoord hebben. Hoe reageerde zij daar op? Liep zij naar het raam waardoor zij zicht had op de binnenzijde van het kantoortje? Zei of riep zij iets? Olaf zegt er niets over. Kennelijk herkende Olaf de twee knallen als pistoolschoten en in plaats van rechtdoor naar de woonkamer te lopen, sloeg hij rechtsaf in keuken in, die in open verbinding staat met de woonkamer (zie de plattegrond in

figuur 1). In de keuken, zegt hij, probeerde hij weg te duiken, maar er was daar niets waar hij zich achter kon verbergen. Dat constateerde de politie ook tijdens een later uitgevoerde reconstructie ter plaatse. Maar dat sluit niet uit dat iemand, die via de achterdeur binnenkomt, op weg naar de woonkamer geen blik werpt in de achter zijn looprichting gelegen keuken. Het is aannemelijk dat de onbekende man niet wist dat Olaf in de woning was, Olaf liep immers weg na gedane zaken. En als de onbekende man in de woonkamer onmiddellijk op Ifje afging, kan men zich voorstellen dat hij niet omgekeken heeft. Hij had ongetwijfeld grote haast.

En toch is er iets in Olafs weergave van dit deel van de gebeurtenissen dat vragen oproept. Olafs versie vereist dat hij de knallen in het kantoortje direct als pistoolschoten herkende. Dat verbaast ons een beetje, want schoten hoor je toch niet alle dagen. Carl Salverda en Ynes Bosma, die de schoten vanaf het bedrijfsterrein ook hoorden, verklaarden dat zij aanvankelijk dachten dat de knallen te maken hadden met enigerlei werkzaamheden in de buurt, een naar ons idee meer voor de hand liggende eerste hypothese. Maar ook zij gingen even later toch maar even poolshoogte nemen. Ook zij vertrouwden het niet helemaal.

Kon Olaf op het moment dat hij de schoten hoorde verwachten dat de onbekende man ook de woning zou binnenkomen en dat hij, nu hij daar ook was, gevaar zou lopen en dat het daarom maar beter zou zijn weg te duiken? Dat laat zich wat gemakkelijker wegredeneren: ook als Olaf dat niet verwachtte, kon hij denken dat hij zich maar beter onzichtbaar kon maken. Maar in de keuken, die hij een wasruimte noemde omdat zich daar ook een wasmachine bevond, was er niets om achter weg te duiken. De rechtbank houdt het ervoor dat Olaf gezegd heeft dat hij zich achter de wasmachine verborgen heeft en concludeert op grond van de reconstructie dat dat niet waar kan zijn en dat hij derhalve liegt. Maar uit niets in het dossier blijkt dat Olaf gezegd heeft dat hij daadwerkelijk achter de wasmachine is weggedoken. In figuur 4 is een situatieschets weergegeven zoals die door Olaf zelf is getekend. De kruisjes stellen zijn positie voor vlak na het horen van de eerste twee schoten. Er staan er twee: het onderste kruisje toen hij de keuken in vluchtte en de 'wasmachine of wasdroger als het ware rechts voor mij [stond]'; het bovenste kruisje nadat hij was 'weggestapt en ineengedoken' en de wasmachine of droger 'als het ware links voor mij [stond]'.

Figuur 4 Situatietekening van Olaf (WAS staat voor wasmachine)

Wij vervolgen het verhaal van Olaf. Op zijn hurken gezeten in de keuken ziet hij de man die hij eerder het kantoortje zag binnenkomen, de woning binnenkomen en naar Ifje lopen. Olaf ziet de man enkel op zijn rug. De man schiet Ifje eerst door het achterhoofd en als zij op de grond ligt, doet hij nog een of enkele stappen voorwaarts om Ifje een nekschot te geven. Op dat moment vlucht Olaf via de achterdeur en de binnenplaats naar de oprit. Olafs vlucht zal de schutter wel niet ontgaan zijn. Waarom probeerde die ook niet Olaf uit te schakelen? Als Olaf nog binnen zou zijn geweest, zou dat voor de hand gelegen hebben. Maar als Olaf zich snel genoeg uit de voeten heeft gemaakt, had de schutter hem moeten achtervolgen om hem voor het oog van mogelijke getuigen op de oprit of zelfs op de straat uit te schakelen. Dat moet hem geen aantrekkelijke optie geleden hebben. Wellicht realiseerde hij zich zelfs dat Olafs aanwezigheid en diens voor mogelijke getuigen zichtbare vlucht hem tot een voor de hand liggende verdachte zou maken. Dat zou dan goed uitkomen.

Niemand zag een andere persoon dan Olaf de woning verlaten. Dat zeggen Carl Salverda en Ynes Bosma, maar die zijn nadat zij de schoten gehoord

hadden even weggeweest en zouden het vertrek van iemand anders net gemist kunnen hebben. Dat zegt ook Jonne Sluiskes en die zegt de oprit geen moment uit het oog te hebben verloren. Maar Jonne is een 12-jarige jongen, van wie wij bovendien weten dat in zijn verklaring sommige onderdelen niet kloppen; wij hadden het daar hiervoor al over.

Als wij niettemin aannemen dat op het relevante tijdstip niemand behalve Olaf de woning aan de voorzijde heeft verlaten, dan moet de dader, als Olafs verhaal klopt, de woning langs de achterzijde verlaten hebben. En dat kan niet, zo redeneerde de Zutphense rechtbank op grond van sporen- en ander onderzoek aan de achterzijde van de woning. Welnu, wij menen te hebben aangetoond dat de woning wel degelijk langs de achterzijde verlaten en langs die zijde ook benaderd kon worden. Wij herhalen de bijzonderheden van onze bevindingen niet, maar concluderen dat *niet uit te sluiten valt* dat iemand anders dan Olaf de plaats van het delict van de achterzijde bereikt én weer verlaten heeft. Maar dan moeten wij het verhaal van de altijd aanslaande hond van buurman Jannink met een korrel zout nemen. Dat valt ons niet moeilijk.

De reis naar Roemenië

Olaf rijdt met zijn pas verworven auto naar huis, waar zijn vriendin Agneta en haar broer Ara met gepakte koffers op hem zitten te wachten. De koffers worden ingeladen en na een kort oponthoud vertrekt het gezelschap richting Roemenië, zij het om te beginnen naar het Duitse Bochum, waar zij de Roemeense Nathu Sio ophalen, die Olaf niet alleen op de heenweg, maar ook op de terugreis gezelschap zal houden, zo was afgesproken. In Bochum staat Nathu al op hen te wachten en men rijdt vrijwel onmiddellijk door.

Olaf lijkt wel erg veel haast te hebben, zeker voor iemand die de dag tevoren (vrijdag 11 juli) nog de hele dag tot laat in de avond voor zijn baas op pad is geweest en aan een lange rit heen en terug naar Roemenië begint. Olafs verklaring voor die haast is dat Agneta's verblijfsvergunning in ons land op die 12^e juli afliep en dat die alleen in Roemenië kon worden verlengd, waar zij voor het verlopen van haar visum aan diende te komen, maar naar later bleek pas op de 20^e daadwerkelijk arriveerde. Hij zou de reis tot het laatste moment hebben uitgesteld omdat hij eerst een nieuwe auto moest vinden. Maar toen hij die ochtend op zoek ging naar een auto kon hij nog niet weten dat hij er die dag ook in zou slagen om een door hem gewenst exemplaar te vinden. Over wat voor auto het moest zijn, had hij een pertinent idee, maar bleek wat het type betreft tot compromis bereid. De meeste

mensen die op zoek zijn naar een tweedehands auto doen daar een paar dagen over. Zo niet Olaf, die moest dat karwei in één ochtend klaren, want hij wilde die middag nog naar Roemenië vertrekken; Agneta en Ara zaten al met gepakte koffers op hem te wachten en hetzelfde gold voor Nathu Sio in Bochum. En zelfs als dat allemaal van tevoren nauwkeurig was afgesproken, kun je je afvragen waarom hij na zijn schokkende ervaring rond het middaguur bij Jaif Auto's niet besloot om de reis toch maar een dagje uit te stellen om even tot bezinning te komen. Omdat hij dan niet op tijd terug zou kunnen zijn om bij zijn baas weer aan het werk te gaan? Maar vanwaar dan het nodeloos lange dralen op de terugweg in Bochum?

Het laat zich allemaal moeilijk uitleggen. Laat ons niettemin een poging doen. Olaf kon op zijn vingers natellen dat hij door de politie vrijwel onmiddellijk als mogelijke verdachte zou worden gezien van de schietpartij waarvan hij alleen maar getuige was geweest. Even onvindbaar zijn en doen of hij van niets wist, zou dan wel verstandig kunnen zijn, maar zou, zo kon hij na enig nadenken ook weten, niets echt oplossen. De reis gaf hem tijd tot nadenken. Dat deed hij, zelfs twee dagen in Bochum, maar zonder bevredigend resultaat. Er was geen ontkomen aan: hij moest terug naar Winterswijk en zich bij de politie melden.

Hij had ook kunnen doorrijden naar Roemenië. Daar hadden ze hem nooit gevonden, zei hij tegen ons. Wij weten niet of dat waar is, maar voor iemand die enkel getuige is geweest van, voor zover hij op dat moment kon weten, misschien wel drie moorden, zou dat wel een erg drastische oplossing zijn geweest, zo schreven wij hiervoor al. Zo'n beslissing zou beter passen bij iemand die moest vrezen drie moorden gepleegd te hebben. Hij reed niet door naar Roemenië. Hij ging, met enige vertraging, terug naar Nederland. Kan men daar een aanwijzing voor zijn onschuld in zien? Dat valt te bezien: voor permanent onderduiken in Roemenië zou hij in Nederland 'alles' moeten achterlaten: zijn huis, familie, werk en vooral zijn zoontje uit zijn inmiddels ontbonden huwelijk. Maar toch, als hij de dader was, zou hij die offers voor onvermijdelijk gehouden kunnen hebben.

Het verdwenen geld

Volgens Olaf bezat hij op 12 juli 2003 € 12.700 in contant geld, opgespaard om er een nieuwe auto mee te kopen. Toen hij op 15 juli op het politiebureau in verzekering werd gesteld, bleek hij € 147,44 op zak te hebben. Wij hebben met behulp van wat Olaf zelf zegt over zijn uitgaven tijdens die drie

dagen en min of meer redelijke eigen veronderstellingen een reconstructie daarvan ontworpen.

Uitgangsbetrag op 12 juli	12.700
Olaf stopt alvorens het huis te verlaten in de tas van Agneta	-1.000
Uitgave die ochtend incl. postkantoor	-39
Aankoop BMW 11.250	-11.250
Resteert	411
Twee keer benzine tanken op heenweg	-200
Vignet voor Oostenrijkse snelwegen	-10
Eten & drinken onderweg	-50
Resteert bij aankomst in Wenen	151
Olaf vraagt van Agneta geld terug	+200
Benzine tanken op terugweg	-100
Uitgaven in Bochum	-100
In bezit van Olaf op 15 juli	147

Voor wat in bovenstaand overzicht het uitgangsbetrag wordt genoemd, hebben wij alleen het woord van Olaf. Evenzo voor zijn mededeling dat hij voor hij naar Jaif Auto's ging € 1000 in Agneta's tas heeft gestopt. Agneta, die op dat moment boven was, ontkent dat, heeft althans dat bedrag naar haar zeggen niet in haar tas gevonden. Agneta had bij vertrek wellicht ook enig eigen geld, verdiend met aspergesteken, al zegt zij dat zij de verdiensten van dat werk aan Olaf placht af te dragen, die op zijn beurt beweert dat hij Agneta wekelijks (huishoud)geld gaf ten bedrage van € 100 à € 150. Hoewel op de verkoopnota van de BMW € 9.500 als koopsom staat, betaalde Olaf naar zijn zeggen € 11.250. Nemen wij hem op zijn woord, dan verliet hij Jaif Auto's die ochtend met € 411 in zijn zak en kwam hij met naar schatting € 151 in Wenen aan. Daar besloot hij om naar Nederland terug te rijden en vroeg aan Agneta € 200 terug voor de kosten van de terugreis. Agneta had dus geld en dat verdraagt zich niet helemaal met haar ontkenning dat Olaf € 1000 in haar tas had gestopt, te meer omdat wij weten dat zij vervolgens nog van Wenen naar Roemenië is gereisd. Die reis zal niet kosteloos geweest zijn.

Volgens onze reconstructie reisde Olaf naar Nederland terug met € 350 op zak. Als hij voor tanken op de terugreis en tijdens zijn verblijf in Bochum naar schatting nog € 200 heeft uitgegeven, dan kan dat verklaren waarom hij op het politiebureau in Winterswijk nog € 147 op zak bleek te hebben. De reconstructie berust op mededelingen van Olaf en schattingen die wij voor niet onredelijk houden, maar die niet onvoorwaardelijk geloofd hoeven te worden.

Het geld van de aankoop, € 11.250, werd door de recherche niet in het kantoorje gevonden. Wij nemen aan dat de recherche daar zorgvuldig naar gezocht heeft. De veronderstelling ligt voor de hand dat de schutter na zijn wandaad dat geld heeft meegenomen.⁶⁶ Als Olaf inderdaad de schutter was, dan is daarmee het motief voor zijn wandaden gegeven: 'diefstal van een auto', met andere woorden roofmoord. Dat is de conclusie die het hof ook lijkt te trekken, al geeft het hof toe dat motief toch niet helemaal te begrijpen. Het schrijft in het arrest: '(W)at zijn precieze motief was, is het Hof niet duidelijk geworden,' maar dat hoeft volgens het hof aan een veroordeling niet in de weg te staan. De opvatting van de verdediging dat dat wel het geval zou zijn, 'vindt geen steun in het recht'. Maar wel in de logica, becommentarieerden wij hiervoor die mededeling. Er is nog iets anders dat in dit verband vermelding behoeft: de BMW werd door het hof niet verbeurd verklaard en bleef derhalve in bezit van Olaf. Nu was diefstal van de BMW door het Openbaar Ministerie ook niet ten laste gelegd en verbeurdverklaring ook niet geëist. En toch komt het ons onlogisch voor dat het hof diefstal van de auto als Olafs motief aanneemt, zij het niet zonder aarzeling, en die auto vervolgens in bezit van Olaf laat.

Als Olaf na de schietpartij het geld van de aankoop weer heeft meegenomen,⁶⁷ moet hij het of in zijn huis hebben achtergelaten, waar het door de recherche echter niet is gevonden, of hij moet het op zijn reis naar Roemenië hebben meegenomen. Maar bij zijn terugkeer in Winterswijk op 15 juli bleek hij slechts een schamele € 147 op zak te hebben – het enige harde gegeven in onze reconstructie. Heeft hij het grootste deel ervan wellicht bij een bank in Bochum gedeponneerd? Olaf zelf zegt dat hij op de ochtend voor zijn terugkeer naar Winterswijk een daar wonende Roemeen naar de bank heeft vergezeld om als tolk te fungeren. Heeft Olaf bij die bank een rekening en heeft hij daar toen geld op gestort? Uit onderzoek dat is uitgevoerd door het Bochumse Openbaar Ministerie is gebleken dat onder naam van Olaf bij geen enkele bank in Bochum een rekening bekend of geopend was op 14 of 15 juli 2003.

Schuldig of onschuldig?

Over scenario's

De vraag die wij in deze laatste paragraaf proberen te beantwoorden, is welk van de twee in de vorige paragraaf geschetste scenario's het meer waarschijnlijke is. Een scenario is een verhaal over hoe de gebeurtenissen zich naar het oordeel van de verteller hebben afgespeeld. In strafzaken wordt dat verhaal in kort bestek verteld in de tenlastelegging: wie heeft wat gedaan, waar en wanneer en welke wettelijke bepaling is daarmee geschonden? Over de geloofwaardigheid daarvan moet de rechter oordelen. Wordt verweer gevoerd, dan moet hij kiezen tussen twee of soms zelfs meer rivaliserende verhalen. Dat vereist niet alleen een oordeel over de geloofwaardigheid van de afzonderlijke bewijsmiddelen die door het Openbaar Ministerie en de verdediging worden aangeboden, maar ook en vooral over het verhaal dat zij gezamenlijk en in onderling verband vormen. Afzonderlijke bewijsmiddelen krijgen slechts betekenis door hun plaats temidden van de andere bewijsmiddelen. Gezamenlijk moeten zij een goed en daarom geloofwaardig verhaal vormen. Een goed verhaal hoeft daarom nog niet waar te zijn, maar een slecht verhaal ontbeert in ieder geval geloofwaardigheid.

Wat is een goed verhaal?

In de literatuur kan men omschrijvingen vinden van de eisen waaraan een goed verhaal moet voldoen. Zulke omschrijvingen noemen literatuurwetenschappers *story grammars*. Wij kiezen voor onze analyse de wat losse 'grammar' van Bennett en Feldman, omdat die speciaal voor strafzaken ontworpen is.⁶⁸ Volgens hen heeft een goed verhaal de volgende twee kenmerken: (a) een gemakkelijk te identificeren centrale handeling, en (b) een context die een gemakkelijke interpretatie van de centrale handeling toelaat. Wij lichten dat toe.

Wat in een strafzaak de centrale handeling is, is eenvoudig: wie deed wat, wanneer en waar en welk misdrijf is dat? De context die een goed verhaal behoeft, bevat voldoende informatie om met behulp van eenvoudige veronderstellingen aannemelijk te maken dat de protagonisten in het verhaal handelden zoals zij deden. Het maakt duidelijk dat, gegeven het soort mensen dat de protagonisten is en gegeven de omstandigheden waarin zij zich op zeker moment bevonden, het welbeschouwd 'logisch' is dat zij aldus

handelden. Ontbreken er elementen in de context of zijn er elementen die niet stroken met de interpretatie dat de centrale handeling onder de gegeven omstandigheden ‘logisch’ was, dan is er, in de woorden van Bennett en Feldman, sprake van dubbelzinnigheden (*ambiguities*), die de geloofwaardigheid van het verhaal aantasten.

Er zijn twee klassen van dubbelzinnigheden: onvolledigheden en inconsistenties. Er ontbreekt iets in de beschrijving van de omstandigheden, zodat de lezer zich blijft afvragen waarom een of meer personen in het verhaal deden wat zij deden. Of de beschrijving bevat tegenstrijdigheden, die de toehoorder niet toelaten een enkele ‘logische’ interpretatie van het gedrag van de in het verhaal voorkomende personen te geven, waardoor het verhaal slechts sluitend gemaakt kan worden door een deel van de gegevens terzijde te laten, net te doen of die er niet zijn. Beide anomalieën kunnen zich tegelijkertijd voordoen.

Verankering

Een goed verhaal is als bewijs natuurlijk niet genoeg: de wereldliteratuur is vol van goede, maar verzonden verhalen. De elementen waaruit een strafrechtelijk verhaal is opgebouwd zijn de bewijsmiddelen, die er de ankers van moeten vormen.⁶⁹ Die kunnen variëren van onweerspreekbaar tot betwistbaar, van veilig verankerd tot zwak of helemaal niet verankerd.⁷⁰ Het is tegen deze achtergrond dat wij het scenario dat de officier van justitie aanbood en het hof overtuigde afwegen tegen Olafs versie van de gebeurtenissen.

Schuldig?

Bij de veroordeling van Olaf ging het gerechtshof voor anker voor twee bewijsmiddelen: de verklaringen van Rick en Cai dat zij te eniger tijd voor de moorden gezien hebben dat Olaf een pistool had, en een fragment uit het studieverhoor van Anita die, zo vatten wij het in het voorgaande samen, zich het weliswaar niet herinnerde, maar wel degelijk een pistool in de hand van Olaf gezien heeft.

De geloofwaardigheid van Rick en Cai

Je kunt je afvragen waarom het hof de verklaringen van Rick en Cai geloofde. Kennelijk voetstoots, want net als wij wist het hof praktisch niets over beide heren, behalve dan dat zij actief waren en wellicht nog zijn in de hen-

nepteelt en -handel. Dat laatste inspireert niet zonder meer tot groot vertrouwen. Toen wij zelf met Olaf spraken, zei hij tegen ons dat hij de stellige indruk had dat zijn compagnons hem in het verleden niet het hem toekomende deel van de opbrengst hadden gegeven en dat hij hun daarom had gezegd dat het wat hem betreft afgelopen was met hun samenwerking in de hennepeteelt. Die mededeling zal Rick en Cai wel niet zijn bevallen, maar het hof ziet daarin geen sterk genoeg motief om Olaf met een valse verklaring een hak te zetten, omdat zij, denkt het hof, toch beseft zullen hebben welk een verstrekkende consequenties hun verklaringen voor hun voormalige compagnon zouden hebben. Het hof neemt aan dat beide mannen een redelijk strikt geweten hebben, maar op grond waarvan? Het dossier bevat over hun achtergronden en levenswandel geen informatie. Daar is geen onderzoek naar gedaan omdat, zo zei de zaaksofficier van justitie ons, hij daar geen bijzondere aanleiding toe gezien had: 'Je hoeft niet alles te weten.' Zij hebben geen van beiden een strafblad en komen ook niet voor in de documentatie als verdachte van wat dan ook. Als de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) weet had van de hennepplantages waaraan zij deel hadden, dan heeft die dienst die informatie niet met de tactische recherche gedeeld. De interventie van de officier tijdens de zitting van de rechtbank dat zij vrijelijk over de hennepplantages in de woning van Olaf konden praten omdat zij daarvoor niet vervolgd zouden worden, deed ons informeren of beide heren wellicht informanten van de CIE waren. Dat was de officier niet bekend.

Het ontbreken in het dossier van informatie over de levenswandel van Olafs compagnons vormt een pijnlijk gemis, omdat het ons in het onzekere laat over hun mogelijke motieven. Opmerkelijk is dat de Zutphense rechtbank, die onmiskenbaar in bewijsnood verkeerde, de verklaringen van Rick en Cai niet voor het bewijs gebruikte. Was dat omdat die rechters vonden dat zij van die getuigen te weinig wisten over hun achtergronden om hun geloofwaardigheid te kunnen peilen? Het hof dacht daar anders over. Dat sluit overigens niet uit dat het hof terecht geloof hechtte aan de mededelingen van Rick en Cai, al kunnen wij niet bedenken waarop dat geloof dan gebaseerd was.

Wat Anita zich niet herinnerde, maar toch wist

In het voorgaande hebben wij omstandig uitgelegd dat de interpretatie die het hof aan een deel van Anita's mededelingen tijdens het studioverhoor geeft op zijn minst voor discussie vatbaar is. Wij drukken ons op dit

punt terughoudend uit: wij kwamen na *close reading* van de pertinente fragmenten van de transcriptie tot een andere conclusie dan het hof, maar moeten erkennen dat ook in onze redenering enkele veronderstellingen schuilen, die ons weliswaar niet onredelijk voorkomen, maar daarom nog geen zekerheid bieden.

Wat niet past in het verhaal dat het hof adopteerde

De belangrijkste anomalie in het scenario van justitie is naar ons oordeel wat Olafs motief geweest kan zijn om op de 12^e juli te werk te gaan zoals hij volgens het hof deed. Hij begaf zich zichtbaar voor ieder die toevallig in de buurt was naar Jaif Auto's en er zijn dan ook getuigen die zijn aanwezigheid daar bevestigen.⁷¹ Dezelfde getuigen verklaren dat zij hebben gezien dat hij zich daar ook in grote haast uit de voeten maakte. Beide zaken ontkent Olaf ook niet. Hij laat op het postkantoor de auto op zijn naam zetten en laat in het kantoortje de verkoopnota met zijn naam en handtekening erop achter. Als hij, zoals het hof meent, van meet af aan van plan was Jaco Zagers neer te schieten om de BMW zonder betalen in bezit te krijgen en voor die wandaad straffeloos hoopte te blijven, dan is de wijze van uitvoeren geheel onbegrijpelijk, tenzij wij aannemen dat Olaf niet goed snik is. De zaakofficier zei ons daar een theorie over te hebben, die inhoudt dat Olaf op die dag ten einde raad was: hij 'moest' naar Roemenië, had geen daarvoor geschikte auto en geen geld om een andere aan te schaffen. Hij nam een pistool mee om daarmee zonder te betalen een auto in handen te krijgen, maar aarzelde met de uitvoering van zijn plan tot het laatste moment. 'Ik denk dat daar alles in past,' zei de officier ons. Zeker, het is een theorie, die echter onverklaard laat hoe Olafs aanvankelijke aarzeling plots kon omslaan in resolute actie die niet alleen zijn voor de hand liggende doelwit het leven kostte, maar waarbij ook twee potentiële getuigen, onder wie een kind, zonder aarzelen werden uitgeschakeld, terwijl even later drie andere potentiële getuigen weer ongemoeid werden gelaten.

Er is echter meer dat wij niet helemaal begrijpen. Dat hij de toevallig aanwezige Anita ook een kogel door het hoofd joeg, snappen wij min of meer, hoewel wij ons beter kunnen voorstellen dat de onvoorziene aanwezigheid van het kind hem van zijn plan had doen afzien. Maar waarom moest ook Jaco's echtgenote Ifje dood worden geschoten? Omdat zij Olaf in het kantoortje had gezien toen zij daar tot twee maal toe koffie bracht? Dat kunnen wij ons min of meer voorstellen, al moet daaraan worden toegevoegd dat ook andere getuigen hem ter plaatse gezien hadden en derhalve

ook tegen hem zouden kunnen getuigen. Wat wij werkelijk niet snappen is waarom Ifje na een schot door het hoofd ook nog een nekschot moest krijgen. Waar was dat nou voor nodig? Om er zeker van te zijn dat zij dood was? Hoe zeker was Olaf er dan van dat Jaco dood was? En Anita? In ieder geval dat nekschot vormt in het scenario van justitie naar ons oordeel een anomalie, een gegeven dat zich in de specifieke context moeilijk als 'logisch' laat verklaren. Daar zat het hof ook mee, maar het stelde zichzelf gerust met de overweging dat het ontbreken van een begrijpelijk motief aan een veroordeling niet in de weg hoeft te staan. Dat lijkt ons een wel erg gemakkelijke oplossing van het probleem. Het verhaal dat het hof tot het zijne maakte, is niet echt een goed verhaal in de betekenis die wij in het voorgaande daaraan gaven. Desondanks veroordeelde het hof Olaf tot de zwaarst mogelijke straf: levenslang. Men zou zich voor zo'n ingrijpend gevolg een overtuigender grondslag wensen.

Onschuldig?

Als Olaf niet de dader was, dan moet een ander de misdrijven gepleegd hebben, die erin geslaagd is ongezien te komen en te gaan en die een begrijpelijk motief had voor zijn daden.

Komen en gaan

Wie een moord wil plegen, zal al het mogelijke doen om de plaats van het delict ongezien te bereiken en weer te verlaten, ook als dat grote inspanning, bijvoorbeeld klimwerk, vergt. Er waren drie personen die getuigden dat behalve Olaf niemand kort na de schietpartij de woning aan de voorzijde heeft verlaten. Op de getuigenissen van deze drie personen valt het een en ander af te dingen: van Carl Salverda en Ynes Bosma weten wij niet zeker of zij ononderbroken zicht op de voorzijde van de woning hebben gehad en van Jonne Sluiskes weten wij niet of hij in ieder opzicht betrouwbaar is omdat hij immers over de door hem waargenomen gebeurtenissen dingen zegt waarvan wij weten dat die niet helemaal kloppen. Wij hebben dat in het voorgaande uiteengezet.

Als wij deze getuigenissen niettemin aanvaarden, dan moet de dader langs de achterzijde van de woning waarschijnlijk gekomen en in ieder geval gegaan zijn. Dat kan niet, concludeerde de Zutphense rechtbank, want er waren geen sporen van 'overklimming' bij het tuinpoortje en het schuurtje. Wij menen te hebben aangetoond dat die conclusie onjuist is en

verwijzen daarvoor naar het pertinente deel van onze uiteenzetting in het voorgaande.

Een andere dader uit criminele kringen

Als het scenario dat Olaf ons voorhoudt juist is, dan is de vraag wie die andere dader dan wel geweest kan zijn en wat zijn motief geweest zou kunnen zijn. De wijze waarop Ifje in maffiastijl met een nekschot om het leven werd gebracht, geeft steun aan de gedachte dat er sprake was van een wraakoefening of afrekening, in plaats van een wel erg knullig, zo niet idioot, uitgevoerde roofmoord.

Maar waarom zou iemand iets af te rekenen hebben met Jaco Zagers? Na gezegd te hebben dat het dossier daarvoor geen enkel aanknopingspunt bevat, kunnen wij drie mogelijkheden bedenken. De eerste daarvan is dat Jaco deel uitmaakte van een wat ongeregeld regionaal netwerk van criminelen. In zulke netwerken is het niet ongebruikelijk dat men elkaar bij gelegenheid dwarszit bij illegale activiteiten of zelfs oplicht; in het laatste geval spreekt men van *ripdeals*. Zulke onderlinge onbetrouwbaarheden leiden gemakkelijk tot pogingen de onbetrouwbare andere een lesje te leren, tot wraakoefeningen en zelfs liquidaties; in Amsterdam kan men daarover meepraten.

Had Jaco Zagers connecties in het criminele milieu en is die mogelijkheid onderwerp van rechercheonderzoek geweest? Wij vroegen het aan de zaaksofficier, die ons zei dat met betrekking tot de familie Zagers een 'familiescan' was uitgevoerd. Die hield in dat een onderzoek werd gedaan naar de financiën van de familie, een telecom-onderzoek en een onderzoek naar mogelijke contacten van Zagers met de illegale gokwereld.⁷² Maar het belangrijkste onderdeel ervan was wel geweest dat men broers, zusters, kinderen en vrienden en vriendinnen van Jaco en Ifje heeft gevraagd of zij iets wisten van contacten van Jaco met de plaatselijke en regionale onderwereld. Deze familie-scan had, zo zei hij ons, 'geen aanwijzingen opgeleverd voor een mogelijk ander motief [dan diefstal van een auto] of betrokkenheid van een andere persoon'. Het komt ons voor dat deze wijze van onderzoeken naar mogelijke criminele connecties en de daaruit getrokken conclusie van grote naïviteit getuigt. Allicht zeggen familieleden en vrienden niets onvertogens over Jaco, zeker niet als het de politie is die ernaar vraagt. Wij herinneren in dit verband aan de vier in de slaapkamer gevonden vuurwapens met weggevijsde serienummers. Zulke wapens kunnen alleen in het criminele milieu gekocht en verkocht worden. In ieder geval die connectie moet er geweest zijn.

Wij vroegen Olaf zelf wat hij ons kon vertellen over de familie Zagers. Hij kwam niet verder dan de mededeling: 'Die naam valt regelmatig.' Het veraste ons dat Olaf van de door ons tijdens dat gesprek ruimschoots geboden mogelijkheden om slechte dingen over de familie Zagers te zeggen, geen gebruik maakte. Ook van anderen, in het bijzonder medewerkers van regionale nieuwsmedia, hebben wij geprobeerd informatie over de familie te verkrijgen, maar zonder succes. Wist men niets of vond men het verstandiger om daarover te zwijgen? Bij nogal ongericht rondvragen bleek de naam Zagers onveranderlijk negatieve reacties op te roepen, maar bij doorvragen verkregen wij nimmer controleerbare informatie. En niemand wilde geciteerd worden. Hoewel wij derhalve niet meer verkregen dan oncontroleerbare roddel en achterklap, roepen zulke verhalen toch de vraag op of de zaaksofficier niet meer boven water had kunnen krijgen dat zijn nogal onnozele 'familiescan' heeft opgeleverd.

Een tweede mogelijkheid die zich laat denken is dat met Jaco moest worden afgerekend omdat hij om welke reden dan ook weigerde hand-enspandiensten te verlenen aan criminelen, bijvoorbeeld geweigerd had om gestolen en omgekatte auto aan de man te brengen of andere illegale diensten te verlenen. Of, en dat is de derde mogelijkheid die zich laat denken, omdat criminele familieleden van Jaco en Ifje, bijvoorbeeld zijn in ieder geval criminele zoon André of een van Jaco's broers, een lesje geleerd moest worden. De zaaksofficier zei ons daarvan niet te weten. Wij benadrukken opnieuw dat het gaat om mogelijkheden die wij zelf bedacht hebben. De informatie ontbreekt om een of meer van deze denkbare mogelijkheden uit te sluiten. Inmiddels blijft de executie van Ifje in maffia's dwarszitten.

Moeilijk te verklaren bijzonderheden uit Olafs verhaal

Op de ochtend van 12 juli stapte Olaf naar zijn zeggen met een aanzienlijk bedrag geld de deur uit om een nieuwe auto te gaan kopen waarmee hij nog diezelfde dag een lange reis wilde gaan ondernemen. Zijn koffers en die van zijn reisgenoten stonden al gepakt. Wij vragen ons af hoe Olaf toen al zo zeker wist dat hij er die ochtend in zou slagen een passende tweedehands auto te vinden. Hij had daarover uitgesproken ideeën – hij wilde een BMW 3-serie cabriolet – en dat maakte de kans op succes alleen maar kleiner. Die gang van zaken laat zich moeilijk verklaren, ook al is ons niet onbekend dat het voor niemand gemakkelijk is om voor veel van zijn gedragingen op een willekeurige dag een redelijke verklaring te geven. Maar een

andere, meer begrijpelijke verklaring is natuurlijk dat Olaf toen al wist dat hij en zijn reisgenoten bij terugkomst thuis die reis maar beter onmiddellijk konden aanvangen vanwege de wijze waarop hij zich had voorgenoemen om aan die auto te komen.

Olaf zei ons dat hij op weg naar de wc hooguit 20 seconden in de woning aanwezig is geweest. In die korte tijdspanne is er volgens hem veel gebeurd: Jaco en Anita werden in het kantoortje door het hoofd geschoten en de dader moest zich vervolgens via de binnenplaats naar de woning begeven om ook daar de twee schoten op Ifje lossen. Pas daarna ontvluchtte Olaf de woning. De schatting van 20 seconden hoeven wij niet letterlijk nemen, maar in de versie van Olaf moet er in korte tijd onwaarschijnlijk veel gebeurd zijn. Het valt ons niet gemakkelijk om Olafs versie van die gebeurtenissen voetstoots te geloven.

Tot besluit

Het scenario waarvoor het gerechtshof gekozen heeft vormt geen 'goed' verhaal, in de zin dat zich moeilijk laat begrijpen dat Olaf handelde zoals het hof heeft aangenomen. De bewijsmiddelen waarvoor het hof voor anker ging – de verklaringen van Cai van de Venne en Rick Antonisse en delen van het studioverhoor van Anita – overtuigen niet zonder meer. Ook het ontbrekende onderzoek door de technische recherche van de rechtermuur van de binnenplaats of het ontbreken van technisch bewijs speelt daarbij een rol. In een zaak waarin een levenslange gevangenisstraf werd opgelegd zou men zich aanmerkelijk sterker bewijs wensen.

Het verhaal dat Olaf daar tegenover stelt, kan strikt genomen waar zijn, maar overtuigt ook niet zonder meer. Het zou aanmerkelijk aan kracht winnen als wij over meer aanwijzingen zouden kunnen beschikken voor een mogelijke andere dader en diens motief. Zulke informatie zou verkregen kunnen zijn door een grondig onderzoek naar de achtergronden en connecties van alle leden van de familie Zagers. Zulk onderzoek werd, afgezien van de naïeve poging om van familieleden en vrienden daarover meer te weten te komen, door de recherche niet gedaan. Wij vermoeden dat zulk onderzoek nogal halfslachtig werd gedaan en spoedig opgegeven, omdat de recherche er vrijwel meteen van uit is gegaan dat Olaf de dader wel moest zijn. Maar die bleef 33 verhoren lang ontkennen en ontkent nog steeds. Niet geheel valt uit te sluiten dat hij dat terecht deed en doet. Maar er zijn wel twee mensen om het leven gekomen en het derde slachtoffer zal

waarschijnlijk levenslang de gevolgen van de gebeurtenissen ondervinden. Zulke misdrijven mogen niet onopgelost blijven.

De beschikbaarheid van meet af aan van een voor de hand liggende verdachte is de belangrijkste risicofactor voor wat men tegenwoordig tunnelvisie noemt.⁷³ Wij denken dat in deze zaak in een te vroeg stadium alle aandacht op Olaf gericht is geweest. Laten wij dat zo of doen wij er nog wat aan?

Reactie Olaf Huisman

Op 8 april 2009 is het rapport in de PI Haaglanden te Zoetermeer besproken door Olaf en ondergetekende. Olaf sprak zijn waardering uit voor de inspanningen van de opstellers en voor de inhoud van de rapportage. Hij kan zich vinden in de conclusies en in de aan de kaak gestelde gebreken.

Een aantal zaken die hem opvielen en waarvan hij mij gevraagd heeft deze aan jullie door te spelen:

1. Stuitend vond hij het om te moeten lezen dat rechercheur Fons tot tweemaal toe een bewering tegenover jullie heeft gedaan welke niet in het proces-verbaal is terug te vinden. Olaf doelt dan op eindnoot 28 en op eindnoot 58. Olaf vraagt zich af wat de waarde van het werk van Fons in het primaire onderzoek is, nu hij in het kader van jullie onderzoek kennelijke onwaarheden heeft verkondigd.
2. Met betrekking tot het al dan niet wassen van de kleren merk ik nog op dat daarover een getuige in Roemenië is gehoord. Die getuige heeft daar verklaard dat Olaf zijn kleren niet heeft gewassen.
3. Schokkend vond Olaf het dat het verhoor van Anita zo duidelijk sturend is geweest, terwijl dat wel een bewijsmiddel is geweest om hem uiteindelijk levenslang op te sluiten.
4. Op p. 76 wordt melding gemaakt van de uitkomst van het NFI. Jullie conclusie is dat deze uitkomst niets oplost. Echter, aan de andere kant sluit deze uitkomst niet uit dat er wel degelijk sporen zijn geweest, en dat de mogelijkheid van overklommen dus niet wordt uitgesloten.
5. Op p. 126 worden vraagtekens gezet bij de vraag hoe Olaf kon weten dat hij die ochtend de door hem gewilde auto zou gaan kopen. De reactie van Olaf is dat de tijd inmiddels zo erg was gaan dringen, dat hij die ochtend iedere aanvaardbare auto gekocht zou hebben. Hij moest immers die middag vertrekken. Liefst de BMW cabrio uit de 3-serie, maar hij had zijn eisen inmiddels bijgesteld.

6. P. 116. Olaf zou de aankoop van een auto in één ochtend moeten klaren, terwijl andere mensen daar minstens een aantal dagen over doen. Olaf heeft echter al eerder verklaard dat hij al langer op zoek was. Hij heeft telefonisch contact gehad met een dealer in Deventer, hij heeft een garage bezocht in Utrecht en heeft ook in Sittard een dealer bezocht. Hij was zich dus al langer aan het oriënteren. Die zaterdagochtend moest de aankoop dan maar gebeuren, wat voor een auto het dan ook zou worden.
7. Op p. 127 worden vraagtekens gezet bij de tijdspanne van 20 seconden. Olaf werd door zijn ondervragers uitgedaagd een tijdspanne te noemen. In zijn beleving is het allemaal erg snel gegaan, daar heeft hij zijn schatting op gebaseerd. Het is echter geen keiharde schatting, maar een gevoel op basis van de ervaringen die hij daar heeft gehad.
8. Op p. 127 wordt melding gemaakt van het gebrekkige onderzoek naar de achtergronden van de familie. Dat heeft echter ook te gelden voor het buurtonderzoek, klantenonderzoek en het onderzoek naar geparkeerde auto's in de straat. Het onderzoek op deze punten is ook gebrekkig.
9. In het kader van de tunnelvisie is ook nog van belang dat in de rechtshulpverzoeken die op de dag van de feiten naar onder andere Duitsland werden gestuurd al melding gemaakt werd van het feit dat Olaf H. de dader is. Er werd niet gesproken over een verdachte, maar over de man die drie mensen had neergeschoten. Hij is vanaf moment één als dader neergezet.
10. Stuitend vond Olaf de reactie van de officier op p. 85 als het gaat om de vuurwapens. Een onderzoek naar deze vuurwapens had de tunnelvisie kunnen wegnemen en wellicht een heel andere kijk op de zaak kunnen geven.
11. Het tafeltje in de Porsche op p. 106: Olaf bevestigt dat het inderdaad om een klein tafeltje ging.
12. Met betrekking tot Cai van de Venne en Rick Antonisse (p. 108) is nog van belang te constateren dat de één 's ochtends is verhoord, is vrijgelaten, en pas uren later de ander is verhoord. Ze hebben alle tijd gehad om tussentijds hun verklaringen op elkaar af te stemmen. Los daarvan hebben ze zittingen bijgewoond voordat ze werden verhoord door de rechtbank.
13. P. 114, de schoten. Het verbaast jullie dat Olaf de knallen als schoten heeft herkend. Terecht merken jullie op dat de twee getuigen ook

onraad roken. Maar daar komt bij dat Olaf op veel kortere afstand (dan de getuigen) de knallen heeft gehoord, en dat Olaf in dienst heeft gezeten en bekend was met het geluid van schoten. De schotenherkenning mag dan ook geen verbazing wekken.

14. De opmerking op p. 115 en p. 116 versterkt juist de lezing dat de schutter dus aan de achterzijde moet zijn gevlucht.
15. P. 117: deze offers brengt hij thans ook.
16. Over het feit dat Olaf gevlucht is en een aantal dagen is weggebleven is nog van belang het persoonlijkheidsonderzoek van Bullens. In zijn conclusie geeft hij aan dat Olaf in stresssituaties het liefst gaat rijden. Hij moet al rijdende zijn rust vinden. Voorts stelt Bullens vast dat Olaf een opportunistische indruk maakt, waarbij eigenbelang op de voorgrond treedt. Hij komt naar voren als iemand die op bepaalde momenten kan handelen, zonder eerst de gevolgen van zijn daden te overwegen. Gezien deze persoonlijkheid denk ik dat de 'vlucht' van Olaf te verklaren is.
17. Olaf is het eens met de conclusie op p. 127 en 128. Wellicht dat daarbij nog opgenomen zou kunnen worden dat de recherche bij de totstandkoming van dit rapport zaken heeft verteld welke niet verifieerbaar zijn.

Dank voor jullie inspanningen!

Vriendelijke groet,

M.J.J.E. Stassen

Bijlage: Wie is wie

<i>Naam</i>	<i>Relatie tot zaak</i>
Olaf Huisman	Veroordeelde
Jaco Zagers	Autohandelaar
	Slachtoffer
Ifje Zagers-Wiersema	Echtgenote van Jaco
	Slachtoffer
Rikkie Zagers	Dochter van Jaco en Ifje
	Gehuwd met Richard Rongers
Marcia Zagers	Dochter van Jaco en Ifje
	Moeder van Anita en Janis
	Gescheiden van Pascal Unen
Anita Unen	Kleindochter van Jaco en Ifje
	Dochter van Marcia en Pascal Unen
	Slachtoffer
Janis Unen	Kleinzoon van Jaco en Ifje
	Zoon van Marcia en Pascal
	Broer van Anita
André Zagers	Zoon van Jaco en Ifje
Jonne Sluiskes	Buurjongen van Jaco en Ifje
	Getuige
Jaif Auto's	Naam bedrijf van Jaco en Ifje
Richard Rongers	Echtgenoot van Rikkie
Pascal Unen	Ex-echtgenoot van Marcia
Sigrid Clemens	Ex-echtgenote van Olaf
Cai van de Venne	Kompaan van Olaf in hennepwekerij
Rick Antonisse	Kompaan van Olaf in hennepwekerij
Agneta (Agie) Caragial	Roemeense vriendin van Olaf
Aranyan (Ara) Caragial	Broer vriendin van Olaf
	Woont bij Olaf en Agneta in
Carl Salverda	Klant van Jaif Auto's
	Getuige
Ynes Bosma	Klant van Jaif Auto's
	Partner van Carl
	Getuige
Jenny Sluiskes	Moeder van Jonne
	Buurvrouw van Jaco en Ifje
Harry Sluiskes	Vader van Jonne
	Buurman van Jaco en Ifje
Arie Jannink	Buurman van Jaco en Ifje
Rianne Sallink	Buurvrouw van Jaco en Ifje
Esselink	Zwager van buurvrouw Jenny

Jeroen Mensinga
Ylona Welmers
Ronny Zagers
Walter Zagers
Michel Lambeck
Nathanual (Nathu) Sio
Gosse Wassem
Stephano Kalachinka

Natnael Bassal
Corina (Corry) Zagers
Isaac Jacobs
Carien Sleumer
Clairy Schukking
Herman Poelma
Adriaan Poelma
Joop Tutert
Van der Vleut

Niemeijer

Hooghoudt

Josien Schijns
Alex Ghys
Paas
Jacobs
Teeuwen
Keereweer
Richard Eijkelenboom
Fons
Huntjens

Buurman van Jaco en Ifje
Een vriendin van Olaf
Broer van Jaco
Broer van Olaf
Vriend van Olaf
Vriend van Olaf en Agneta
Baas van Olaf
Echtgenoot van nicht van Agneta
Woont in Oostenrijk
Huisgenoot van Nathanual Sio
Oudtante van Anita
Echtgenoot van Corina Zagers
Klant van de kapsalon van Corry
Getuige
Junk
Broer van Herman Poelma
Zoon van Ylona Welmers
Klant van Jaif Auto's
Getuige
Klant van Jaif Auto's
Getuige
Klant van Jaif Auto's
Getuige
Verhoorster van Anita
Behandelend psycholoog van Anita
Eerste politiefunctienaris ter plaatse
Tweede politiefunctienaris ter plaatse
NFI-medewerker
NFI-medewerker
Independent Forensic Services
Rechercheur
Politie-inspecteur

Noten

- 1 Een kopie van deze fax werd later in de Hongaarse woning van Marcel gevonden. Die wist derhalve waar Kaspar, Mary en de kinderen zich op de avond van de 21^e zouden bevinden.
- 2 Zie W.A. Wagenaar & H.F.M. Crombag (2005) *The popular policeman and other cases: Psychological perspectives on legal evidence*. Amsterdam: Amsterdam University Press, hoofdstuk 12.
- 3 Dit is gebaseerd op ervaring. Het was natuurlijk beter geweest als de recherche dat inder tijd had uitgezocht en in het dossier vermeld. Nu is inmiddels zoveel tijd verstreken dat uitzoeken van dit gegeven niet zinvol meer kan gebeuren.
- 4 Berend Blaise schrijft ons daarover (in de derde persoon over zichzelf): 'Op vrijdag 5 juli [2002] is er een VIP-vaardag met de Koninklijke Marine [in Den Helder] en aansluitend diner voor leden van de ministerraad, topambtenaren, politici, rechters, commissarissen van politie en VIP-relaties van de rijksoverheid. De van de moordaanslag herstellende Berend Blaise was één van de genodigden en deed aan de ook aldaar aanwezige minister van justitie mr. A.H. Korthals uitgebreid verslag van wat hem op 21 maart was overkomen en van de stand van zaken van dat moment. De minister kon, nadat hij had gehoord wat Berend Blaise was overkomen, nauwelijks geloven dat Marcel Joossen nog niet in de kraag was gevat.'
- 5 Wij weten dat omdat op dat tijdstip naar hem werd gebeld en de beller – volgens de opgave van de provider – terecht kwam bij de voicemail. Dat geldt voor alle bellers naar Marcel totdat hij zelf op 22 maart 2002 om 10:45 uur zijn gsm in de nabijheid van de Hongaarse grens weer gebruikt. Wij schrijven om of voor 06:34 uur, maar beseffen dat Marcel zelfs een dag eerder zijn telefoon uitgezet kan hebben. Over 20 maart weten we namelijk niets, omdat Marcel die dag niet is gebeld en zelf niet heeft gebeld.
- 6 Zie R. van Kempen (1992) *KNAC Autojaarboek: Alle auto's 1993*. Alkmaar: De Alk.
- 7 Om preciezer te zijn: de auto kon zo'n 120 mph (193 km/u) halen, maar de maximumsnelheid was door de fabrikant elektronisch beperkt tot 99 mph (159 km/u). Dit werd relevant in de Firestone-affaire, toen met Ford Explorers relatief veel ongelukken bleken voor te komen, vermoedelijk door banden die de hoge snelheid niet aankonden. Bron: Stafan Goedhuys, *De Firestone-crisis*.
- 8 Art. 80 van de Wet op de rechterlijke organisatie geeft de Hoge Raad de mogelijkheid om zonder nadere uitleg een cassatieberoep te verwerpen als hij geen reden ziet het arrest van het gerechtshof te casseren en voor het overige volgens de Hoge Raad geen rechtsvragen moeten worden beantwoord.
- 9 Zou dat laatste niet het geval zijn, dan zou de aanslag het werk van een huurmoordenaar geweest moeten zijn. Dat soort lieden maakt de fout niet om het slachtoffer als getuige in leven te laten.

- 10 Dat bloed is veiliggesteld door de technische recherche, maar niet is onderzocht of het ook werkelijk Berends bloed is. Dat onderzoek is vermoedelijk nagelaten omdat er geen reden is om aan te nemen dat het bloed van iemand anders is.
- 11 Dit was door de schrijvers van dit nawoord vermeld in de ons teruggezonden tekst. De voorgestelde verbeteringen zijn, waar dat aan de orde was, overgenomen [noot toegevoegd].
- 12 Wat hier wordt bedoeld is dat het de bewijsmiddelen zijn die, met al hun sterke en minder sterke kanten, nopen tot de conclusie dat het ene scenario minder aannemelijk is dan het andere.
- 13 Op de aankooprekening werd in overleg een bedrag van € 9,500 ingevuld.
- 14 Op 16- of 17-jarige leeftijd kreeg hij een taakstraf voor diefstal van bromfietsonderdelen, zo vertelde men ons. Wij hebben dit niet gecontroleerd.
- 15 Dezelfde beelden laten zien dat er een geëmotioneerde persoon – TC *Tubantia* heeft het over een broer van Jaco – door de politie hardhandig wordt verwijderd van de plaats delict. Over dit incident is geen proces-verbaal opgemaakt. Het is dus niet bekend waar deze persoon door de politie is aangetroffen.
- 16 Die door een harmonicadeur van de aanpalende eet- en woonkamer gescheiden kon worden. Die harmonicadeur was op dat moment open.
- 17 Hij probeerde daar naar zijn zeggen weg te duiken, maar er was daar niets waar hij achter kon duiken. In eerste instantie verklaart Olaf dan ook dat hij daar stond. Iets later dat hij gehurkt met de handen op het hoofd en met zijn gezicht in de richting van de kamer zat.
- 18 Nathu wil zijn vader even bezoeken voor een paar uur en daarna gelijk met Olaf weer terugrijden.
- 19 Olaf spreekt wel een beetje Roemeens. Vermoedelijk is de voertaal in de auto Roemeens geweest.
- 20 Uit de administratie van Olafs werkgever weten wij dat Olaf de vorige dag nog tot laat in de nacht voor zijn baas gewerkt heeft. Dat was overigens niet de afspraak met zijn werkgever: Olaf zou die dag vrij hebben vanwege de voorgenomen reis naar Roemenië en de koop van een nieuwe auto. Dit drukke werkschema wordt ook bevestigd door Olafs werkgever. Men mag dus aannemen dat Olaf moe is. Die vermoedheid kan de wijze verklaren waarop de terugreis wordt uitgevoerd.
- 21 Dit is ook niet verbazingwekkend aangezien Olaf hooguit kan vermoeden dat Ifje is doodgeschoten. Wat er zich in het kantoortje heeft afgespeeld kan hij niet weten, hooguit wederom vermoeden.
- 22 Dat wil zeggen Robert Horselenberg en studente Nicole van Geel, in aanwezigheid van Olafs raadsman mr. Maurice Stassen. Van dit gesprek bestaat een geluidsregistratie.
- 23 De ouders van Jonne hebben na deze twee verhoren iedere medewerking met de politie tegengehouden. Ze wilden niet dat Jonne nogmaals werd verhoord.

- 24 En daarvoor de woning heeft benaderd.
- 25 Een geval van organische amnesie. Voor meer uitleg zie: W.A. Wagenaar & H.F.M. Crombag (2005) *The popular policeman and other cases: Psychological perspectives on legal evidence*. Amsterdam: Amsterdam University Press, hoofdstuk 12.
- 26 Conform E. van Zomeren & B.G. Deelman (2004) Contusio cerebri. In: B.G. Deelman, P.A.T.M. Eling, E.H.F. de Haan & E. van Zomeren (red.), *Klinische Neuropsychologie* (2e ed., pp. 356-381). Amsterdam: Boom.
- 27 Conform D.L. Schacter (1996) *Searching for memory: The brain, the mind, and the past*. New York: Basic Books, pp. 149-150.
- 28 Volgens een mondelinge mededeling van de bij dit onderzoek betrokken technisch rechercheur Fons op 30 oktober 2008 tegen Robert Horselenberg bleek er een proces-verbaal opgemaakt te zijn waarin zou hebben gestaan dat er wel degelijk goed gekeken is naar de andere mogelijkheden om de achtertuin te bereiken. Ondanks nauwkeurig zoeken hebben wij deze niet kunnen ontdekken in onze stukken.
- 29 Wij beschikken over foto's waarop te zien is dat dit gebeurt. Wij weten alleen niet of deze foto's voor of na het veiligstellen van de voetafdruk genomen zijn.
- 30 Het zou interessant zijn te weten of en zo ja hoe goed Rick Antonisse en Jaco Zagers elkaar kenden.
- 31 Zowel Olaf als Rick en Cai waren dus bang voor de familie Zagers en wilden om die reden niets verklaren. Dat doet vermoeden dat er van alles aan de hand is met deze familie en laat ons twifelen aan de mededeling die de zaakofficier van justitie ons deed over de familie Zagers.
- 32 Een model Baby Start (8mm); een FN vuurwapen semiautomatisch, model M22, kaliber 7.65mm; een AG-pistool, merk Galesi model 9, kaliber 6.35mm; en een Bulldog-Revolver kaliber 6.35mm. Tevens een alarmpistool merk Reck.
- 33 Gesteld tijdens het al eerder genoemde gesprek dat wij op 8 november 2007 met hem en de bij het onderzoek betrokken politie-inspecteur Huntjens hadden. Van dit gesprek bestaat een geluidsregistratie.
- 34 In het rapport van de technische recherche wordt gesproken dat dit spoor daar kan zijn terechtgekomen tijdens de autorit zelf.
- 35 Onduidelijk is of onderzocht is of de koopsom zich wellicht in de kleding van Jaco bevond. Wij nemen aan dat als dat het geval geweest was, dit ongetwijfeld ergens in het dossier vermeld zou zijn, quod non. De conclusie moet derhalve zijn dat iemand zich dat geld heeft toegeëigend.
- 36 Onderzoek naar voetafdrukken van de dader in het kantoor was niet uitvoerbaar. Doordat er zich meerdere mensen – de eerste getuigen, maar ook de hulpverleners – in dat kantoor hebben begeven na het delict waren de eventuele sporen te veel verstoord.

- 37 Volgens Olaf heeft de technische recherche de verkeerde schoenen onderzocht. Wel voldeden ook die schoenen aan de beschrijving die Jonne heeft gegeven.
- 38 Aan Jaco en Ifje (primair) werd daarom moord ten laste gelegd, aan Anita (subsidiair) doodslag. Tevens werd Olaf diefstal van geld en de BMW ten laste gelegd, als ook de eerder terloops genoemde poging tot inbraak in de Bouwmarkt in Winterswijk, die wij buiten beschouwing laten. De rechtbank sprak hem trouwens van de twee laatste delicten vrij. Omdat diefstal van de BMW niet bewezen werd verkaard, kreeg Olaf de BMW terug. Deze staat nog steeds bij zijn ouders in de schuur.
- 39 *LJN AO7295*
- 40 Refererend aan punt 3 en 4 van de bewijsmiddelen: de afgesloten voordeur en het ontbreken van sporen op de poort en het dak. Uit het onderzoek van het IFS blijkt echter dat er wel degelijk sporen zijn aangetroffen op de poort.
- 41 Parketnummer: 03/008276-03, gedateerd 5 oktober 2004.
- 42 Dit proces-verbaal van bevindingen werd ons op ons verzoek door de zaakofficier, die er de auteur van is, ter beschikking gesteld.
- 43 Tante Corry noemt de aanwezige klant echter mevrouw Belens, maar het is mevrouw Sleumer die erover verklaart.
- 44 Is die aanduiding van mevrouw Schijns of heeft Anita dat woord zelf gebruikt?
- 45 Bij zijn aanhouding is bij Olaf een zwarte beurs aangetroffen.
- 46 Deze voorlopige analyse is grotendeels ontleend aan het deskundigenbericht dat een van ons (Crombag) in deze zaak schreef.
- 47 Vermoedelijk is deze laatste zin geen antwoord van Anita, maar een opmerking van de verhoorster.
- 48 Omdat in de media al die tijd gesproken en geschreven is over Olaf H., kan Anita dit overgenomen hebben.
- 49 De antwoordopties zijn ook nog eens incorrect. De regel is dat het goede antwoord niet mag worden aangedragen. Meer hierover in K.M.K. Dekens & J. Van der Sleen (1997) *Het kind als getuige: Theorie en praktijk van het verhoor*. Den Haag: VUGA.
- 50 *LJN AT9335*.
- 51 Het hof veroordeelt Olaf ook voor de niet-voltooid kraak van de kluis van de Winterswijkse bouwmarkt, van welk misdrijf de rechtbank Olaf had vrijgesproken. Over de diefstal van de BMW en geld rept het arrest niet.
- 52 In gevallen waarin 'behoedzaamheid' geboden is, zeggen rechters in hun vonnissen en arresten gewoonlijk niet hoe zij de geboden behoedzaamheid in acht hebben genomen, maar beperken zich ertoe te schrijven dat zij behoedzaam zijn geweest. Zo ook in dit geval.
- 53 Overigens kan Anita tijdens het verhoor zich niet goed herinneren wat Olaf met zijn door-druk van de nota heeft gedaan.

- 54 Werd het geld in een keer als een bundel aan Zagers gegeven, dan mag men aannemen dat die het nageteld heeft. Tijdens een gesprek met ons zegt Olaf echter dat hij het zelf voor Jaco heeft uitgeteld.
- 55 Olaf belde tijdens de rit met een vriend om hem, een dag te vroeg, te feliciteren met diens verjaardag.
- 56 Met zijn baas Wassem.
- 57 En dat nog afgezien van de mogelijkheid dat de schutter Olaf herkend had of anderszins thuis zou kunnen brengen en daarom hem als gevaarlijke getuige uit de weg zou willen ruimen.
- 58 Over de vraag of in Bochum kleding van Olaf gewassen is, verschaft het dossier met behulp van zijn daar wonende landgenoten geen definitief uitsluitel. Dit wassen van kleding is van belang omdat dat zou verklaren waarom er geen (kruit)sporen op Olafs kleding zijn gevonden. Overigens droeg Olaf bij zijn aanhouding dezelfde kleding als tijdens de schietpartij. Terzijde zij opgemerkt dat technisch rechercheur Fons, tijdens het gesprek op 30 oktober 2008, over het ontbreken van sporen op de kleding ook een verklaring heeft gegeven hierover: Olaf kocht zijn kleding in meervoud. En ook daar was proces-verbaal over opgemaakt. Een proces-verbaal dat wij wederom niet hebben kunnen vinden. Bovendien zou Olaf dan exact dezelfde kleding hebben moeten inpakken.
- 59 *L/N AZo216*.
- 60 Het hof ging verder en concludeerde dat Anita niet alleen een stukje van het pistool gezien heeft, maar ook het hele pistool. Daar kon zij immers 'een beschrijving' van geven.
- 61 Bij een eerdere gelegenheid zouden Rick en Cai tegen Olaf gezegd hebben dat zij de hennep niet verkocht kregen bij hun afnemer, de man uit Groenlo. Bij die gelegenheid zou Olaf gezegd hebben zelf een andere koper gevonden te hebben. Of Olaf daadwerkelijk zaken gedaan heeft met een andere afnemer weten wij niet. Deze informatie ontlene wij aan een gesprek dat wij met Olaf in de gevangenis hadden.
- 62 Een derde van de opbrengst was volgens Olaf de afspraak. De opbrengst van de eerste oogst zou zijn gebruikt om de kosten van de investering in de apparatuur van de plantages (circa € 30.000) te dekken.
- 63 Zie in dit verband H.F.M. Crombag, P.J. van Koppen & W.A. Wagenaar (1993) *Wandelen in strafvorderlijk niemandsland*. In: A.W.M. van der Heijden (red.), *Criminele inlichtingen: De rol van de Criminele Inlichtingendiensten bij de aanpak van de georganiseerde misdaad* (pp. 35-50). Den Haag: VUGA.
- 64 Wanneer Anita precies het kantoortje is binnengekomen, weten wij niet. Olaf zegt er niets over. Het meest waarschijnlijke lijkt ons dat zij met haar grootvader en Olaf is meegelopen toen zij terugkwamen van het postkantoor.
- 65 Onbekend is of de recherche nog heeft gecontroleerd of de handtekening en het handschrift op de nota inderdaad van Jaco waren. Het is echter zeer onwaarschijnlijk dat Olaf

- de nota heeft ingevuld. Deze is immers in de la gevonden, een plaats waar Olaf geen weet van heeft kunnen hebben.
- 66 Er zijn echter geen DNA-sporen gevonden op de plaatsen (borst- of broekzak) waar dit geld meegenomen had moeten worden.
- 67 Misschien had hij het bedrag helemaal niet – denk aan Anita's (onwaarschijnlijke) mededeling dat Olaf al geschoten had voor het geld overhandigd en geteld was – maar dan behoeft het woord 'voldaan' op de gevonden verkoopnota een acceptabele verklaring die wij niet kunnen bedenken.
- 68 W.L. Bennett & M.S. Feldman (1981) *Reconstructing reality in the courtroom: Justice and judgement in American culture*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- 69 Voor meer uitleg H.F.M. Crombag, P.J. van Koppen & W.A. Wagenaar (2006) *Dubieuze zaken: De psychologie van strafrechtelijk bewijs* (4e ed.). Amsterdam: Olympus.
- 70 Zie in dat verband W.A. Wagenaar (2008) *Strafrechtelijke oordelen van rechters en leken: Bewijsbeslissingen, straffen en hun argumentatie*. Den Haag: Raad voor de Rechtspraak.
- 71 Er is zelfs een getuige, Michel Lambeck, aan wie Olaf op de ochtend van de 12^e vertelde dat hij een auto bij Jaif Auto's wilde gaan kopen en die hem in zijn auto een lift gaf.
- 72 Waarom juist de gokwereld en niet, bijvoorbeeld, de drugs- of wapenhandel?
- 73 Daarover bijvoorbeeld H.F.M. Crombag (2006) Over tunnelvisie. *Trema*, 29, 273-279.

In dit boek worden twee schietpartijen onderzocht. De zaken staan geheel los van elkaar, maar in beide gevallen ontkennen de verdachten.

Bij de eerste schietpartij raakte één man gewond. Zijn ex-zwager Marcel werd voor deze moordaanslag veroordeeld. Na de aanslag zou hij naar Hongarije zijn gevlucht. Pas na een bijzondere interventie van een minister werd Marcel daar opgespoord en aan Nederland uitgeleverd.

Bij de tweede schietpartij vielen twee doden en opnieuw een gewonde. Na de moorden vluchtte Olaf, de verdachte, richting Roemenië. Hij kwam uit zichzelf terug en werd tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld.

Zowel Marcel als Olaf zegt dat hij onschuldig is veroordeeld. Is dat inderdaad het geval?

Hans F.M. Crombag is emeritus hoogleraar rechtspsychologie.

Robert Horselenberg is universitair docent rechtspsychologie.

Peter J. van Koppen is hoogleraar rechtspsychologie.

Gweny J.P. Zeles is medewerker rechtspsychologie.

De auteurs zijn verbonden aan de juridische faculteit van de Universiteit Maastricht en Van Koppen ook aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

ISBN 978-90-8974-150-9

9 789089 741509